

ЈОЖЕФВАРОШАНИ ПРОСЛАВИЛИ СВЕТОГ НИКОЛУ

12. страна

Фото: ДРАГАН ЈАКОВЉЕВИЋ

У ОВОМ ДВОБРОЈУ:
ТРИ
СПЕЦИЈАЛНА
ДОДАТКА

У Мађарској почиње
регистрација бирача

2. страна

4-5. страна

Интервју:
Снежана Дошић

Одржана трећа
Хармоникијада

7. страна

12. страна

Десета сезона
„Шарене барке”

ПОЛИТИКА

Грађани и политичке оиције

Партије као потрошна роба

Странке су за бројне бираче постале „производи“, слично као детерџенти, које су спремни да пробају и мењају

Од прошлогодишњих избора и промене власти видно је да чланови странака које нису на власти хрле или бар желе да пређу, углавном у напредњаке, али и у СПС и УРС. Тако је посланица Драгана Ђукловић напустила Посланички клуб УРС-а и договорила се с руководством Треће Србије, која је коалициони партнер СНС-у у Новом Саду, да заступа њихове интересе у Скупштини.

Посланица је за годину дана, три пута у парламенту мењала страначку припадност. У Скупштину је ушла на листи УРС-а, као члан Народне партије Маје Гојковић, али је после неколико месеци прешла у самосталце. Затим се вратила у УРС и опет га напустила. Посланик Ненад Китановић прешао је одмах после избора из ДС-а у УРС, и после девет месеци добио субвенцију за фирму.

Много је оваквих примера и могли би се ређати унедоглед. Политички аналитичари објашњавају зашто је тако.

Драгомир Анђелковић каже да је само делимично тачно да идеологија последњих година нестаје из политике. „Идеолошка убеђења дуго су би-

ла много снажнија међу лидерима него у редовима партијског чланства, али сада су и они отишли у равнодушност. Партије су за бројне бираче постале 'производи', слично као детерџенти, које су спремни да пробају и мењају.“

Владимир Гоати, директор Транспарентности Србија, каже да је знатно више људи променило странку него после избора 2008. године као и пре тога.

„Улог у игри је сада већи. Људи мисле да ће ова власт релативно дуго

трајати и зато прелећу из других у владајућу странку. Да Србија није јединствен пример, показује италијанско искуство. Између 1996. и 1999. године од 600 посланика њих 100 је променило 'боју' а неки и по два пута. Код нас су посланици изузетно покретна група и прелазе на исто место и у новој партији. У Енглеској, када пређете из једне у другу партију морате дуго да аргументујете, да бисте показали да нисте дошли из неке користи.“

„Прелазак у другу партију олакшан је и чињеницом да у Србији нема антисистемских партија, али ни партијске идентификације“, каже Гоати.

„У Енглеској или Француској политичари се поистовећују са својом партијом, а бирачи гласају за њу и када није у најбољем положају. У Србији влада партијски промискуитет с образложењем да су сви исти. Али, нису исти људи, иако је иста политика. То је покушај да се нађе оправдање. Посебно обесхрабрује то што после преласка, у новој странци следује исти или виши ниво. То значи да партије нису формиране, да су чланови флуидни и они се могу превести у другу странку. Све то догађа се, јер смо новоуспостављено демократско друштво, где људи немају представу о етичким границама понашања. Мисле да је најбољи најкраћи пут.“

М. Т.

У сусрет изборима 2014.

Почиње регистровање мањинских бирача

Првог радног дана наредне године, почиње уписивање, односно регистровање припадника националности на бирачки списак мањина

Према речима председнице мађарске Националне изборне канцеларије Илоне Палфи, формулари за пријаву у мањински бирачки списак, биће достављени свим домаћинствима у Мађарској, путем поште. Попуњавањем овог формулара сви пунолетни грађани могу се изја-

Овим поступком бирач добија могућност гласања за тзв. мањинске кандидате на локалним и парламентарним изборима. Овај поступак је важан, јер учешће на парламентарним изборима не искључује могућност учешћа и на јесењим изборима.

Они који буду уписани на мањински бирачки списак, на пролећним парламентарним изборима имају право да, осим за самосталне кандидате, гласају и за мањинску листу.

Попуњавањем формулара, гласачи имају могућност и да затраже помоћ у коришћењу бирачких права. Ова помоћ односи се на особе са инвалидитетом, које могу тражити обавештења

прилагођена њима, лакши прилаз бирачком месту и сл.

На формулару се такође може назначити и да се тражи забрана коришћења личних података у сврху кампање. Лични подаци ће бити чувани у централном именику, који води Национална изборна канцеларија.

Фотокопирање формулара није дозвољено, а образац се може доставити изборним канцеларијама поштом или путем интернета.

Како знајемо, Национална изборна канцеларија припрема кратак филм о поступку регистрације за мањинске изборне листе, који ће бити емитован на мађарској телевизији.

П. А.

снити о припадности одређеној мањини и затражити упис у бирачки списак.

Попуњавањем формулара, грађанин може изабрати да, осим на јесењим локалним изборима, добије могућност да гласа и на мањинској листи, на парламентарним изборима. Изјашњењем гласача о овом питању, аутоматски се врши и његов упис у мањински бирачки списак.

То значи да овај упис омогућава гласање на парламентарним изборима за кандидата, односно мањинског посланика или заступника. Такође, изјашњавањем на овај начин, могуће је гласање на јесењим изборима за будуће чланове месне, жупанијске и земаљске самоуправе.

Свечаност на будимештанском Тргу хероја

Новогодишњи пријем у Амбасади Србије

Амбасадор Републике Србије у Мађарској Раде Дробац, приредио је пријем поводом успешног завршетка пословне и календарске године

Пријему приређеном 16. децембра су, осим чланова Амбасаде Србије, присуствовали и представници српске заједнице у Мађарској, Епархије будимске и дипломатског кора. У свом обраћању присутнима, амбасадор Дробац им је честитао наступајуће празнике и пожелио да и 2014. година протекне у знаку успона мађарско-српских односа и свеукупног просперитета обе земље.

У једном од следећих бројева *Српских недељних новина*, доносимо опширнији интервју, у коме господин Дробац за наш лист износи своје виђење године која је на измаку и очекивања од 2014, када је реч о српско-мађарским односима, положају српске заједнице у Мађарској и активностима Амбасаде Србије.

Д. Ј.

ЕУ СМЕРНИЦЕ ЗА УСИСИВАЧЕ И СИЈАЛИЦЕ

Класичне сијалице су забрањене и више нигде у ЕУ се не могу производити ни пласирати. Нашла се, ипак, рупа у закону, па се производе и увозе из Кине и продају као „грејна тела“, што им се не може одрећи да нису. И одлично се продају – али не само што тиме многи терају инат европским бирократима, него и зато што постоје озбиљне студије и докази да сијалице нове генерације, тзв. штедљиве, не омогућају добру видљивост и, што се народски каже, „кваре очи“.

Нови удар из Брисела усмерен је, међутим, на усисиваче, такође у самоопсени да се тиме допринеси штедњи енергије и борби против климатских промена. Многима је та нова мера засметала још више од ранијих, зато што се Брисел тиме бави у време кад је читава идеја ЕУ под знаком питања. О томе се ћути, а Европска комисија, која би требало да буде покретач дискусија о реформама ЕУ, понаша се као да нема важније ствари од усисивача (оних снаге преко 1,6 киловата).

„Хитно се мора зауставити забрањивачка манија Европске комисије“, први је реаговао на ову нову иницијативу немачки европсланик Херберт Реул (ЦДУ). Овај предлог, ипак, мора се признати, није ништа неочекивано, јер полази од смернице 125 ЕГ из 2009. године. Укратко, смерница се односи практично на све електричне уређаје у стану и канцеларији, укључујући и забавну електронику, климатизацију, копир-машине...

„Хер Реул би требало да смири живце. Нико неће морати да баца стари усисивач“, одбацила је у листу „Берлинер цајтунг“ ову критику позната политичарка из редова странке Зелени, Бербел Хун.

Забрана значи да се више неће продавати усисивачи који гутају много енергије. Досад је на етикетама за усисиваче постојала упозоравајућа црвена линија за оне који троше преко 1,6 киловата на сат. Сада ће у продавницама бити само они који су досад имали зелену линију на ознаци, за потрошњу испод 1,6 киловата. Може се очекивати да ће се поштрити критеријуми за оне који су досад спадали у еколошку класу, па ће потрошњу морати да спусте, на пример, испод 1 киловата.

Реул се у „Билду“ због нечега, можда још важнијег, пожалио овим поводом: „У доба економске кризе за ЕУ мора постојати много важнија тема него што је целоевропска регулација уређаја за домаћинство.“

Из ЕК му је, међутим, с позивањем на стручне студије, прочитана лекција да се на овај начин смањује потрошња енергије у домаћинствима али и емисија CO₂. Иза оваквих корака ЕК стоје настојања да се за седам година остваре циљеви које су договориле земље чланице. Из Брисела се тврди да је, на пример, захваљујући мерама ЕК, потрошња воде у машинама за прање у последњих 15 година смањена на половину, што домаћинствима доноси просечну годишњу уштеду од око 80 евра. Но, у неким круговима има мишљења да најновија смерница неће имати никаквог практичног ефекта, јер ће људи због слабих усисивача исти простор усисавати дуже.

Милан Лазаревић

Заседале српске самоуправае у Десци и Тукуљи

ДРУШТВО

И следећа година посвећена неговању националне културе и идентитета

Дешчански и тукуљски Срби разматрали су своје преостале овогодишње обавезе и сачинили листу приоритетних задатака и акција у идућој години

На седници којом је председавао Кристифор Брзан, дневни ред је обухватио ревизију протокола о сарадњи са сеоском самоуправом, усвајање финансијског извештаја самоуправе у

управе Срба у Десци, биће одржан Тамбурашки камп, и то од 14. до 20. августа, а биће посвећен вину и виноградарству. Полазници табора ће присуствовати храмовној слави, када

дневном реду нашло се усвајање предлога о пружању финансијске помоћи за наставу народнописа у Српској школи „Никола Тесла“ у Будимпешти, суфинансирање књиге Јожефа Силађија „Порекло и обичаји тукуљских, хамжабешких и ерчинских Раца“, финансирање посете ученика основне школе Музеју Будимске епархије у Сентандреји, усвајање предлога о додели финансијских средстава за постављање нове српске кореографије у локалном културно-уметничком друштву, као и доношење одлуке о постављању ћириличних натписа на јавне установе у Тукуљи.

Седницом је председавала Зора Пејовић, председница Српске самоуправе у Тукуљи, а бирано тело је донело позитивне одлуке када је реч о финансијској помоћи предложеним пројектима. У вези са споменутих историографским издањем, Зора Пејовић је нагласила да је молба за подршку упућена и локалној самоуправи, која тек треба да донесе одлуку. Српска самоуправа се нада позитивној од-

Зграда Српског центра „Свети Сава“ у Десци

протеклом периоду, расподелу организационих задатака за дочек Српске нове године, као и препреме за одржавање изборне седнице.

Када је реч о дочеку, донета је одлука о учесницима забавног програма током најлуђе ноћи, а организатори планирају и неке новине везане за наградне игре и томболу. Било је речи о прослави Светог Николе у Српском забавишту у Десци (о прославама овог празника детаљније у 2. броју СНН-а, у 2014. години).

Разматране су и активности планиране за наредну годину. Српска самоуправа жели да организује литерарне вечери, од којих је прво на реду 15. фебруара, када ће се обавити и освећење винограда. О Светом Трифуну и обичајима везаним за тај празник, говориће Ладислав Јанка, музички педагог из Помаза, а о винима и виноградарству током 19. и 20. века др Ласло Мод, универзитетски професор. Оба предавања пратиће и дегустација дешчанских вина. У марту је предвиђено гостовање Павла Папулина, бившег лектора за српски језик, који ће Дешчанима одржати предавање о Николи Тесли.

И ове године, у организацији Само-

Хоће ли и јавни објекти у Тукуљи добити ћириличне натписе?

ће публици моћи да представе своје музичко умеће.

Крај седнице протекао је у знаку расправе о изборима 2014. године. Дешчани ће посебно радити на информисању о поступку регистравања припадника српске заједнице у том селу.

И Самоуправа Срба у Тукуљи одржала је своју редовну седницу. На

луци ове године, пошто је прошле године локална самоуправа подржала штампање брошуре Немачке самоуправе.

Бирано тело Срба је још раније упутило молбу већинској самоуправи да одобри постављање ћириличних натписа у насељу, тако да се сада очекује њен став о овом питању.

П. М.

Савешћ удружења народносних самоуправа у Сеједину

Наталији Шајтош поверен још један мандат

Чланови Савета удружења народносних самоуправа су, на недавној седници одржаној у Сеједину, једногласно усвојили извештај о раду у протеклом периоду и план буџета за наредну годину. Наталији Шајтош, која је и председница Самоуправе Украјинаца у Сеједину, истекло је двогодишњи мандат

на месту руководиоца овог Савета, али су његови чланови одлучили да га продуже за нове две године, што се може сматрати и јавним признањем за досадашњи рад госпође Шајтош.

Српску самоуправу су на овој седници заступали Томислав Роцков, председник и Јелена Фаркаш, члан

бираног тела Срба у поменутом граду. Заседање је окончано договором да се у будућем периоду ово тело више позабави анализом изборног система, како би народности што ефикасније могле да учествују на изборима планираним за 2014. годину.

П. М.

ИНТЕРВЈУ

Снежана Дошић, дуогодишња учитељица пештанских ћака

Будимпешту памтим по лепим данима, мада је било и тешких

Чини ми се да још нисам рашчистила са собом и Будимпештом и да ми је кофер стално спакован и спреман, поверила нам се Снежана Дошић, док је пребирала по својим пештанским успоменама. Њени некадашњи ученици кажу да је током дванаест година проведених у Српској школи у Будимпешти, данашња директорка школе у Мољу, пореклом из Ловре, оставила дубоке трагове у њиховим животима

Ваши породични корени везани су за Мађарску. Да ли имаште сазнања докле они сежу, када је реч о овом подручју?

— Желим да истакнем да сам поносна на своје корене. Мој прадеда је подлегао наговорима и 1924. године се преселио из Ловре у Србију, односно у Мол, са супругом и петоро деце. Нажалост, не знам од када су моји преци живели у Ловри, да ли су насељени у 15. веку или за време Велике сеобе Срба под Чарнојевићем. С обзиром да Ловрани кажу да су Срби дочекали Чарнојевића на обали Дунава, обе опције су могуће. У Ловри нико више не носи презиме Дошић. Остали су само натписи на малобројним гробовима.

Да ли и колико често данас одржавате везе са сродницима у Мађарској?

— У Мађарској, а првенствено у Ловри, имам доста рођака. Са неким од њих одржавам дубље и пристије родбинске везе него са ближим рођацима у Србији. Често се чујемо и повремено посећујемо, а ту су и друга средства комуникације. Најчешће сам у контакту са Љубомиром Алексовом и Пенком Весић.

Са породицом Алексов одржавамо контакт од када знам за себе. Сећам се дана када су деди стизала писма од Љубомировог оца, Димитрија. Тада је у нашој кући био празник и свако писмо се читало више пута. Морам да признам да нисам била тако чест гост у Ловри док сам живела у Будимпешти и сваки пут због тога морам да истрпим критику. Али, рођаци морају да имају разумевања за мене јер сам била млађа и више сам волела да лутам пештанским и будимским улицама, посећујем многобројне манифестације, уживам у пештанском бљештавилу, а да не помињем занимљива места за изласке и шопинг. Са сазревањем човека, мењају му се и интересовања и другачије осећамо и доживљавамо многе ствари. Сада једва чекам да ме позову у Ловру, јер када шетам добро познатим улицама овог маленог села на обали Дунава и прођем поред дедине родне куће, имам осећај да баш ту припадам.

Живот у Мољу се свакако у многу чему разликује од оног у Будимпешти. Како сјећате премоштили ту разлику?

— Живот у Мољу и Будимпешти је бесмислено упоређивати, јер знамо шта нуди једна европска метропола, а шта једно мало војвођанско село. Али, један мој пријатељ каже да увек од могућег треба искористити максимум. Трудим се да се тога и држим. Човек мора на једној страни да изгуби, да би на другој добио.

Као директор школе имам много посла. Наша установа је постала носилац културних збивања у селу, доста путујем и на тај начин на докнабујем све оно што ми је у граду било на дохват руке.

Одржавате ли контакте са бившим колегама у Српској школи у Будимпешти?

— Нека пријатељства, стечена за дванаест година рада у Српској школи у Будимпешти, брижљиво негујем.

БИЛЕ СУ ТО МОЈЕ НАЈЛЕПШЕ ГОДИНЕ

Када размишљам о Будимпешти, прво што ми падне на памет је мој долазак и на брзину донета одлука да све оставим и кренем у нешто ново. То су биле моје најбоље године за стицање и упијање нових знања и искустава, што сам, надам се, на најбољи начин искористила.

Сада ми се чини да су то биле и најлепше године. Добила сам прилику и искористила је, да постанем гостујући наставник, да радим на Учитељској високој школи као сарадник и ментор, да пишем уџбенике, преводим. Драгоцено искуство које се увек може искористити.

Будимпешта пружа много, а од нас зависи колико тога желимо да прихватимо и упијемо. Било је много лепих тренутака и веома је тешко издвојити најлепше. Најрадије се сећам пријатних тренутака са колегама и колегиницама, женских журки, пријема, изложби, концерата у Амбасади Србије, мојих драгих ученика, окупљања Срба на многобројним манифестацијама и црквеним светковинама, шетњи поред Дунава и Ваџи улицом, пештанских велелепних зграда, добрих мађарских ресторана, крстарења Дунавом... Толико је тога!

Са неким колегиницама одржавам контакт скоро свакодневно, са неким мало ређе, али то је и нормално. Хвала Богу, ту је Фејсбук, баџим поглед на најновије фотографије и обавештена сам о свему. Сем приватних контаката, ту су и пословни. Наиме, откад сам на функцији директора ОШ „Новак Радонић“ у Мољу, повезана сам са „мојом“ школом на Тргу ружа (још увек је тако зовем) и на други начин. Успоставили смо сарадњу две установе, неколико година смо реализовали размену ученика и надам се да ћемо са том праксом наставити у наредном периоду. Када дођем у Српску школу „Никола Тесла“ срце ми заигра и савладају ме емоције.

Да ли је у Будимпешти било и тешких дана?

— Сваки човек има тешке дане, ма где се налазио и ма како живео. Наравно да је било тешких тренутака. Ако кренем од самог почетка, било је тешко прилагодити се новом начину рада. Нисмо имали уџбенике на српском језику, предавала сам на српском из мађарских уџбеника, што је било веома тешко за некога ко није знао добро мађарски. Углавном је у свакој генерацији био нехомоген састав одељења, неки ученици нису знали српски, неки мађарски, неки су делимично знали оба језика. Било је потребно много стрпљења да би се постигли одређени резултати.

Оно што је било најтеже је чињеница да ме поједине колеге из Мађарске нису одмах прихватиле, доживеле су ме као конкуренцију. Прошле су године док су схватили да знам шта радим и зашто радим. Рад у Српској школи у Будимпешти сам схватила као животну мисију.

А тек када се сетим целодневног чекања у реду приликом регулисања боравишне дозволе! То је било страшно! Било је тешких тренутака за време викенда и празника када је свако са својом породицом, а ја останем сама у стану. У таквим тренуцима се човек преиспитује, мери и доноси животне одлуке. Можда сам баш из тих разлога и у једном таквом тренутку и донела одлуку да се вратим кући.

Има ли џаквих, мање веселих дана, и у Мољу?

— Тешких дана има и у приватном и у пословном животу, али успевам да превазиђем све тешкоће јер сам „свој на своје“ и увек имам од кога да добијем подршку.

Да ли Вам је било тешко да се прилагодите начину рада у Мољу, после дуогодишње учи-

У СВАКОЈ ГЕНЕРАЦИЈИ НЕКО „ОДСКАЧЕ“

Кажу да није упутно да просветни радници говоре о свом најомиљенијем ученику, иако има и таквих примера. Али сада, када је далеко од Будимпеште и учитељевања у њој, Снежани Дошић ипак смо поставили питање: ког ученика се најрадије сећа из времена када је учитељевала у Мађарској и због чега? Њен одговор је био дипломатски:

— Чини ми се да овог пута нећу моћи да задовољим Вашу радозналост и да издвојим само једног ученика. Свака генерација има ученика који се по нечему разликује, који „одскаче“. Волела сам сву „моју децу“ и изузетно ми је драго када се сретнем са неким од њих. Сада се углавном срећемо када дођем на YU PARTY, јер су они сада млади људи. Деца и родитељи су веома осетљиви по том питању и све мере. Издвојићу неколико имена: Милан, Драгољуб, Сузана, Катарина, Кристина, Ана, Алексеј, Дајана, Ален, Миљивој, Дамјан, Никола, Зоран, Стефан, Иван, Урош... Они ће се већ препознати.

Шељевања у Будимпешти и у чему се ојледају разлике?

— Било је тешко, али не толико да бих поклекла и одустала. Интересантно је да је школа у Мољу, када сам из ње одлазила 1993. године, била у бољем стању и имала боље услове за рад него школа у Будимпешти. Када сам се вратила, стање је било катастрофално због свих тих година санкција, немаштине... Вратила сам се кући са визијом и опет имам своју мисију. Имала сам жељу да ученицима у Мољу обезбедим боље услове за рад и учење, да школа оживи и постане центар културних и спортских дешавања у селу. Делимично сам у томе и успела. Имала сам подршку већег броја колега, али увек има и оних који вас не схватају на прави начин. Много тога сам научила у Будимпешти и та знања преносим и на своје колеге које желе да их прихвате и примењују.

Пошто сам убрзо по повратку постала директор школе, предамном је био тежак задатак. Нисам знала ништа о том послу, нисам знала српске законе и правила, али пошто је Мађарска већ одавно ушла у Европску унију и већ сам радила по правилима које диктира Европа, а Србија се тек спрема на тај пут, брзо сам

схватила да је то моја предност и да сам корак испред, јер сам кроз рад у Будимпешти већ прошла све те новине и реформе у школству. Знала сам да се до финансијских средстава за потребе школе долази преко конкурса и пројеката и прионула сам на посао.

За разлику од Вас, који сће очигледно сувише скромни да бисте нам то ошворено признали, Ваше колеге и сујрађани кажу да сће после доласка на чело основне школе у Мољу прејородили ши усјанову. У чему се ојледају промене?

— Промена има на разним пољима, а првенствено на опремању школе и осавремењавању наставе, санацији, реконструкцији појединих делова зграде. Фискултурна сала од 1780 квадратних метара и 600 места за седење је завршена. Преостало је опремање и отварање. Надам се да ће тај догађај бити уприличен ускоро. Део школске зграде је с краја 19. века и има много на њој да се ради, али увек недостају финансијска средства. Веома је битно што сам остварила одличну сарадњу са широм друштвеном заједницом и са свим нивоима власти и што смо постали препознатљиви и видљиви.

ИНТЕРВЈУ

су функционално неписмени, а колеге су добиле прилику да се много више стручно усавшавају.

Оно што бих посебно истакла је да смо постали познати по великом броју програма и манифестација на којима ученици масовно учествују. То је добар начин да се школа промовише у најбољем светлу. Негујемо обичаје и традицију Срба, Мађара и Рома и на тај начин дајемо подстицај развоју толеранције и мултикултуралности.

Који Вам њосао више „лежи“: учитељски или директорски?

— Не бих желела да звучим нескромно, али чини ми се директорски. Доста сам самокритична и знам да увек може и боље и више да се уради и да има и способнијих директора, од којих треба учити.

Пишање које је, можда, индискретно: које су Вам најдраже њешјанске колеге?

— Ух, врло тешко питање! Има их више и не желим никога да именујем. Они добро знају ко ми је остао на срцу.

Да ли некада њожелише да се вратише у Мађарску?

— Често! Чини ми се да још нисам рашчистила са собом и Будимпештом и да ми је кофер стално спакован и спреман.

Разговор водио: Драган Јаковљевић

Новине које су уведене се огледају и у оснивању продуженог боравка за социјално угрожене ученике. Почели смо да се бавимо образовањем одраслих, старијих од 15 година који

ДРУГИ ПИШУ

У посећи деци са инвалидитетом

Љубав је учинила оно што медицина није могла

Марина је рођена без врата, кључне кости, са једном ногом краћом од друге, потпуно асиметричним лицем, са озбиљним оштећењем слуха и вида. Ова седамнаестогодишња девојка данас је светска вицешампионка у модерном плесу, у категорији деце са инвалидитетом

Када је после 17 дана порођаја коначно родила девојчицу у зрењанинском породилишту, Надици Блажић лекари су саветовали да заборави на своје дете, да га једноставно остави и оде. А разлог — јединствена медицинска дијагноза компликованог назива, безброј аномалија на телу, потпуно непознато ментално стање. За разлику од својих вршњака, који имају сличне проблеме, она није невидљива. Данас је ведра, успешна девојка.

Свесна је, каже, да за све може да захвали својој мајци Надици. Њеној безграничној љубави коју је пружила својој девојчици. Без обзира на одраз у огледалу. Њеној борби да пронађе лекаре, поправи шта је могуће поправити, што је није држала скривену иза зидова, већ гурала међу људе. Своја искуства самохраног родитеља са дететом са инвалидитетом, Надица Блажић, данас несебично дели кроз удружење „Плава шкољка“ чији је оснивач.

— Знала сам да ће моја љубав учинити оно што медицина не може — каже Надица, која осим Марине има ћерку Милену (26) и сина Дарка (24).

Већина лекара се од самог почетка бавила решавањем естетике, занимало их је како да улепшају медицински феномен. Међутим, Надица каже, најважнији је био проблем слуха и вида и побољшати ментални развој, који је стагнирао.

— Када је Марина имала шест година, оставио ме је муж. Била сам са троје деце на улици — каже Надица. —

Маринин отац није хтео да прихвати такво дете. Тада сам остала и без посла учитељице у селу Кумане код Зрењанина, јер сам детету морала да се посветим потпуно. Обилазила сам лекаре, распитивала се и коначно смо добили преглед код врхунских лекара за вид из Русије и након много операција, и специјално направљених наочара, уместо пет одсто вида, на једном

оку је 25 одсто, а на другом уместо 25 — 75 одсто. Преселиле смо се у Београд да би ми лекари били доступни.

У другој години, Марина је проходила, од треће је свирала клавир, а од шесте већ је играла фолклор. Више од 200 дана у години проводила је на терапијама, а више од трећине године на бањском лечењу.

— Све то допринело је да се моја

девојчица физички промени, да научи да се носи са својим проблемом, да се не боји људи и њихове реакције — прича ова храбра мајка. — Завршила је основну школу, сада је у средњој „Стефан Дечански“, одличан ђак са свим петицама. Мој понос. Пре шест година кренула је на хип-хоп, врло брзо открила свој таленат за плес и данас наставља тиме да се бави. Има групу са још три девојчице, од којих је једна потпуно глува, а друге две имају озбиљно оштећење слуха.

Свих ових година, Надица каже, само једном је плакала. Тада када је уместо срцем, погледала своје дете у огледалу.

— Зато кроз „Плаву шкољку“ желим да охрабрим друге маме, нарочито самохране да се боре за своју децу, да их воле, да их не скривају, да се пробуде из осећаја сажаљевања, да омогуће својој деци да пронађу место у друштву, место које им припада и које заслужују — каже Надица.

На питање да ли има проблем са непријатним погледима, јер је другачија, Марина одмахује главом. Каже, нити их примећује, нити је се тичу. Напротив, не жели да буде невидљива.

Извор: *Вечерње новости*

Утрожено археолошко налазиште Винча

Прву метрополу Европе оставили да пропадне

Ни значајнијег налазишта, ни веће небриге. У десет и по метара археолошких наслага у Винчи, стало је 7.500 година људског живљења у континуитету, а та древна метропола постаје жртвом природе и људског немара и затворена је и за посетиоце и за истраживаче

Клизиште прети да сруши налазиште, канализација се излива у културне слојеве, прилазног пута нема... Наиме, Винча се неколико последњих година најмање помиње по свом значају, већ уз њу иде прича о клизишту, немању новца, правним заврламама и општој равнодушности којој тешко да могу парирати ретки ентузијасте.

А фамозно клизиште које деценијама прети да обурва североисточни профил налазишта само је део ширег проблема:

— Винча се као споменик културе од изузетног значаја простире на око пет хектара, од тога су експроприсана 2,5, а ни они у целини не могу да се користе због нерешених имовинско-правних односа, већ се налазиште налази на непун хектар. Немамо ни адекватан колски прилаз па смо принуђени да плаћамо пролаз кроз комшијска дворишта. На овом делу не постоји ни канализација него септичке јаме које се уливају у културне слојеве. А да би се озбиљно решио проблем клизишта, потребно је урадити план детаљне регулације, а њему претходи студија о изводљивости која никако да стигне — каже Драган Јанковић, кустос овог налазишта који

је деценијама и живео на њему, водећи рачуна да оно потпуно не пропадне.

— Све што је до сад урађено у вези клизишта је израда идејног пројекта који је коштао 300.000 динара, али

он се не може спровести без студије о изводљивости, а за средства за њу израду Завод за заштиту споменика културе конкурисао је код Министарства за привреду и финансије и још их није добио.

Ни Министарство културе није уплатило ништа од 1,1 милион динара за заштитна истраживања, па су и она стопирана кад је нестало средстава која је дао велшки универзитет из Кардифа. Осим тога, мртво слово на папиру је и Савет за Винчу оформљен 2008. године, који се од тада састао само једном. Као да никог није брига, а ми средства немамо — каже Даница Јововић Продановић, директорка Музеја града Београда, који формално води рачуна о винчанском налазишту.

Прошле године започето реновирање изложбеног дела налазишта (најобичнији монтажни објекат) је већим делом довршено, али није саниран кров који и даље прокишњава.

— Не могу да схватим да држава због 5.000 евра колико би коштала поправка, овакав локалитет држи затворен. Београд је један од ретких градова у свету који се може похвалити да је био метропола пре 7.500 година, али он то као да не жели да препозна и угради у свој идентитет — чуди се Драган који, упркос што не може ништа од артефаката да им покаже, не одбија странце кад овде сврате.

Извор: *Блиц*

Тогора Шкоро

ТУЖНИ ГОРКИ

Отишло све дођавола, каже ми јутрос Мита Горки док на пијачној тезги смрзнутим рукама пребира по кромпиру тражећи оне веће, а да нису квржави ни трули, ја ћутим, мислим, у праву је шта год да мисли, а ја не знам шта он мисли, знам шта мислим ја, а мислим да је отишло до сто ђавола а не до једног, па узех и ја да пребирам по оном кромпиру иако ми кромпир није био на списку који ми је жена тутнула кад сам полазио на пијачу и има да ме изгрди кад види, има да каже пуне нам гајбе оног лепог ивањичког што смо од кума-Злате добили у подруму, а он се расипа, али није ме брига, бирам ја барабар кромпире са Митом Горким и мислим, некад смо тако заједно бирали своје прве стојадине на плацу у Сарајеву, па неку годину потом, кад су нам деца поодрасла и мотоцикле за њих јер су тражили, сва деца имају само ја немам, та страшна реченица од које сви родитељи имају ноћне море терала нас је на то и мислим, хвала богу да сад нисам родитељ шта бих на ту реченицу одговорио, али се она, мислим, више и не изговара, јер немају сад сва деца, имају само нека, а она друга могу да пате, да завиде, да почну да краду да би и они имали или, ређе, да што боље изуче неке школе и запале, тако млади кажу кад хоће да оду, а одлазе, ево и Митин унук отишао јесенас, неки институт за генетику из Швајцарске му понудио трогодишњу стипендију, дете пристало да оде, али не одмах, прво хтело овде код нас, али му на нашем институту понудили да волонтира, изгледа да је код нас и волонтирање постало привилегована појава, отишао мали и не знам како му је тамо, Мита Горки ми ништа није причао, а ја не могу да га питам иако смо заједно и одрасли и ево остарили јер знам да му је тешко, једино учуче је то, него ћутимо и пребирамо по оном кромпиру, по пет кила смо већ напунили у торбе, к'о да ће сутра рат, али навикли смо ми на то, и на рат, као да некад ни престајао није, и на кромпир смо навикли и брига ме није што ће жена да виче кад се вратим, јер има ручак, имао и јуче и прекјуче, али данас што ће да буде, милина једна, сарма је најбоља трећи дан, то сви знају и пожелех да мог друга позovem на ручак, а он се насмеја, али некако горко, каже и његова снајка јуче крчкала сарму али није јела, плакала, каже, дете ми тамо жељно сарме, све тамо у белом свету има ал' нема сарму, а ја овде да је једем, е па нећу, и ето има сарми кол'ко оћеш, дођи ти код мене да попијемо неку и да се испричамо, рече ми на растанку, а ја помислим, о чему да причамо, мој Горки, кад је све отишло дођавола и помислим још, шта ли ће му оволики кромпир кад има сарму код куће.

СВЕТИОНИК

Самоћа је љуш којим
судбина жели да доведе
човека себи самом.

Херман Хесе

У Ловри одржан Сусрећ хармоникаша

Свака хармоника има своју причу

Ова година обиловала је новостима, када је реч о раду Удружења хармоникаша у Мађарској. После промене руководства овог КУД-а и низа успешних програма, чланови су одлучили да наставе традицију и организују пети Сусрет хармоникаша у Мађарској

Хармоника је један од главних инструмената, који је и данас присутан у музичкој култури и традицији многих нација. У та подручја свакако спадају и Србија и Мађарска. Овај инструмент се, осим у народној музици, користи и у другим жанровима: свингу, џезу, класици. У циљу промовисања инструмента, у Ловри је одржан пети по реду Сусрет хармо-

Поред мајстора који продају и прављају хармонике, манифестација је својим присуством учинио интересантнијом и стари пријатељ чланова КУД-а, Иштван Сањи. Он је за ову прилику донео више од четрдесет хармоника, старих неколико деценија. Публици је говорио о свом сакупљачком раду, истакавши да свака хармоника има своју причу, да то није само ин-

никаша, који је био замишљен као музичко-забавни програм. Чланови Удружења презентовали су музику која се најрадије слуша на Чепелској ади, али и у целој Мађарској.

Манифестација је заинтересованима пружила читав низ интересантних програма. Домаћини и њихови гости имали су прилику да се упознају са изложеним хармоникама и присуствују концерту најталентованијих ученика музичких школа. Они су са својим професором извели мађарске, немачке и руске народне песме, као и класичну музику.

Малишане је пратила промоција МИДИ хармонике Тибора Шуслера, члана КУД-а хармоникаша у Мађарској, који је истакао да је ово прва електрична хармоника, произведена у Мађарској. Упркос томе што се велике светске фирме баве изградом и продајом ових инструмената, Шуслер жели да направи нешто ново. Да је на правом путу, говори и велико интересовање за његове хармонике.

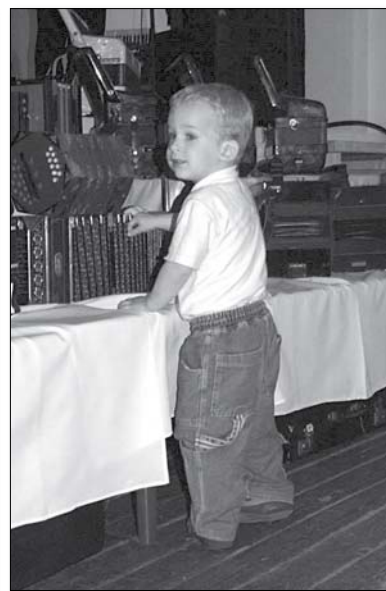
Трудим се да саставим што једноставнији систем, да бих олакшао свирање на једном оваквом инструменту и улепшао звук електронике, што није једноставно. Имам много посла и желим да моје хармонике звуче као прави инструменти, што подразумева веома много посла и уложене енергије – рекао је Тибор Шуслер, додајући да после електронике почиње да ради и свој дизајн за састављање МИДИ хармонике.

КУЛТУРА

моникашког оркестра, који су пратили остали присутни музичари. Као завршну тачку, музичари су одсвирали мађарску песму „Ово је лепо“ и „Прелаз коло“, а вече је приведено крају игранком.

Потпредседник КУД-а и главни организатор манифестације Габор Черна истиче да је услед недостатка финансијских средстава првобитни план да се организује велика Хармоникијада, одложен за следећу годину. Како би се традиција одржала, ове године је организована скромнија манифестација.

— Ми смо веома задовољни што је овогодишњи програм одлично прошао. Имамо иза нас годину пуну лепих доживљаја и успомена. Ко је хтео

струмент, већ део историје, живота и сећања.

Присутни музичари искористили су ову прилику да испробају изложене инструменте и одсвирају по неку познату мелодију.

Гала програм је почео једносатним концертом групе „ЈУ и ЖУ“, која је на позив домаћина извела различите фолк и поп хитове, као нумере из познатих музичких представа. Након поздравних речи Жолта Кардоша, који се публици обратио у име организатора, уследио је концерт хармоникаша, чланова Удружења. Присутни су уживали у сјајном програму, јер су се музичари потрудили да он буде што богатији. Чула се класична музика, џез, свинг, немачка, мађарска, српска, македонска народна музика и грчки хитови.

Финале вечери је чинио наступ хар-

да дође, лепо се провео. Ми смо позвали много више музичара, али сем обећања ништа више нисмо добили од њих. Све ово радимо првенствено због нас, да се лепо проведемо и дружимо, али и да остваримо међусобну сарадњу. Трудимо се да позовемо што више људи и да организујемо добру манифестацију. Захвалан сам свима који су одвојили време и дошли на ово дружење. Мислим да смо успели и овога пута да саставимо богат програм, иако није било професионалних музичара из иностранства – рекао је за наш лист Габор Черна и додао:

— КУД и у будуће жели да организује сличне манифестације, на којима очекује учеснике и госте свих генерација из различитих делова земље, али и ван њених граница.

Предраг Алексов

АДМИНИСТРАЦИЈА ИМ ПОРЕМЕТИЛА ПЛАНОВЕ

У разговору за СНН, главни организатор манифестације Габор Черна је истакао да је веома задовољан овогодишњом манифестацијом.

— Пре свега захвалан сам Самоуправи села Ловре, која нам је обезбедила ово сјајно место. Волим да долазим у Ловру и сваки пут када сам овде проведем се јако лепо. Што се тиче овогодишње манифестације, на почетку је било тешкоћа. Процедура око промене руководства КУД-а мало нам је пореметила планове. Нисмо добили на време потребне одлуке од суда, везане за регистрацију нових података, па ове године нисмо могли да конкуришемо на многим конкурсима. Због тога ове године нисмо имали планирана финансијска средства, како бисмо остварили оно што желимо.

ФЕЉТОН

Тајне љубави чувених Срба (5)

Љубавни тестамент Ђуре Јакшића

Када је велики песник умро, у његовој заоставштини нашло се једно писмо, за које многи његови проучаваоци и приврженици нису знали. То је, заправо, тестамент превелике и непрекинуте песникове љубави, која га није напуштала до смрти

Крчмарица Мила, у коју је био заљубљен Ђура Јакшић, ускоро се удала за Ђуру Рајковића. Када је он одлучио да постане глумац, на *даске које живиш значе* закорачила је и његова млада супруга, бивша крчмарица. Туга и чежња за првом љубави никако нису напуштале младог песника Ђуру Јакшића. Бол га је нагнао да завапи: „Даље сам пошо, даље по свету. Ал руже за мене нигде не цвету. Земља је пуста свуд са свих страна. Ја – сува грана сред пустог стана“.

Само му је сунце на овом свету сијало, а ноћ га је у исто време и привлачила и плашила: „Као златне токе крвљу покапане, доле пада сунце за гору, за гране. И све немо ћути, не миче се ништа, то најбољи витез паде са бојишта!“

За њега је настала тама, вечита поноћ у којој су само мртви могли да га разумеју. Пошто је остао без крчмарице Миле, Ђури је кафана постала најверније пребивалиште и уточиште од свих животних недаћа.

Још док је Јакшић био разапет љубавном чежњом и надом *Код белој крсти*, док га је лепа газдина кћи служила вином, од своје несуде драге се опростио, а како би другачије, него винском песмом:

„Вина Мила, орило се, док је Мила овде била. Сад се Мила изгубила: туђе

Ђура Јакшић и његова позната слика „Девојка у плаво“

У њему се најбоље види колико му је Мила била неостварен сан. Она је у то време већ постала глумица, па у писму стоји:

„После шеснаест година – Драга Госпо! Видео сам вас – груди ми се стегоше, срце је силније куцало, не имадох уздаха, а дисање ме скоро издаде: чинило ми се да ћу умрети. Беше ли то љубав? Груди су ми пуне; поље на коме не оста ниједан цветак. Погледајте с једног хатара на други, све је то мраз побио. Па и она трошна колиба оборена је, пред којом је тужан пастир оне сетне песмице певао. Све је то мртво, немо... каткада само у бурним данима слети онамо по неки орао и док се небо огњеним бичевима шибано мршти, он кликће, лешева силу разарајућег божанства. Овде је све разорено... Или можда мислите да у вашу љубав верујем? Ви сте глумица... Ви се умете смејати и плакати... а те сузе и ти осмеси мени су живот отровали“ (...)

руке вино носе. Ана точи, Ана служи, ал за Милом срце тужи!“

Када је Ђура Јакшић умро, у његовој заоставштини нашло се једно писмо, за које многи његови проучаваоци

и приврженици нису знали. То је, заправо, тестамент превелике и непрекинуте песникове љубави, која га није напуштала до смрти, али и оптужба варљивом и површном женском срцу.

ВРЕМЕПЛОВ

21. децембра 1781. – Аустријски цар Јосиф Други признао је Едиктом о толеранцији слободу вероисповести и одузео католичкој цркви положај државне цркве.

21. децембра 1881. – У Београду је основано Друштво новинара Србије, једно од најстаријих у Европи.

У Београду су тада излазила 22 листа и часописа. Председник првог Управног одбора Друштва био је српски писац Лаза Костић, тада уредник „Српске независности“.

21. децембра 1997. – У другом кругу председничких избора у Србији, на које је изашло 50,98 одсто бирача, победио је са 59,23 одсто гласова Милан Милутиновић, кандидат коалиције Социјалистичке партије Србије, Југословенске левице и Нове демократије. Његов ривал Војислав Шешељ добио је 37,57 одсто гласова.

22. децембра 1941. – У месту Рудо у Босни у Другом светском рату основана је Прва пролетерска бригада Народно-ослободилачке војске Југославије. После рата тај датум је слављен као Дан Југословенске народне армије.

23. децембра 1864. – Рођена је црногорска принцеза Љубица Петровић-Његић, познатија као Кнегиња Зорка. Била је најстарија ћерка црногорског краља Николе Првог и краљице Милене (Вукотић). Она се удала за српског принца Петра Карађорђевића, који је постао Краљ Срба,

Хрвата и Словенаца 1904. године, 14 година после њене смрти.

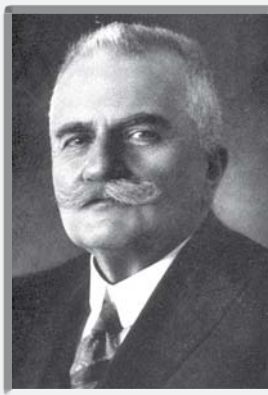
23. децембра 1990. – Словенци су се на плебисциту изјаснили за издвајање из СФР Југославије.

23. децембра 2000. – На првим парламентарним изборима у Србији након одласка са власти Слободана Милошевића почетком октобра, убедљиву победу однела је Демократска опозиција Србије.

24. децембра 1863. – Рођен је Љуба Давидовић, један од првака Радикалне странке Србије. С Јашом Продановићем основао је 1901. Самосталну радикалну странку, а од 1912. био је на челу те странке. Био је министар просвете у влади Николе Пашића и један је од твораца Крфске декларације. Од 1919. председник је новоформиране Демократске странке. Два пута је био премијер Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1919. и 1924.

24. децембра 1944. – У Новом Саду је изашао први број дневног листа на мађарском језику „Сабад Вајдаш“, који је у септембру 1945. променио назив у „Мађар со“.

25. децембра 1968. – У Савезној народној скупштини усвојени су амандмани на Устав СФР Југославије, којима се шири аутономија покрајина и оне добијају статус сличан републикама. Покрајине су добиле покрајински Уставни закон, чиме је отворен пут готово потпуно самосталној законској, извршној и судској власти. Покрајини Косово и Метохија уведена је назив Косово.

Љуба Давидовић

ИМЕНИК

Самоуправа Срба у Мађарској

Тел. +36 1 331 5345

Имејл: ssm@t-online.hu

Веб: www.szerb.hu

Амбасада Србије у Будимпешти

Тел. + 36 1 322 98 38

Имејл: budapest@amb.srbije.net

Веб: www.budapest.mfa.gov.rs

Културни и документациони центар

Срба у Мађарској

Тел. + 36 1 269 01 00

Имејл: kd.centar@gmail.com

Веб: http://kdc.szerb.hu

Српске недељне новине

Тел. + 36 30 477 82 33 (секретаријат)

Имејл: nedeljenovine@gmail.com

Веб: www.snnovine.com

Педагошко-методолошки центар

Тел. + 36 70 434 55 76

Имејл: szerbpedkp@gmail.com

Српски институт

Тел. + 36 1 782 16 39

Имејл: info@srpskiinstitut.hu

Веб: www.srpskiinstitut.hu

Радио програм на српском језику МТВА

Тел. +36 72 518 330

Имејл: radios@radio.hu

Веб: www.radio.hu

Српска самоуправа у Будимпешти

Тел. + 36 1 269 06 33

Имејл: sss@freemail.hu

Епархија будимска

Тел. + 36 26 31 44 57

Имејл: ortodox.diocese@serb.t-online.hu

Музеј Епархије будимске

Тел. + 36 26 31 23 99

Имејл: serbmus@serb.t-online.hu

Храм св. Георгија у Будимпешти

Тел. + 36 1 78 80 605, + 36 30 989 61 39

Имејл: otacoran@hotmail.com

Веб: www.hramsveorgijabudimpesta.rs

Српско позориште у Мађарској

Тел. + 36 30 653 1871

Имејл: szinhaz@szerb.hu

Веб: http://szinhaz.szerb.hu

Српска школа „Никола Тесла“

Тел. +36 1 351 65 50

Имејл: szerbisk@freemail.hu

Веб: http://nikola-tesla.net

Српска основна школа у Батањи

Тел. + 36 68 456 006

Имејл: szerb-iskola@freemail.hu

Веб: www.szerbek-battonyan.hu

Српска основна школа у Десци

Тел. + 36 70 23 33 821

Српска основна школа у Ловри

Тел. + 36 24 482 583

Радио Јужни ветар, FM 98.0 и 91.6

Тел. +36 20 499 5014

Имејл: radiojuzni@gmail.com

Веб: www.radioszentendre.hu

Бајске лејенде (19)

Препирке Евгенија Ђурковића и Теодора Павловића

Архиепископ Рајачић је 1842. године новчано помогао оснивање Павловићу конкурентског листа „Пештанско-будимска скоротеча“, чији је уредник „на папиру“ био Димитрије Јовановић, а њиме је уствари управљао Евгеније Ђурковић, жестоки противник Теодора Павловића.

Рајачић се највише љутио због тога што Павловић није подржао његову кандидатуру за митрополита карловачког, него Platона Атанацковића, епископа будимског. То му никада није могао опростити. Остало је забележено како је Рајачић са посебним ужитком читао Јовановићево писмо у којем је између осталог стајало да би Павловића ваљало „ставити у врећу пак у Дунав с њиме“. Кажу да је просто тријумфовао када му је јављено да је Теодора Павловића усред бела дана ишамарао извесни Павле Живковић.

Ђурковић није подносио Павловића из више разлога. Завист га је мучила и због тога што је Павловић, као свршени фишкар, једно време обављао послове у канцеларији Михаила Витковића, тада најчувенијег српског адвоката у Пешти.

Беспштедно су блатили и опањкавали један другог на страницама својих листова. Ђурковић је био један од најупорнијих противника Ма-

Архиепископ Јосиф Рајачић је замерао Теодору Павловићу што је у свом листу критиковао великодостојнике Српске православне цркве, монахе, мирско свештенство и конзисторију, па је помогао Ђурковићев лист

тице српске, чији је секретар у то доба управо био омражени Павловић. Надзорник је био заговорник старог правописа и књижевног језика и није могао прихватити Вукове реформе, док се Павловић све више приклањао Карацићевим идејама. Племеници Евгеније Ђурковић је био верни и послушни присталица патријарха Рајачића, који га је фебруара месеца 1849. године и наградио тиме што га је поставио за референта црквене струке у новој влади. Супротно њему, Теодор Павловић није штедео на мастилу када је критиковао црквеног високодостојника.

Уштиркали лакеј, који је својом појавом подсе-

БАШТИНА

ћао на руског хрта, учтиво се поклонио и јавио да је вечера постављена. Ђурковић врати књигу на место. Радовао се печеној пачетини са бареним црвеним купусом. По изричитом захтеву домаћина, ситно сечени купус је динстан на колутитиња лука, а затим карамелизован, да би на крају био преливен белим мирисавим вином. Купус је био добро зачињен млевеним бибером, римским кимом и кашичицом балзамоваг сирћета справљеног од грожђа.

Евгеније Ђурковић није случајно наручио свечану вечеру. Повод је био упис и одлазак нећака у кадетску школу.

Ђуро, сутра почиње ново раздобље у твоје живленију. Напушташ овај благи дом да као верни поданик свом душом својом служиш његово величанство. Јербо таква је судбина племенитог човека. Мораш добро упамтити да ти је порекло високо и благородно. Деда и отац ти беху родом из Баје. Никако не смеш сметнути с ума да је наша варош мађарској домовини и сербском роду много верних мужева дала.

Разумем, стриче – одговори дечачић са светлим образима у којима је закончило руменило лета.

Ја се и данас добро сећам, још бејаш јуноша, прве године слушатељ на Факултасу јуридика. Боже, као да је јуче било, кад је наш земљак Вујић о'де у мађарском театру приказао своју „Крешталицу“. То је била парада!

Драгомир Дујмов

Занимљивости о предстојећем празнику

Од када и зашто славио Нову годину

Без обзира када је славили или са којим обичајима је дочекали, Нова година је увек симбол новог почетка, нових могућности и прилика које желимо у животу, за нас и наше ближње

Прослава Нове године је један од најстаријих обичаја људске цивилизације. Према истраживањима, први који су славили Нову годину били су Кинези, по другима су то били стари Германи или Римљани. Германи су слављем обележавали смену годишњих доба. Како зима у њиховим земљама почиње средином новембра, када се завршава берба, окупљали су се и веселили због плодне године и предстојећег одмора.

Након освајања Европе, Римљани су променили почетак слављења Нове године на 1. јануар. Славили су је као симбол почетка новог живота и нових нада за будућност. Тај обичај и значење задржали су се до данашњих дана. Руси су све до 10. века славили Нову годину 1. марта, као долазак пролећа. Славили су у част Сунца, а њихови обреди су имали магијско значење. Савременици, добри познаваоци митологије и симбологије, кажу да Нова година симболизује регенерацију универзума, обећање новог раста, чежњу за обновом и почињање изнова.

Неки људи верују да ће догађаји који се догоде првог дана у години имати утицај на догађања током целе године.

Стари Римљани су имали обичај да се жртвују и добро понашају кроз цео јануар, како би умилостивили бога Јануса да им подари срећну годину. У почетку су се даривали само рођаци, да би касније римски закон прописао да се треба даривати (врста пореза) и цар.

Обичај старих англосаксонаца да се испија здравица, уз исказивање најбољих жеља, остао је до данас и раширио се у многим земљама (приликом наздрављања треба сипати пиће у чашу и ставити је на сто, а никако не пружати празну чашу па онда у њу сипати пиће).

ЖИВОТНИ СТИЛ

Бука која се правила у поноћ дувањем у рог и звоњењем звонима и лонцима, имала је за циљ да отера зле духове из старе године.

Стари Словени су обожавали ватру којој су придавали натприродне моћи. Украшавали су трешњина стабла и палили свеће у част богова плодности. Ватром су истеривали зле духове, одвраћали несрећу од дома и призивали добре силе.

У многим земљама се верује да особа која прва прекорачи праг у новој години, доноси мање или више среће. Сматрало се да је најбоље да то буде тамнокош мушкарац, а ако још поклони нешто хране, донеће благостање и срећу домаћинству које је посетио. Плавокос мушкарац или удовац нису били пожељни, а поготово не риђокос, који доноси несрећу. Да се избор не би препуштао судбини и зла срећа закуцала, постојао је обичај унајмљивања „одговарајуће“ особе.

Холанђани на улицама пале јелке, како би „отерали зле духове“. Швајцарци славе под маскама, облачећи костиме који симболизују добре и зле духове, од којих би у Новој години требали остати само они добри.

У Шпанији је традиционално конзумирање грожђа. Пре него откуца поноћ, Шпанци припреме 12 гроздова, које поједу у тренутку испраћања старе и дочека Нове године, сваки грозд за један месец у години. У Великој Британији се верује да прва особа која у Новој години уђе у кућу доноси срећу, тако да ту особу даривају новцем, хлебом и слаткишима. ■

НЕВЕН

Најшалија Мићућ

ДВЕ СТРАНЕ МЕДАЉЕ

Касни. Ах, та проклета гужва у саобраћају. Нестрпљив је, али нема везе. Нека чекају. И заслужују да чекају. Он је звезда и ово је његово вече! Его му расте сваког момента све више и више, ширећи се попут заразе. Но, размишљање и уздицање себе самога прекиде се у часу када на улици угледа случајног пролазника.

Киша је немилосрдно тукла улицама града, међутим, изгледа да то пролазника нимало није занимало. Сваким својим наредним кораком манифестовао је већу одлучност. Влажне капи сливале су се низ човеково лице квасећи му одећу. Руке су му подрхтавале од тежине терета којег је носио унутар две пластичне кесе, а старе спортске патике су толико биле натопљене водом да је изгледало као да ће сваког часа да се распадне. „Ахаха! Како су само смешни. Обични, мали људи!”, помисли у себи посматрајући га кроз прозор. Баци поглед на пролазничково лице. *Срећа, задовољство, испуњеност.* „Смешно!”, помисли, „Он испуњен? Срећан?! Не зна он ништа о срећи! Ја знам шта је то, врло добро!” Одмахну главом игноришући чудан осећај непријатности који му је прострујао телом. „Пожури! Не видиш да касним?!”, бесно отресе возачу који истог момента додаје гас и улеће у бару, прскајући пролазника.

Пале се рефлектори. Светла позорнице сијају само за њега. *Слава.* Људи га награђују громогласним аплаузом. Одушевљени су њиме. Па и треба да буду, зар не? Он је звезда! Миллион жена и девојака широм света уз-

дишу за њим, али као да је битно. *Моћ.* Ово је само његово вече и нико не заслужује да је подели са њим, нико! Само он. Колико дуго је чекао на ово. Коначно. Аплауз и даље траје. Све је гласнији и гласнији.

Али, чекај. Нешто није у реду. Непријатан осећај и даље је ту. А не, ништа га неће спречити да ужива у овом моменту. Сваким новим таласом аплауза изгледало је као да неприја-

тан осећај полако бледи. Дошло је и његових пет минута. *Тихо.* Као што рекох, пет минута.

У први мах не схвата шта се догађа. Светла се угасише, а аплауз утихну. Све је тако брзо прошло. Језа га обузе. Непријатан осећај поче да се шири његовим телом, парализујући сваку ћелију. И тада га погоди и сломи у исто време. Ружна реалност се обруши на њега попут лавине. *Самоћа.* Проклето

је сам. Срећа, шта је то ако нема са киме да је подели? Један усамљени рефлектор се пали, обасјавајући га. *Тајан.* Шта је то учинио?

Улеће у стан остављајући прљаве барице за собом. Одећа му је натопљена кишним капима, а панталоне скроз блатнаве. Дефинитивно ће морати да купи ауто, размишља док скида старе патике. Пажњу му привлачи цика и вриска девојчице. Подиже поглед и угледа кћеркицу како трчи ка њему широм раширених руку. Њен прелепи осмех награђује огромном чоколадом коју вади из кесе. „Побого, шта ти се десило?”, забринуто чу питање. Диже поглед и поред себе угледа жену зелених очију и дуге златне косе, како пружа руку са топлим чајем ка њему. „Ево”, нежно му говори. „Ма ништа страшно.”, прихвата шољу љубећи је у чело. *Сигурност, њороница, љубав.* Ништа му више не треба. Коначно има све о чему је сањао.

Одлази да се што пре пресвуче и да, уз топлу вечеру, са својом породицом, подели дивну вест. Унапређење. Коначно ће моћи да се преселе у већи стан. И да купе кола. И моћи ће да јој купи ону скупу хаљину која јој тако добро стоји! И кћеркици ће да купи онај велики розе бицикл, иако је она искупила мала да би га возила, ма кога је брига? *Срећа.*

Сви имамо неку визију живота пројектовану у будућности. Зар не? Баш као на фотографији: постоје елементи постављени у први план и неки у позадини. Ови други су неопходни бар колико и први. У супротном, перспектива не би била реализована и имали бисмо само равну фигуру. Односно, *ништа.* ■

МЛАДИ ЗА МЛАДЕ

АЛБУМ

Џејмс Блејк
„Overgrown”

Звезда у успону и све популарнији кантаутор, продуцент, певач и текстописац, Џејмс Блејк рођен је у Лондону 26. септембра 1988. године. Године 2009. успешно је завршио студије на лондонској Голдсмит (Goldsmiths) академији за популарну музику. Блејк је такође, познат и по свом псеудониму Хармоникс, којим потписује своје ремикс нумере.

Џејмс Блејк скреће пажњу шире јавности на себе експерименталним приступом *даб-стејпу*, *ар-ен-бију*, као припадник *инди* и *бејс* звука, мутирањем и својеврсним стишавањем ових праваца.

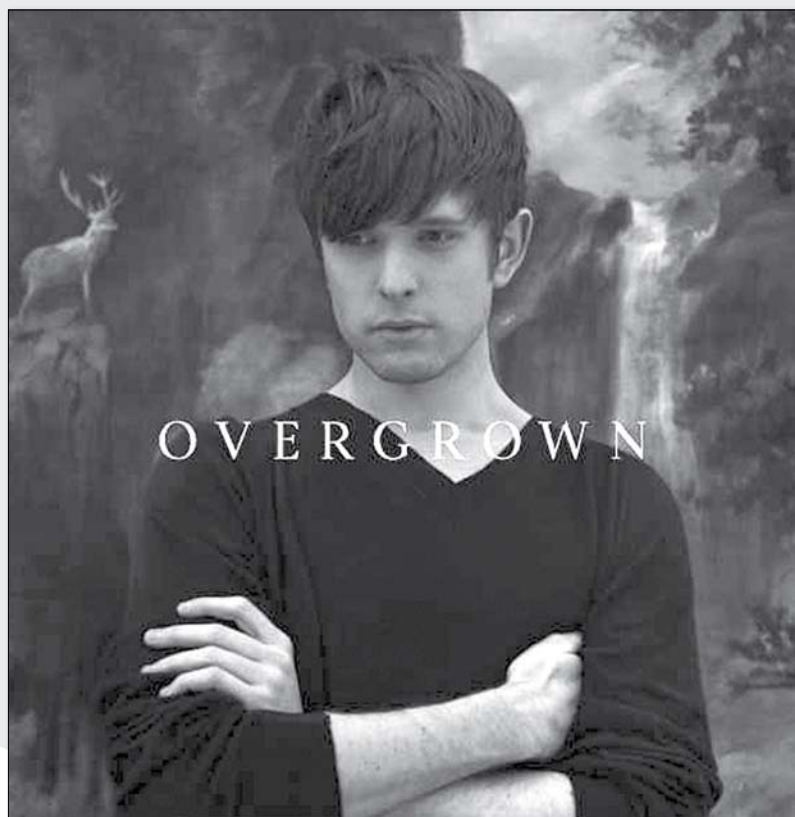
Његова инвентивност и спремност да се оде корак даље у компоновању и проналажењу нових канона и хармонија са свежом комбинацијом звука, резултирали су тиме да је неке инструменталне деонице заменио својим гласом, као и да се тамо где се налази један темпо или један ритам, појави нешто сасвим ново. Оно што га дефинитивно учвршћује на позицији значајног уметника, продуцента и композитора музике која се и слуша, јесте осећај за меру. Џејмс никада не оде предалеко у свом трагању за новим изразом. Публика увек може да га прати, а то је највећи ризик оних који претендују да пронађу

сопствени стил. Право је умеће одредити баланс тако да се нешто промени, а да при томе остане препознатљиво, што је карактеристика овог уметника.

Џејмс Блејк широј јавности постаје познат 2011. године када се појавило његово дебитантско остварење. Албум *Џејмс Блејк* је ушао у најужи избор за престижну Меркјуријеву

музичку награду (Mercury Music Prize).

Његов наредни албум под називом *Овергроун* (Overgrown), који је изашао у првој половини 2013. године у издању куће „Репаблик Рекордс” (Republic Records) и „Полидор” (Polydor), награђен је Меркјуријевом наградом. Похвале младом уметнику стижу са свих страна. Сада, када

се ближи крај године, и када се очекују проглашења најзапаженијих остварења, Џејмсов *Овергроун* се високо котира на свим признатим музичким топ листама.

Први сингл са ове плоче била је нумера Ретрогрејд (Retrograde) и већ се у њој може запазити основна карактеристика читавог остварења. Џејмс се на овом албуму више ослања и посвећује електронском звуку. У вокалном извођењу остао је и даље веран *соулу*, *блузу* и *даб-стејпу*, које је својом карактеристичном интерпретацијом нагласио и ускладио са израженијим електронским оквиром пејама.

У вокалном начину извођења, гућањем стихова и на моменте иритантним пренемагањем Џејмс Блејк се веома труди да гради и рефлектује око себе специфичну и препознатљиву ауру крхког уметника, која је својствена романтичарима.

Појава Џејмса Блејка синоним је за један вид меланхоличног и психоделичног егзистирања индивидуе, која има потешкоће да прихвати живот и свет коме припада. Стихови потврђују ту емоцију и остављају утисак анемичног и слабог човека који само што се не сломи пред тешкоћама.

Кључну улогу у овој намери има његов глас, који је до те мере извезбан и наштимован да делује изворно, а не као дугогодишњи труд и рад певача. Обично се његова дикција сврстава у претенциозне, а гућање стихова иритира. Када се узме у обзир целокупан утисак који његове песме производе, тешко је артикулисати било какву озбиљну замерку.

Катарина и Ренато

ИНФО СЕРВИС

ХРАМ Св. ГЕОРГИЈА У БУДИМПЕШТИ
**РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА
ЗА ЈАНУАР 2014.**

- 05. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 06. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Бадњи дан)
 - 06. 01. Вечерње – у 17.00 ч. (Палење бадњака)
 - 07. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (БОЖИЋ)
 - 07. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 08. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Сабор Пресвете Богородице)
 - 08. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 09. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Св. Стефан)
 - 12. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 13. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч.
 - 13. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 14. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Нова година)
 - 19. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Богојављење)
 - 20. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Јовањдан)
 - 26. 01. Бденије – у 16.00 ч.
 - 27. 01. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Св. Сава)
- ЈУТРЕЊЕ СЕ СЛУЖИ СВАКОГ ДАНА У 7.30 ЧАСОВА

За све информације тел. +36 30 989 6139,
или путем сајта: www.hrmsvgeorgijabudimpesta.rs
Протојереј Зоран Остојић, парох

**ДОЧЕК СРПСКЕ НОВЕ ГОДИНЕ
У СРПСКОМ КОВИНУ**

13. јануара 2014. од 19.00 ч.

Српска самоуправа у Ловри и ове године организује дочек српске Нове године. Циљ обнављања, односно настављања ове традиције је дружење и добар провод Срба и њихових пријатеља других националности, у пријатном амбијенту који одише елганцијом прошлих времена. Сви који желе да им се придруже у славу, добро су дошли у дворца Савои, у Српском Ковину. Госте ће забављати оркестар „Голд“ из Сомбора!

Цене улазница: без вечере 2.000 фт,
а са вечером 5.000 фт.

Српска самоуправа у Помазу организује
ДОЧЕК СРПСКЕ НОВЕ ГОДИНЕ
13. јануара 2014. од 20.00 ч.

Госте у Дому културе у Помазу забављаће оркестар „Село“!

Резервација места код Пере Богдана,
на тел. 06 30 9757 361

Српска самоуправа Помаза организује
РЕГИОНАЛНИ ДОЧЕК ДЕДА МРАЗА

Петак, 20. децембар 2013. у 17.00 ч.

Срдечно очекујемо све малишане из Помаза и околних насеља!

Место: Помашка Градска кућа
Ул. Лајоша Кошута 23-25

НОВОСТИ ИЗ РЕДАКЦИЈЕ СНН-а

Корисници интернета од недавно су у прилици да на Фејсбук профилу *Српских недељних новина* прате дневно актуелне информације везане за српску заједницу у Мађарској, контакте и сарадњу са већином српском средином и матицом, као и бројне занимљивости,

галерије фотографија и видео снимке са догађаја у нашим локалним срединама.

Путем тог комуникационог канала пласирамо све оне значајне информативне садржаје који због своје дневне актуелности, великог обима или мултимедијалног карактера не могу да нађу место на страницама штампаног издања нашег листа.

Једним кликом (лајком) на назначено место, постајете Фејсбук пријатељ *Српских недељних новина*, што вам омогућава да, кад год отворите панел свог профила, аутоматски будете информисани о новопостављеним садржајима на профилу нашег листа.

Овакав вид комуникације са читаоцима представља прелазну фазу ка нашем крајњем циљу – дневним интернет новинама. Њих ће, према плановима уредништва СНН-а, српска заједница у Мађарској добити у првој половини следеће године. На тај начин ће тематски и дневно актуелни садржаји значајни за Србе у Мађарској, бити доступни у било ком тренутку свим корисницима интернета. Изглед и обим будућег дневног електронског издања СНН-а у многоме ће зависити од степена прихваћености нашег пројекта на конкурсима Канцеларије за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, који је ових дана завршен.

Ваш СНН

КЊИЖАРА

**ПРОДАЈА
СРПСКИХ ИЗДАЊА
У МАЂАРСКОЈ**

СКДЦ

Budapest, VI. Nagymező utca 49.

+36 1 269 01 00

Актуелно

Венцловићев сендандрејски буквар
(фототипија, рашчитан текст, превод на савремени језик и научни коментари)
Радионица „Венцловић“ – Арте,
Будимпешта – Београд 2013.

Драган Јаковљевић: Зрно лугоси
(збирка песама на српском и мађарском језику)
СКДЦ, Будимпешта 2013.

*

Петар Милошевић: *Сторија српске књижевности*
Службени гласник – Радионица „Венцловић“,
Београд – Будимпешта 2010.

Предраг Степановић: *Усудне речи* (приповетке)
Радионица „Венцловић“ – Народна књига,
Будимпешта – Београд 2008.

*Добродошли на промоцију нове књиге историјара
Милана Дујмова*

**ЛИСТА СВЕШТЕНИКА
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ
БУДИМСКЕ**

Издање ће бити представљено
у петак 20. децембра 2013. од 18.00 ч.
у згради Текелијанума.

Адреса: Улица Вереш Палне бр. 17, Будимпешта

Удружење „Глас Балкана“ организује
ИСПРАЋАЈ СТАРЕ ГОДИНЕ
29. децембра од 19.00 ч.

Fővárosi Művelődési Ház
(Budapest. 1119 Budapest, Fehérvári út 47)

За добро расположење гостију побринуће се оркестри:
Мидрос, Зора, Гуча Партизанс, Брас Бенд

Информације за страницу „Инфо“ шаљите на адресу: info.snpovine@freemail.hu Телефон: +36 30 273 3399

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ✦ *Издавач:* Канцеларија Самоуправе Срба у Мађарској ✦ *За издавача:* др Јадранка Гергев ✦ *Главни и одговорни уредник:* мр Драган Јаковљевић ✦ *Уредник фотографије:* Иван Јакшић ✦ *Седиште редакције:* Nagymező u. 49, 1065 Budapest ✦ *Поштанска адреса:* Szerb Országos Önkormányzat, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ✦ *Имејл уредништва:* nedeljnoveine@gmail.com ✦ *Web:* www.snpovine.com ✦ *Графички њеплом листи:* Карољ Сабо, Петер Ковенц ✦ *За штампању:* Alfa Press Design Kft: Ференц Ибош ✦ *Текстуалне прилоге и фотографије* примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ✦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ✦ HU ISSN 2061-0238

СА ЛИЦА МЕСТА

Јубилеј популарној децеј забавној програма

Десета сезона „Шарене барке“

Ове године „Барка“ је одржана само једном, а раније смо имали и по шест програма. Понекад није проблем у финансијама, већ у томе што је мало оних који би се ангажовали, не само као организатори, већ и као учесници, истичу организатори ове децеј манифестације у њеној јубиларној сезони

Десет година је важан јубилеј за сваку манифестацију, а поготово за ону која је омиљена код оних којима је намењена. Децеј програм „Шарена барка“ је у јубиларној десетој сезони, одржан 14. децембра на броду „Примус“ у Будимпешти.

Чланови Студија за анимирање и забаву деце „Жељко Веселко“, стигли су из Новог Сада. На почетку манифестације деца су уживала у радионици коју су водили Танца Наранца и Жељко Веселко. Играли су се бојама и балонима, глумили различита расположења и као прави морнари, уз капетана Жељка, чували брод, чистили палубу и скривали се од злих гусара.

После свих ових игара, помало уморни али задовољни, пажљиво су одгледали представу, у којој је зла вештица Ванда уз помоћ Деда Мраза постала добра и помогла у припремању поклона за децу. Представа је привукла пажњу не само деце, већ и одраслих, па су сви заједно навјали за победу Деда Мраза. Он је после програма поделио божићне пакетиће свим малишанима. У знак захвалности,

деца су рецитовала и певала песме о Деда Мразу и Божићу.

Студио за анимирање и забаву деце „Жељко Веселко“ већ шест година посећује „Шарену барку“ и припрема радионице и представе. Чланови Студија познају будимпештанске малишане, па чак знају и њихова имена.

Жељко Подобник за наш лист каже да је веома задовољан када види како се деца друже и како су опуштена.

– Увек нас дочекују са осмехом и кад нас виде трче нам у загрљај. Није нам тешко да организујемо игре. Ове године имамо више простора, што нам годи. Има много више деце различитих узраста. Ми покривамо узраст од 3 до 13 година, тако да су сви укључе-

Светиковина у осмом квартеру Будимпеште

Срби у Јожефварошу прославили Светог Николу

Српска самоуправа у Јожефварошу је на традиционалној прослави великог српског свеца угостила тридесетак наших сународника и упознала их са својим активностима

Чланови Српске самоуправе осмог квартала Будимпеште, уприличили су прошле суботе традиционалну прославу своје славе, Светог Николе. Богослужење је одржао будимпештански парох, отац Зоран Остојић, а затим су присутни укратко упознати са активностима Самоуправе у години која је на измаку.

Како је том приликом речено, ово тело је у 2013. години, сходно својим невеликим финансијским могућностима, приредило две самосталне манифестације: прославу Светог Илије, код „бунарчића“ у дворишту Природњачког музеја и обележавање Никољдана. Међутим, били су суорганизатори и финансијски помогли одржавање чак двадесетак програма и акција у главном граду Мађарске. Главни носиоци тих програма биле су дру-

ге српске организације, али је и Српска самоуправа у Јожефварошу дала значајан допринос њиховој реализацији.

Чланови овог изабраног тела и домаћини прославе – Љубинка Георгијевић (председница), Јанош Сабо, Зоран Лакатош и Драган Јаковљевић, угостили су поводом Светог Николе тридесетак наших сународника, међу којима су били и амбасадор Србије у Мађарској Раде Дробоцац и министар-саветник Лепша Штулић, са породицом.

Најмлађим суграђанима подељени су чоколадни Деда Мразеви, а деца су потом имала прилику да кроз забаву савладају неке нове вештине у креативној радионици. За то време, за старије је приређен пријем, уз дегустацију специјалитета српске кухиње.

Д. Ј.

ни. Има деце која не желе одмах да нам се придруже у игри, али када се мало опусте, и они радо учествују у радионицама. Искрено, највише ми се свиђа што смо на броду. Овако се сви играмо, а брод плови, тако да имамо двоструки покрет. Наступамо на различитим местима широм Србије, идемо у Босну, али овде такође, долазимо код својих – рекао је Жељко.

Током програма деца су могла да учествују и у ликовној радионици, коју је водио Милан Ђурић. Овогодишњи задатак је био нацртати шарену барку, али су Дијана Ђурић и Симона Остојић радиле и маске и тетоваже.

– За десету годишњицу припремали смо се, као и сваке године, или можда мало другачије. „Барка“ је кренула као пројекат, али нисмо знали колико ће дуго трајати. Током ових година мењали су се организатори, али манифестација и данас постоји. Било би лепо да се направи децеј српско позориште у Мађарској и да се организују драмске радионице за младе.

Позивам овом приликом све ентузијасте да се прикључе раду „Шарене барке“ – рекао је за СНН организатор Милан Ђурић.

Наши стални читаоци ће се вероватно сетити да је СНН од самих почетка пратио ову децеј манифестацију, још од времена када је у организационе послове био укључен Ђорђе Шибалин, који је и идејни творац Барке.

– Има деце којој је српски, језик њихових бака и дека и језик школе, а ово је прилика да се интерактивно користи српски. Ово је и за родитеље погодан програм јер могу да се окупе и друже. Виде се људи који се дуго нису видели и пројекат је осмишљен за читаву породицу. Мало је породичних програма у нашој заједници. Постоје програми за тинејџере и оне много старије, али није било програма за децу. Током година, ова манифестација се проширила и данас нам не долазе само деца из Пеште, већ и из Ловре, Калаза и Помаза – истиче Ђурић.

Јована Вечић

Редакција „Српских недељних новина“ жели вам срећну и успешну 2014. годину!

ДОМ И ПОРОДИЦА

Покажите детету да га волите

Због ужурбаног начина живота, модерни родитељи све чешће заборављају да постоје важни начини да детету покажу колико га воле. Пробудите његову радозналост и маштовитост. Осмислите неку заједничку едукативну игру

Млади родитељи склони су да свом детету тепају, маже га и често му говоре „волим те“. Иако се психолози слажу да су данашњи родитељи далеко унапредовали у односу на своје, јер су спремнији да отворено покажу и гласно изразе своја осећања према детету, има и оних који тврде да млади родитељи понекад у томе претерују. Наиме, у последње време расте број психолога који тврде да, због ужурбаног начина живота, модерни родитељи све чешће заборављају да постоје и други, подједнако важни начини да детету покажете колико га волите.

* Са дететом треба проводити више времена, а мање га засипати поклонима, тврде они.

* Са сваким дететом родитељ треба да у току дана бар 30 минута насамом по-

разговара. Можда је најбоље време за такав разговор крај дана, када дете припремате за спавање.

* Треба с времена на време дете загрлити без икаквог повода, помазати се мало са њим и тако му показати да га заиста волите, иако је тог дана направило и неку глупост.

* Певајте, смејте се и плешите са својим дететом. То је најбољи начин да га научите да се радује животу.

* Приредите му понекад неко велико изненађење: пошаљите му неочекивану поруку, можда чак и писмо које ће га заиста изненадити!

* Пробудите његову радозналост и маштовитост. Осмислите неку заједничку едукативну игру, одведите га у позориште или музеј, речју, удаљите га бар на неко време од ТВ екрана или компјутера.

* Када сте са дететом, трудите се да будите опуштени и сталожени, јер оно ће копирати ваше понашање и касније и само постати сталожена и уравнотежена особа.

* Увек га похвалите када то заслужије и водите рачуна да казна за непослушност или недолучно понашање увек, али баш увек, буде праведна!

Истраживања показују да тек половина родитеља чита малишанима бајке пред спавање, а трећина то никада није ни чинила. Део кривике сносе и деца, која често више воле да гледају ТВ или седе за компјутером.

Најчешћи изговори које родитељи наводе да би се оправдали што својој деци не читају редовно приче пред спавање су недостатак времена, умор и превише

стреса. Истраживање једне британске компаније показало је да половина родитеља признаје да не читају малишанима бајке пред спавање, а да трећина њих то најалост никада није ни чинила.

Поређења ради, када је реч о претходним генерацијама родитеља, више од 90 одсто њих посвећивало је време деци пред спавање читајући им причу за лаку ноћ. ■

Школарци и џепарац

Џепарац, осим што детету омогућава да не буде гладно и жедно, има изузетан утицај и на психу и малишанима помаже да створе однос према новцу

Многи родитељи имају недоумицу да ли школарцима треба давати џепарац, када је прави тренутак да се почне и која сума је најприкладнија. Психолози тврде да џепарац, осим што детету омогућава да не буде гладно и жедно, има изузетан утицај и на психу и да малишанима помаже да створе однос према новцу. Баратајући њиме деца схватају вредност новца и уче како да са њим располажу, што је вештина која ће им бити потребна у животу. Ипак, стручњаци наглашавају да џепарац има и предности и мане и да морате да будете пажљиви.

Џепарац подстиче осећај независности и самосталности, јер деца сама одлучују када ће и шта да купе. Осим што схватају вредност новца, уче да доносе одлуке као и да прихватају њихове последице. За већину деце то је најбољи начин учења да свако понашање носи одређене последице. Ипак, најмлађи школарци не знају најбоље како да потроше свој џепарац, па се може десити да купе нешто непотребно, а да, на пример, остану гладни.

Због тога је најбоље да одредите суму у договору са дететом као и да му објасните за шта му новац служи. Уколико му дате превише новца, добиће лошу поруку, да вреди онолико колико пара има, а ако му дате премало може да се догоди да га деца задиркују и да изгуби самопоуздање.

Једно истраживање немачких научника показало је да деца која имају већу суму новца за џепарац постижу лошије резултате у школи.

Можете да се договорите са дететом да му џепарац дајете на дневном, недељном или месечном нивоу. Првацима и де-

ци другог разреда је згодније давати новац сваког дана, а старијим школарцима недељну или месечну суму, јер ће на тај начин научити да располажу новцем и да га рационално троше. Постепено ће се осамостаљивати и бити све одговорнији.

Зашто не треба потискивати емоције?

Потискивање емоција може јако негативно да се одрази на ваше здравствено стање, потврдила је недавно проведена студија.

Истраживање је показало да особе које не изражавају своје емоције већ их „гомилају“ у себи, имају три пута већи ризик да умиру у раној животној доби.

Амерички научници открили су да је ризик од преране смрти за 35 посто већи код особа које емоције држе у себи и не говоре о томе како се осећају и шта мисле. Утврђено је да те особе најчешће пате од болести срца или оболевају од рака.

У истраживању које су научници са Харварда објавили у журналу „Psychosomatic Research“ истакнуто је да је сакупљање емоција и задржавање у себи много опасније него што се претпостављало да јесте.

Претпоставља се да особе које негативне емоције задржавају у себи одушак траже у цигаретама, алкохолу или храни и због тога имају већи ризик од преране смрти. Разлог због ког ти људи умиру млађи, него особе које испољавају емоције је и у томе што су изложенији стресу. ■

Мале промене за дужи живот

Уместо да правите радикалне резове у животу, направите више мањих промена, које значајно могу помоћи у превенцији многих болести, али вам и олакшати постојеће

Тешко је направити велике животне промене. Обично је потребно уложити много труда и жртвовати много ствари које волите.

То је уједно један од разлога због ког тако много људи пати од разних здравствених проблема. Међутим, ако заузмете другачији став, све ће вам изгледати много другачије.

Представљамо вам 20 малих савета који вам могу променити живот.

Једите рибу једном недељно

Ако будете јели једну порцију рибе недељно, можете смањити ризик од изненадног, фаталног срчаног удара. Тајна је у омега 3 масним киселинама, а лосос и туна их имају у изобиљу.

Чистите зубе сувом четкицом

Суво четкање зуба смањује стварање наслага за 60 одсто и ризик од крварења десни за половину. Користите меку, суву четкицу и темељно ишчеткајте све зубе. Исперите, испљуните, па тек онда оперите водом и пастом за зубе.

Никад не прескачите доручак

Истраживање које је обухватило више од 2.000 људи који су изгубили у просеку 30 кг и нису се после тога гојили барем пет година, показало је да 78 одсто њих доручкује сваког дана.

Једите више тестенина

Две до четири порције соса од парадајза недељно може смањити ризик од рака простате за чак 34 одсто.

Гледајте у контактна сочива

Исхрана пуна масти, протеина или алкохола слаби способност ваших суза да блокирају холестерол на путу до контактних сочива. Због тога ће сочива бити замућена. Ако ваша исхрана уништава сочива, замислите шта ради вашим артеријама.

Воће и поврће

Једна 14-годишња студија показала је да мушкарци који једу више воћа и

поврћа имају 70 одсто мањи ризик од добијања рака дигестивног тракта. Како бисте подигли унос „зелениша“, никада не једите оброк који не садржи воће или поврће. (Помфрит се не рачуна).

Заштитите сексуални живот боровницама

Оне садрже састојке који побољшавају циркулацију и препуне су растворљивих влакана корисних за артерије. Једите свеже или замрзнуте боровнице барем три пута недељно.

Тражите чилеанско црно вино

Како бисте смањили ризик од канцера, пијте црвено вино из Чилеа. Чилеански *cabernet sauvignon* је 38 одсто богатији флавоноидима у односу на француска вина, што значи да се интензивније бори против слободних радикала у вашем организму.

Помозите

Мушкарци који се баве добротворним радом барем једном недељно имају улопа мању смртност, од оних који то не чине.

Трбушњацима против бола у леђима

Чак 75 одсто проблема са доњим делом леђа може бити спречено јачањем мишића абдомена. Зато радите трбушњаке сваког дана.

Једите пицу с тањом кором

Пица с танком кором може имати и за трећину мање калорија од оне са издашном подлогом. Уклоните и мало сира, како бисте још више смањили калоријски унос.

Вежба тера депресију

После 40-минутног вежбања стрес се повлачи. Штавише, студије су показале да редовна физичка активност може бити подједнако ефикасна као антидепресиви.

Прескочите другу шољу кафе

Кофеин из две шоље кафе убрзава ваш рад срца за 16 откуцаја по минути.

Спасите брак

Несрећан брак увећава шансу од добијања неке хроничне болести за 35 одсто и скраћује очекивано трајање живота за четири године.

Спавајте лепше уз вишње

Вишње и сок од вишања препуни су мелатонина, једног од важних чинилаца доброг сна.

Ставите књигу на јастук

Ако ставите неку књигу на јастук, можете оценити да ли ваши врат и глава добијају од њега довољно подршке. Пресавијте јастук на пола и преко ставите књигу. Ако се јастук одмах врати у почетни положај, значи да је довољно добар.

Против јутарњег умора...

Ако се пробудите необично рано и осећате се уморно, а не можете поново да заспите, поквасите пешкир хладном водом и лагано избришите руке, ноге и торзо, а затим се вратите у кревет. Наиме, дешава се, нарочито током лета, да се тело прегреје током REM фазе сна.

Подигните ретровизор

Како се не бисте улењили током дугих вожњи аутомобилом и због тога осећали болове у доњем делу леђа, подигните мало ретровизор, тако да сваки пут кад треба да погледате у њега, морате мало да се придигнете. Леђа ће вам бити захвална.

Узимајте витамин Е и аспирин свакодневно

Истраживачи су открили да ова комбинација антиоксиданта и разређивача крви може смањити артеријска зачепљења за 80 одсто. Овакав третман може спречити артеросклерозу, чак и ако не сниже ваш ниво холестерола. ■

Љубав према чоколади види се у очима

Ширење зеница узроковано је лучењем допамина, хормона среће у мозгу, а реакција је слична било да се ради о стимулативним дрогама, чоколади или особи која нам се јако допада

Амерички научници открили су да се љубав према чоколади види у очима. Они су то установили када су снимали очи електроретинографијом и мерили реакцију мрежњаче на светлост, а испоставило се да она емитује јаке светлосне сигнале када се загризе коцкица чоколаде.

Ширење зеница узроковано је лучењем допамина, хормона среће у мозгу, а реакција је идентична било да се ради о стимулативним дрогама, чоколади или особи која нам се јако допада.

Реакције очију на оног ко нам се допада, храну и лекове снажније су од реакција на светлост, а то доказује да се у очима заиста види све.

Нације које једу много чоколаде имају веће шансе да произведу добитнике Нобелове награде, наводе недавна истраживања Универзитета у Колумбији. Месерли је упоредио број добитника Нобелове награде и број потрошње чоколаде неких нација и дошао до занимљивих резултата. Швајцарска је, на пример, држава са највећом потрошњом чоколаде, али и највећим бројем нобеловаца. Франц Месерли са овог престижног универзитета истраживао је благодети чоколаде и колико је какао добар за функционисање мозга.

— Истраживања на пацовима и пужевама показују да живе дуже и имају боље когнитивне функције када једу чоколаду — каже Месерли. ■

Шта, уствари, треба да вечерамо?

Што касније поједете вечерњи оброк, тим горе, јер тело не стигне да свари храну док сте будни и активни. Ако једете и након тога врло брзо одете на спавање, несварена храна ће великим делом остати каква јесте све до јутра

Као што знају сви који су били или управо јесу на некој од дијета за губитак килограма, врло је важна врста, количина и време када се храна унесе у организам. И док неке дијете предвиђају обилније вечерње оброке, чини се да то и није баш најбољи начин за мршављење, посебно ако се ради о каснијим вечерњим оброцима. Наиме, што касније поједете вечерњи оброк, тим горе, јер тело не стигне да свари храну док сте будни и активни.

Ако једете и након тога врло брзо одете на спавање, несварена храна ће великим делом остати несварена до јутра, због успоравања целокупног метаболизма. Студија коју је спровео „Northwestern University“ показала је да код особа које једу оброке у неправилним интервалима, посебно оне које једу у вечерњим и ноћним сатима када би требало да спавају, то увелико утиче на повећање килограма.

Треба знати максималан број калорија

Када сте на дијети, знате колико калорија смете дневно унети у организам, ако желите изгубити одређени број килограма. Према споменутој студији, вечера не би смела да садржи више од 25 одсто укупне дозвољене дневне количине калорија. Примера ради, ако дневно у тело смете да унесете 1500 калорија, вечера не би смела да садржи више од 375 калорија.

Такође, када једноставно не можете избећи каснији оброк, нека он садржи што мање киселина, које се тешко вару.

Избегавајте вечерње оброке који обилују месом, житарицама и млечним производима, посебно ако планирате за мање од два сата да одете на спавање.

Покушајте јести што је раније могуће, барем четири сата пре него што планирате да идете да спавате и да оброци

имају што мање скроба. Вечера нека вам се већином састоји од свеже куваног поврћа и мало протеина.

Мање киселина

Ако имате навику у вечерњим сатима да једете пшеничне производе с млеком или јогуртом, препоручујемо да ту навику промените, или барем смањите количину коју уносите, јер се пшеница (у било

којем облику) тешко вари. Уместо тога једите воће и поврће. Такође, уместо стандардних житарица, можете покушати с интегралним пириначем, просом или јечмом. Све те житарице имају у себи високи удео влакана, које побољшавају и убрзавају пробаву. Такође, врло су добар извор протеина, што је јако добро ако се у вечерњим сатима бавите спортом.

Мање напора – мање калорија

Када мало боље размислите, логично је да у вечерњим сатима уносите мање калорија у организам, јер ако увече не радите, онда не трошите толико енергије. Већи унос калорија у организам вам је потребан током дана, када сте активни, због тога је врло важно да поједете здрав доручак, ручак и здраве и уравнотежене међуоброке.

С времена на време у вечеру смете да укључите и мање количине угљених хидрата, а када је у питању спремање вечере, кувајте на што мање уља и масноће. Више се оријентишите на

здраве зачине који ће јело учинити укусним. Немојте заборавити да барем једном на дан поједете рибу, било за ручак, било за вечеру.

Једите зелено

Броколи, спанаћ, кел, тиквице, шаргарла, шаргарепа и црвене љуте пап-

рице имају антиоксидативно деловање, па се препоручује њихово конзумирање у вечерњим сатима. Не само да су врло здрави и добри за пробаву, него и за здравље целог организма, па могу помоћи у успоравању знакова старења, спречавању болести срца, крвних судова, појаву рака и ублажавају последице стреса. ■

НИ ГЛАДОВАЊЕ НИЈЕ РЕШЕЊЕ

Имајте на уму да гладовање исто није решење, јер ће се током ноћи метаболизам још више успорити, што ће спречити и губитак килограма. Осим тога, нагли пад шећера у крви може довести до опште слабости, пада притиска, мучнине, немогућности да заспите, па тако и претеране жеље за слатком или сланом нездравом храном. Циљ је да у вечерњим сатима не претерујете с храном, али исто тако да не гладујете, него пронађете златну средину у облику уравнотеженог здравог obroka, који ће испунити своју функцију.

Замрзнуто поврће ризница витамина

Чак 70 одсто замрзнутог воћа и поврћа садржи знатно више витамина и хранљивих материја него свеже

Да ли сте знали да замрзнуто воће садржи знатно више витамина и хранљивих материја него свеже? То важи за чак 70 одсто воћа и поврћа, показали су резултати истраживања обављених у британском Институту Ледерхед и Универзитету Честер. Насупрот досадашњим тврдњама да је најбољи избор свеже воће и поврће, овим студијама је доказано да замрзавањем свежи плодови постају здравији, односно да садрже више антиоксиданса, витамина Ц и минерала. Ово нарочито важи за броколи. Када се ово поврће замрзне, садржи више витамина Ц и лутеина, а чак четири пута више бета-каротена него свеже броколи. Или, на пример, у замрзнутој шаргареци има трипут више лутеина, два пута више бета-каротена и више полифенола него у свежој. И спанаћ је боље јести замрзнут, јер тада има четири пута више хранљивих материја, влакана, фолне киселине, гвожђа и калцијума.

Постоје, наравно, и изузеци. Ту спадају лимун, карфиол и кукуруз. Њих је боље јести свеже.

Зашто је чак две трећине поврћа здравије јести када се замрзне? Научници су установили да свежи плодови могу месецима да стоје у супермаркетима попрскани разним хемикалијама како би задржали добар изглед. „Већ неколико дана складиштења неповољно утиче на нутритивне вредности намирница“, истакао је професор Грејем Бонвик, један од аутора студије.

Подразумева се, воће и поврће је увек најбоље јести одмах после брања, али за становнике градова то углавном није могуће. ■

Будите режисер сопственог успеха

Питате ли се икада да ли су сви ваши планови и животне жеље које с тешком муком остварујете и приводите крају заиста они прави? Ако је одговор на ово питање негативан, време је да преиспитате шта је то што заиста желите

Француски мотивациони тренер Натали Дикро саветује како спознати и следити сопствене снове. Наиме, из страха од неуспеха и жеље да се понашамо у складу са очекивањима околине дешава се да до те мере угушимо сопствене жеље да после извесног времена и не знамо шта желимо од живота. Да бисмо открили шта је то што заиста желимо треба прво да упознамо себе и откријемо сопствене жеље и снове. Како, питате се? Дикро тврди да постоје одређене вежбе којима се тај циљ може остварити.

Откријте своје таленте и искористите их

У стању сте да у трену смислите најгенијалније оправдање или изговор за своје кашњење на посао? Можда сте радознали по природи, или лако успостављате контакт са људима, делујете врло уверљиво и успевате да готово свакога убедите у исправност својих ставова? То су само неке од карактеристика ваше личности, врсте талената које поседује-

те и које треба да искористите. Анализирајте све своје особине и поступајте у складу са њима.

Направите листу приоритета

Када осетите да сте се напакон сасвим опустили поставите себи следеће питање: „Шта је то што је мени заиста важно у животу?“ Узмите парче папира и не размишљајући претерано запишите све оно што вам прво падне на памет,

макар вам се чинило смешним и тривијалним. Потом пажљиво прочитајте списак и одговоре сврстајте у групе од по два одговора. Затим одаберите онај који вам више одговара, а преостали прецртајте. Поступак понављајте док на листи не остане само један одговор. По истом принципу одаберите и своју најљепшу успомену, период у животу када сте се најбоље осећали, када сте били најзадовољнији собом. Онај одговор који остане последњи на листи, најважнији је! То је ваша најскривенија жеља које можда и нисте били свесни!

ном енергијом, оном која нам даје нову снагу и елан и која нас чини задовољнима. Зато се на крају сваког дана обавезно присетите ствари која вас је у току тог дана учинила срећном или одређеног тренутка када сте осетили право задовољство. Наиме, научно је доказано да што чешће човек осећа задовољство то су неурони у његовом мозгу способнији да изнова стимулишу стварање осећаја задовољства.

Ослободите се неких унутрашњих кочница

Живећи у модерном друштву сувише времена трошимо прилагођавајући се одређеном моделу понашања и трудимо се да се понашамо у складу са нормама којима су нас родитељи учили, па добро памтимо неке њихове речи: „Нећеш у томе успети“, „Ниси ти за то“, или још горе, „Прави си неспособњаковић!“ Тај унутрашњи глас који често чујемо Натали Дикро назива „унутрашњом кочницом, односно унутрашњим саботером“ и сугерише да се треба супротставити том унутрашњем противнику који кочи ваш напредак. ■

НЕ ОПТЕРЕЂУЈТЕ СЕ ДОСАДАШЊИМ НЕУСПЕСИМА

Неуспеси и порази само су етапе кроз које пролазимо на путу до успеха. Угледајте се на успешне људе који то врло добро знају и умеју да извуку поуку из пораза. Уосталом, не каже се узалуд: „Није важно пасти, важно је подићи се после тог пада и наставити даље“. Стога, ако заиста желите да откријете да ли вам је до неког циља истински стало, довољно је да се запитате да ли вам остварење тог циља делује недостижно. Уколико позитивно одговорите на то питање, односно ако на самом старту размишљате негативно и нисте сигурни у себе, знајте да тежите погрешном циљу. Наиме, када је циљ онај прави, све етапе кроз које треба да прођете на путу до његовог остварења деловаће вам једноставно и лако.

Покушајте да што чешће максимално уживате

Сетите се како сте се осећали као дете када сте учествовали у некој узбудљивој игри и када вам се чинило да је тада време стало за све друго. Било би добро када бисте и данас били у стању да што чешће постигнете то оптимално емотивно стање када заборавите на време и све око себе. У таквим тренуцима пунимо се позитив-

Савети за складније односе са партнером

Комуникација је основа на којој се гради веза, а ово је нарочито тачно у односу између супружника. Како да је усавршите и будете у могућности да изразите оно што осећате?

Ево само неколико начина који ће побољшати комуникацију са вашим партнером.

Кад год говорите „извини“ или „хвала“, употпуните то малим додиром по образу или изразом љубави на вашем лицу. Користите реч „молим те“ када тражите неку услугу. Ово заиста помаже, јер показује бригу и делује искрено. У супротном може да делује као да му наређујете.

Причајте са супружником онако како бисте волели да он прича са вама. Ако желите да вам прича све о томе како је провео дан, урадите и ви исто. Такође, запамтите да је понекад у реду да га не питате о сваком детаљу. Дајте му простора и аутоматски ће вам се сам поверити.

Ако је нешто битно по среди, немојте га напасти истог момента када дође с

посла. Пустите га да се опусти и нађите тренутак када је смирен како бисте започели разговор.

Пошто сте обоје засебне индивидуе, очигледно је да видите и сагледавате ствари различито. Ако вам нешто у његовом понашању смета, не оклевајте да му кажете како се осећате поводом тога. Не морате да врштите или истичете сваку његову грешку, једноставно изразите своје мишљење.

Ако ваш партнер није доступан, а нешто хитно искрсне, оставите му поруку на фрижидеру.

Комуницирање није ограничено само на причу. Ако вас је одушевио или изненадио неким својим гестом, наградите га љубазношћу. Поклони, честитке или пољубац је довољан да покаже вашу захвалност. ■

ВЕДРА СТРАНА СВЕТА

Милан Тодоров

ЗЕМЉА

Било је то у једној земљи сељака на брдовитом Балкану. Прошли су сви грађански ратови и умирало се од досаде.

Било је доста снегова те зиме, али то за ове крајеве није неуобичајено. Вукови су нам поклали овце, као и увек. Понеки јадо, без куће се смрзо. Ништа ново под капом небеском.

Онда је нагло стигло пролеће, скоро лето. Јуче је у овој нашој земљи са најбољом климом на свету било минус тридесет, а данас плус четрдесет!

Сада се није могло ући у њиве од честих силовитих провала облака. Као да се спојило небо са земљом. За време рата смо се радовали таквим данима, јер смо знали да тада не могу да нас туку авионима. Али, сада је завладао мир и ето са неба су падале неке оловне кише. Једва смо дизали ноге из блатице. Обично бисмо само допузали до кафане и ту се, лежећи испод столова, договарали шта да радимо. Не сећам се ко, али један, мислим да је то био неки од генерала који после битке постају паметни, дошао је на идеју да војска помогне сељацима. Била је то сада већ стајаћа војска која се ужирила и није знала шта ће од себе, тако да је идеја о ангажовању војске на пољопривредним пролећним радовима одмах добила подршку врха државе, као и свих релевантних међународних фактора.

Ровокопачи су сјајно узорали њиве. У свакој њиви је сад било толико ровова да уопште нисмо морали да бринемо за будућност.

Осећали смо се још сигурније кад су тенкови са гусеницама на њивама изравнали бусење и рупчаге.

Ту се већ могло помишљати на сетву.

Кад су никли први плодови, авијација их је третирали хемијским средствима против штеточина. О томе смо, наравно, благовремено обавестили све чланове НАТО пакта.

Ми сељаци смо и даље седели по кафанама, тукли се секирама, кидисали на туђе жене, пили кисело вино и псовали и власт и Бога, док су елитне јединице наше армије обрађивале земљу.

Међутим, неки црв се увукао у нас.

Размишљали смо од чега ћемо сутра живети и почели смо, крадом, један по један да се уписујемо у војску и полицију. Сви смо знали да од класичне пољопривреде овде више никада неће моћи да се живи.

Када се примакло време сазревању плодова, ангажована је и јавна и тајна полиција. Њима је то добро дошло, јер је у међувремену криминал био потпуно искорењен и претила је опасност да ти добри људи остану на улици, без посла. У маскирним униформама у бојама жита и винограда, полицијци су боље од некадашњих пољара са оним траљавим петларама, чували наша поља.

Већ су заруделе прве трешње и тек тада се догодио мали инцидент о коме је известила целокупна наша штампа, а вест је пренео и БиБиСи на почетку једне емисије на курдском језику. Наиме, неки несмотрени врабац или највероватније кос, улетео је у унакрсну снајперску ватру два будна чувара наших поља. Срећом, извукао се само са сломљеним репним пером, док се о полицијцима шушкало да су неки и преживели.

После је дошла жетва. Они дивни врели дани када памет прокључа, а кита ојача па заређају свадбе, пијанства и кумовски нож у стомак.

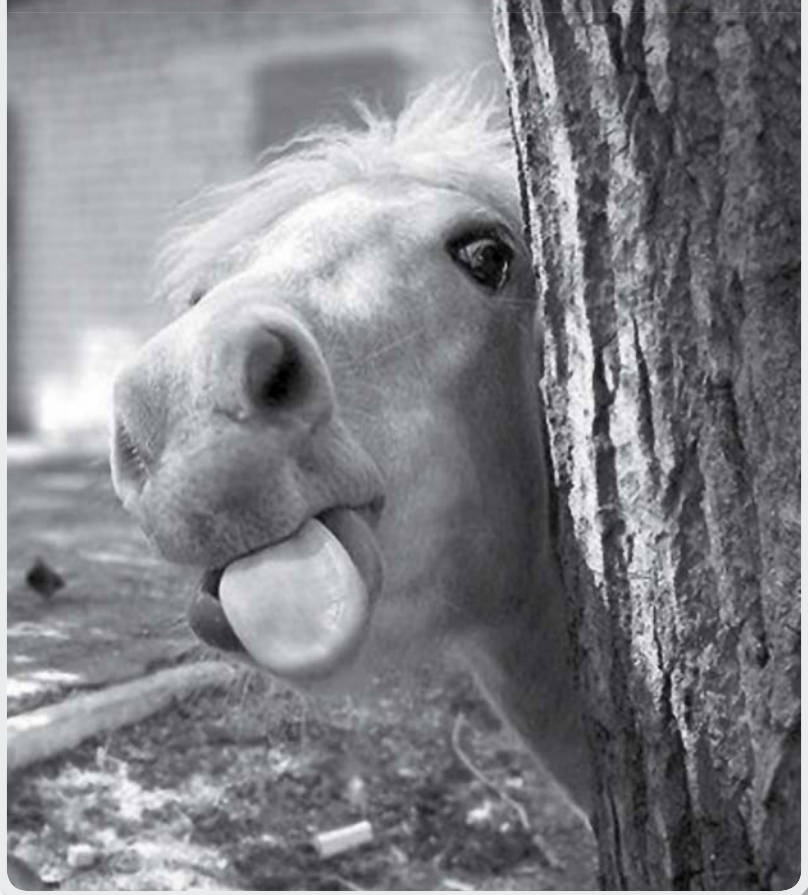
Како се те поратне године код нас косило, као никад! По навици, косили смо митраљезима.

Тако смо уштедели доста нафте, резервне делове за комбајне и пијане комбајнере који су раније при вршидбама, циљајући опушком млади под сукњу, знали да запале село.

Митраљези су покосили све што се могло покосити. Кад је хлеб у питању не штеди се муниција.

Кад смо обрали грожђе употребљавајући притом само каме, направили смо вино какво се не памти да је иком пошло за руком да направи. Било је добро узрело грожђе, а ми још бољи винари.

Онда је сваки домаћин одабрао највеће и најбоље хрстово буре, освештао га вином по нашем старом православном обичају, затим буре напунио сјајним, жутиим бојевим мецима и закопао дубоко у земљу да бурад отвори мо после двадесет или тридесет година кад нам синови стасају и крену у нове ратове. ■

РИЗНИЦА ТУДРОСТИ

Неруда: „Не јадикуй много над ситним боловима, јер би судбина могла почети да те лечи – крупним.“

*
Морле: „Ако сте ућуткали некога нисте га и преобратили.“

*
Филипс: „Човек који не прави грешке обично не ради ништа.“

*
Пикасо: „Ко хоће нешто да учини, нађе начин, ко неће ништа да учини, нађе оправдање.“

*
Пруст: „Свака је замисао лака кад се не узме у обзир стварност.“

*
Рабе: „Сматрам да је смех једна од најозбиљнијих ствари.“

*
Салтиков – Сцедрин: „Читава тајна да продужујемо живот састоји се у томе да га не скраћујемо.“

*
Санд: „Теже је примити савет него одбити поклон.“

*
Сенека: „Пријатеље ствара срећа, а несрећа проверава.“

*
Стендал: „Ништа није само по себи добро, ни лоше, зависи само шта о њему мислимо.“

*
Стендал: „Мисли рађају патњу.“

*
Тагора: „Најбоља употреба речи је ћутање.“

*
Толстој: „Дај више одмора језику него рукама.“

*
Тургењев: „Прекомеран понос ознака је ситне душе.“

*
Вајлд: „Непријатељима треба непрекидно опраштати, јер је то управо оно што их највише љути.“

	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ СЕ
САСТОЈЕ ПОЈМОВИ:**

А, А, БЕС, БО, БО, БРАН, ВИ, ДАН, ИВ, ЈА,
КИ, НА, НЕ, НИК, О, О, РА, РИД, СЕ, СИ, СКА,
ТИ, ТИ.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Наше старије мушко име,
2. Француски режисер,
3. Обестан човек,
4. Помало бости, боцкати,
5. Камбоџански принц, Нородом,
6. Недостатак воље за јелом (грч.),
7. Пре извесног времена, недавно.

МИЛУТИН ТЕПШИЋ

	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ СЕ
САСТОЈЕ ПОЈМОВИ:**

А, ДИ, ДО, ДОК, И, КО, НЕ, ОН, ОР,
ПЕД, ПИ, ПОР, РА, РЕТ, РИ, РИ, СНИ,
СТО, ТЕР, ТИ, ТО, ТО.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Који су пуни радости, весели,
2. Пас који доноси ловину,
3. Једна академска титула (мн.),
4. Стручњак за ортопедију,
5. Топећи спојити у једну целину,
6. У више прилика, чешће, доста често,
7. Драма пољског писца Зигмунта Красињског.

МИЛЕ ЈАНКОВИЋ

	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ СЕ
САСТОЈЕ ПОЈМОВИ:**

АК, БЛА, БРАН, И, ИЗ, КА, ЛАС, ЛИ, МА, НА,
НА, НАТ, ПРИ, РАЗ, РИ, СТА, СТЕМ, ТИ, ЦЕ,
ЦИ.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Сабран, сталожен,
2. Резултат одузимања (мат.),
3. Излажење (мн.),
4. Клица (бот.),
5. Наше женско име,
6. Нагласак,
7. Унајмљивати.

МИЛЕ ЈАНКОВИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ СЕ САСТОЈЕ
ПОЈМОВИ:**

А, ВЕ, ГИ, Е, ЖЕ, И, И, ЈА, ЈА, ЛА, ЛЕ,
ЛИ, ЛИ, ЛИ, ЛИ, МА, МЕ, НА, НАЦ, НИ,
НИН, ПЕ, ПО, ПО, РА, РИ, РО, ТИ, ТОВ,
ЦИ, ЧА, ЧАР.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Обућари,
2. Бивши руски фудбалер,
Валентин,
3. Филм Џорџа Кјукора из 1947.
године,
4. Писац елџија,
5. Страно женско име,
6. Становник полуострва Атике,
7. Планина у Босни,
8. Начин израде шара при ткању.

МИЛЕ ЈАНКОВИЋ

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ СЕ САСТОЈЕ
ПОЈМОВИ:**

А, И, И, ЈА, ЈА, ЈИ, КА, КА, КИ, КРА, КРИ,
НА, НАЛ, НАТ, НИ, НИН, ПА, РА, РА, РА,
РИ, ТА, ТА, ТА, ТЕ, ТЕР, ТИ, ТИ, ЧА, ЧАК.

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Покрити одозго,
2. Руковалац неким апаратом,
3. Ићи тамо-амо, тумарати,
4. Мали крај нечега,
5. Радња или крчма у којој се продаје
и пије ракија, ракијашница (заст.),
6. Становник грчког острва Итаке,
7. Једна болест живаца (мед.),
8. Водени канал у Северној Америци
који спаја језеро Ири и реку
Хадсон.

МИЛЕ ЈАНКОВИЋ

	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

**СЛОГОВИ ОД КОЈИХ
СЕ САСТОЈЕ
ПОЈМОВИ:**

А, А, БИЗ, БРА, БРА,
ВА, ВА, ВЕ, ВИ, ГРА,
ДА, ДИ, ЈА, КА, КИ, ЛА,
ЛА, МЕ, МО, НА, НАЦ,
ЊЕ, ПРИ, РА, РА, РА,
РЕР, РИ, СЕ, ТА, ТЕ, ТИ,
ТО, У, У, ЦИ, ЦР.

**ВОДОРАВНО И
УСПРАВНО:**

1. Човек са
Медитерана,
2. Терање некога да
нешто уради,
3. Занатлија који
фарба аутомобиле,
4. Убеђивати себе у нешто,
5. Чаробна реч мађионичара,
6. Сила земљине теже,
7. Врста рибизле.

	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

АУТОР МАГИЧНОГ ШТИТА 7X11:
МИЛЕ ЈАНКОВИЋ

У ГРАНИЦАМА ДЕМОКРАТИЈЕ

* Наша најбоља сатира настала је у ружним временима, а за савремену долазе бољи дани.

* Живот у слободи не може да се опише. Требало је то доживети.

* Револуција је час историје у природи.

* Лако је малом народу да побеђује кад се увек бори на свом терену.

* А Црвенкапи свака част. Прва је отишла у шуму.

* Дете је нашло кутију шибица. И би светлост.

* Посетио сам изложбу слика, фототографија и гоблена из НОБ-а.

* Ваше дело је оригинално. Ни на шта не личи.

* Е, да смо у рату имали толико хероја колико се испоставило да смо имали.

* Опет су дошла друга времена. Баш немамо среће.

* Револуцију држе као мало воде на длану, а она тече, тече...

* Народ се понаша као да све може да истрпи. Прави се важан.

* Стабилност коња зависи од јахача докле год коњ у то верује.

* Њима не вреди давати храну. Они све поједу.

* Један кандидат је довољан. Ни потражња није већа.

* Успон је био величанствен. И пад ће, по свој прилици, бити на истом нивоу.

* Ко нема избора, има изборе.

* Фигуре стално мењају положаје, иначе помислило би се да је партија у прекиду.

* Бираћемо их док им не досади. Не могу ни они вечно.

* Резултати избора унапред су познати. Власт од народа нема шта да крије.

* Они већ деценијама уживају наше поверење. И ништа им не можемо.

* Ако их поново изаберемо, неће нико ме пасти круна с главе.

* Корак напред, два корака назад. Речју, троскок!

* У добро организованом друштву човек је усамљена појава.

* Не може свако да буде доушник. За то треба имати слуша.

* Из сукоба са здравом памећу редовно је излазио као победник.

* Од мојих давања боли глава, рече буздован.

* Да знам ко је за све крив, сместа бих напустио њихове редове.

* Гласао сам и за и против. Нисам могао да се уздржим.

* Не бих волео да сам у Вашој кожи. Било би нас превише.

* Да сам јуче умро, не бих знао ко ме сахрањује.

* Ја сам веома забринут. А чиме се ви бавите?

* Лешинари су на страни поражених.

* Коначно су дошли прави људи на права места. Следећих пет векова можемо да будемо мирни.

* Омиљени вођа има обезбеђење да раздрагане масе не би пале у искушење.

* Друже председниче, жив био и велики нам порастао!

* Краљ је мртав, али то нико не сме да му каже.

* Мумија је фараон који тренутно не обавља своју функцију.

* Брижљиво га чувају, биће као нов кад се повампире.

* Дошао је из бајке, причао бајке и вратио се у бајку.

ДОБРА ВОЉА ЈЕ РЕТКО ВОЉА ДОБРИХ

Миладин Берић

- Неко се учи на грешкама, а неко на грешницима.
- Тек кад је пао на најниже гране, мајмун је постао човек.
- Паре је зарадио на знање. Знао је људе на положају.
- Раније сам давао просјацима. Сад ми се то враћа.
- Подмладак странке? Некад се то звало малолетничка деликвенција!

Живојин Денчић

- Земљу смо лепо уредили. Само још да поставимо димне завесе.
- Јунаци из бајке сахрањени су са наравоученијем.
- Све нам је на дохват руке, али ми нећемо да идемо тако далеко.
- На балканским просторима камелеонима се прилагођава средина.
- Док траје реновирање лавиринта, свој положај сматрајте безизлазним.

Слободан Дучић

- Промене су огромне! Ништа више није на свом месту.
- Спасевајући голу истину, Адам је укинуо Евин лист.
- Да ум царује, многи цареви би кладе ваљали.
- Изгурали смо стандард! Уместо на врх – из дворишта.
- Докле ће закони да ступају само на снагу?!

Алекса Зарев

- Добра воља је ретко воља добрих.
- На Косову се прошлост бори за будућност.
- Жене су најбоље кад су неваљале – рече један непоправљиви.

Боривоје Бора Илић

- Некад су Србију градили акцијаши, данас је разграђују мафијаши.
- Брзо је слетео на ново радно место. Голуб превртач.
- Међу најбољима смо у атлетској дисциплини – исскакању из своје коже.
- Некадашње дворске луде данас имају статус заштићених сведока.
- Наши друмови и закони се не разликују. Све рупа до рупе.

Бане Јовановић

- Данас многи сваког првог доживе помрачење Месеца.
- Чекајући будућност, нову причам ти причу.
- Да имам пара за бину, имао бих своју трибину!

Миљивоје Јозић

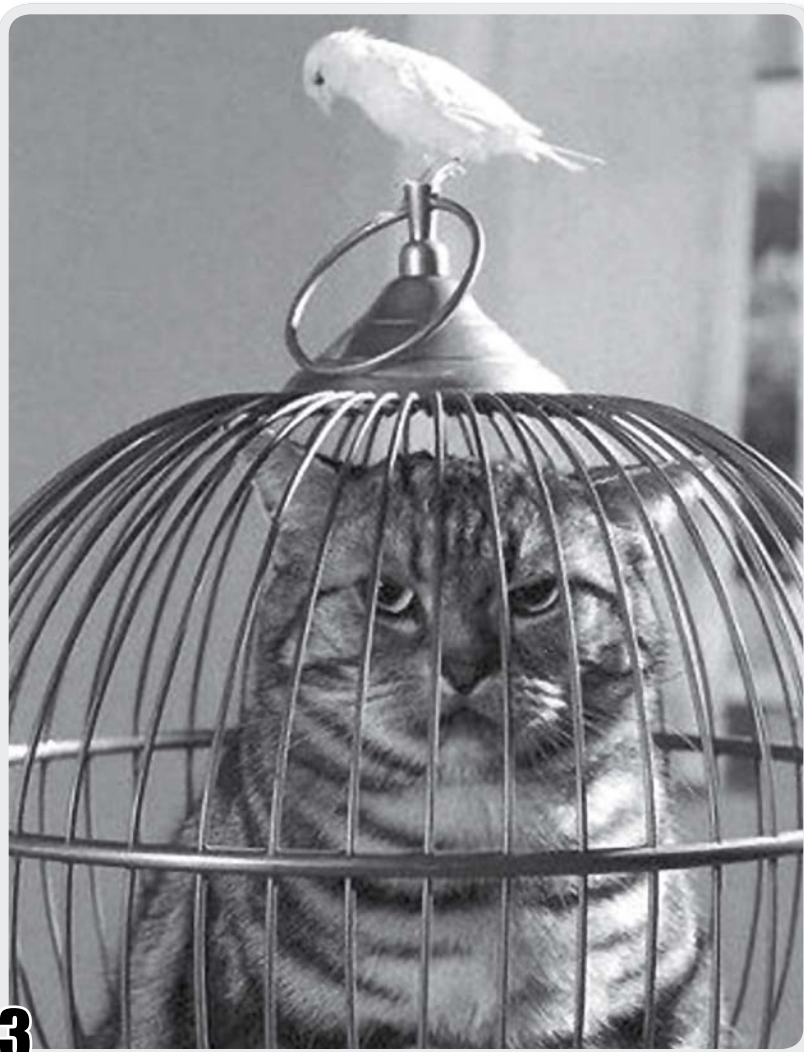
- Нова власт је гора од старе. Стара је више обећавала.
- Свако има право да мисли својом главом док не заглави.
- Остао сам без речи. Побегла ми је са врх језика.
- Поклонио сам ташти столицу на електрични погон.
- Ухватио сам ритам, али ни ритаме ми не помаже!

Милен Миљивојевић

- Прошли смо сито и решето. Наш проблем су иглене уши.
- Глас савести? Ја сам слободан човек и неће мени нико да одређује како да се понашам!
- Ми нисмо кратког памћења него нам је историја дугачка.
- Често ме узимају у уста. Гутају живог.
- Боље биће, али не за свако биће.

Драган Миљковић

- Дobar говорник може да каже шта мисли, а да ни о чему не говори лоше.
- У правној држави довољан је бранилац по службеној дужности.
- Не питајте одакле нам оволико рупа у закону? Пара врти где бургија неће.
- Млади би се убијали од досаде да се на забавама не убијају од дроге и алкохола.
- Промене би дошле раније да су грађани устали на време. ■

* Революција је народна игра с певањем и пуцањем.

* Сваки почетак је тежак. Нарочито онај који траје деценијама.

* Ми смо се борили за бољи живот своје деце, а сада би и туђа деца хтела да живе боље.

* Ничим се заслуге ослободилаца не могу платити, мада смо све покушали.

* Када је заведена диктатура пролетаријата диктатор је пао у немилост.

* Човек без униформе је као слон без чарапа.

* Од рата до данас једни те исти су на власти. Изгледа да је ратна штета превазишла сва очекивања.

Петар Лазих

НА ЗУБАТОМ СУНЦУ

* Снажан као лав, мудар као сова, постојан као храст. Има ли у Вама било чега људског?

* Када је вођа мајстор свог посла, свеједно му је који народ води.

* Не верујем да природне катастрофе могу уништити свет. Ја верујем у науку.

* Лако је изигравати жртву кад те на сваком кораку силују.

* Революција – то је оно право! Освежава, а не гоји.

* Победа је чиста као суза јер мртва уста не говоре.

* Време које долази показаће да су године успеха иза нас.

* Наш пут је заиста аутентичан. Нико ме не пада на памет да иде њиме.

* Нема тог агресора кога мој народ није опевао у јуначким песмама.

* Како остати читав, крај толико преломних тренутака?

* Темељи јесу климави, али остатак грађевине пуца од чврстине.

* Када је систем стабилан, ни измишљени непријатељ му не може ништа.

* И противник је почео да нам помаже када је схватио шта градимо.

* И треба да нас воде они који су највише лутали. Они најбоље познају терен.

* Власт је доступна свакоме. Резултати то најбоље показују.

* Одисеј је бар лутао сам. Итаку није водио са собом.

* На грешкама се учи, нарочито ако их славио као празнике.

* Жив је сахрањен. Увек је ишао испред времена.

* Органи гоњења никога не прате, што им и само име каже.

* Имао је тако велику душу да је хиљаде људи носио на њој.

* Чим кажете ОН, цензор зна да сте мислили на ЊЕГА.

* Тражи се нови човек! Жив или мртав!

* За оне који се слабо сналазе у књижама уведене су књижице.

* Ви сте нас повели у светлу будућност, ви нас из ње и изведите.

* Ко једном на полицији пропева, целог живота излази на бис.

* Није нас оставио у безнадежном положају. Отишао је заувек.

* Захваљујући напретку науке, моћи ћемо још за живота да видимо смак света.

* Викао би народ: Доле лопови! Али није дозвољено подривати систем.

* Није вођа слеп, само сагледава пут из унутрашње перспективе.

* Капитализам је једном ногом у гробу, већ прелази у социјализам.

* Живимо у напредном друштву. Боље нисмо ни заслужили.

* Толико је јецао у сну да смо били убеђени да је будан.

* Ко каже да је ово странпутица, тај појма нема шта је ћорсокак.

* Боље да се сам правим луд, него да то препустим другима.

* Одгајили смо толико слепаца и ниједан да буде Хомер.

* Од љубави се не живи. Изузетак је љубав према домовини.

* Клевета је да код нас има стаљинистичких чистки. Код нас је све аутентично.

* Напредним људима обезбеђени су стан и храна, а они би хтели и посете да примају.

* Да не носимо путоказ са собом, одавно бисмо помислили да смо залутали.

* Наши преци су векове провели у ропству, а крв није вода.

* И када умире, велики вођа зна шта ради.

* А тако је лепо висео на зиду, као да је целог живота само то радио.

* Да је пионирска организација заузела јединствен став, дете не би приметило да је краљ го.

* Бесмртник је човек који се још за живота повампирео.

* А кад је власт потегла своје аргументе, нешто се у мени преломило.

* Његов лик је светлео док нас очи нису заболеле.

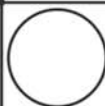
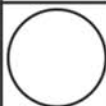
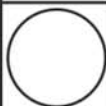

* Ваша храброст је без преседана у историји новије мемоарске литературе.

* Чизма главу чува. Шубара је домаћи издајник.

* Моцарта је на вечни починак испратио само један пас. Данас су те поворке генијалним уметницима знатно веће.

* Наши суседи живе на граници лудила.

* Ако је за овакав напредак у Другом светском рату изгинуло педесет милиона људи, колико бисмо тек били напредни да су изгинули сви?

	12	ОНО ШТО СЕ ПОДМЕЂЕ ПОД НЕШТО	ДРУГИ НАЗИВ ЗА ТРОЈУ	МЕСТО КОД ВРБАСА	ГОТОВ НОВАЦ (ЛАТ.)
	ВРСТА ЈЕЛА ОД КРОМПИРА				
	СТРАНО МУШКО ИМЕ				
	ПОЗНАТЕ ФИЛМСКЕ ГЛУМИЦЕ				
	АМЕРИЧКИ ЦЕЗЕР, ТЕЛНИЈУС				
	МАЛИ АМЕРИЧКИ МЕДВЕД				
	ТОНА		СИЛИЦИЈУМ		
КРУНА ЕГИПТСКИХ КРАЉИЦА		АМЕРИЧКА ГЛУМИЦА			
ПЛИВАЧКИ КЛУБ					
АУТОР: БИЉАНА	КУТИЈА ЗА ШТЕДЊУ НОВЦА	ТИПКА, ДИРКА	ПОКОЈНА НЕМАЧКА ГЛУМИЦА ШНАЈДЕР	ИНСЕКТ КОЈИ ПРОИЗВОДИ МЕД	
				СУПРОТНИ ВЕЗНИК	ЧЕШКИ ПИСАЦ
ОРГАНИЗОВАНА ОБУСТАВА РАДА					11. И 18. СЛОВО КОНЗЕРВИСАНА САРДЕЛА
ИТАЛИЈАНСКО ЖЕНСКО ИМЕ ЈУТ				СТАРИЈИ (СКР.) УМАЗАНА ГАРОМ, ЧАБАВА	РЕОМИР НАША ГЛУМИЦА УЛМАНСКИ
					
МАНЕКЕНКА СА СЛИКЕ				ОПЕРА ЖОРЖА БИЗЕА	
МЕСТО У СРБИЈИ КОД ГУЧЕ				КЕЛВИН	
БИЛИЈАРСКИ ШТАП, ТАК			РЕДОВИ ВОЈНИКА		
ВАЗДУШНА БАЊА У ПИРИНЕЈИМА			РЕКА У БУГАРСКОЈ		
				УПРКОС	
				ЈАПАНСКА КОПЕНА МИЉА	
СИМЕНС		ПОСТИЋИ ПОРАВНАЊЕ ДУГА			
СУПРОТНИ ВЕЗНИК		НАШ МАТЕМАТИЧАР			

НЕВЕН

NEVEN

КУЛТУРА
КЊИЖЕВНОСТ
УМЕТНОСТ

*
ПРИЛОГ
СРПСКИХ НЕДЕЉНИХ
НОВИНА
У САРАДЊИ
СА ЗАДУЖБИНОМ
ЈАКОВА ИГЊАТОВИЋА

*
БУДИМПЕШТА,
ДЕЦЕМБАР 2013

ВЕНЦЛОВИЋ

АРТЕ

Из рачанске радионице у Сентандреји

Венцловићев Сентандрејски буквар из 1717. године – фототипија, препис оригинала, рашчитан текст према изговору, превод на савремени језик и студије приређивача:
Димитрија Е. Стефановића и Томислава Јовановића.
Издавачи: Радионица „Венцловић“ (Будимпешта) и Арте (Београд), 2013.

САДРЖАЈ

ХРОНИКА

Радомир Ластих – Драгомир Дујмов
О РАДУ ЗАДУЖБИНЕ ЈАКОВА
ИГЊАТОВИЋА

ЈУБИЛЕЈ

Десет година – десет бројева нове
серије Невена
БАШТИНА

Петар Милошевић
ДВЕСТА ГОДИНА И ДВАДЕСЕТ
ГОДИНА СРПСКОГ ПОЗОРИШТА
У МАЂАРСКОЈ
ПРИКАЗ КЊИГА

Предраг Мандић
СТУДИЈА ДУШАНА ПАВЛОВА
О АДАМУ ДРАГОСАВЉЕВИЋУ
Предраг Степановић
ВЕНЦЛОВИЋЕВ СЕНТАНДРЕЈСКИ
БУКВАР

ДРАМА

Радослав Златан Дорић
ЧУДО У РОНДЕЛИ
ПРОЗА

Предраг Степановић
САН

ПОЕЗИЈА

Милан Ђурић
Бенце Акнаи

Драган Јаковљевић
ИНТЕРВЈУ

Питамо Милана Руса
О ПУТУ ОД ДЕСКЕ ДО ДАСКЕ

НЕВЕН/NEVEN 1982–1988.
Председник уређивачког одбора
Стојан Вујичић
(Помаз, 15. мај 1933 –
Рим, 11. фебруар 2002).
НОВА СЕРИЈА од маја 2003.
Уредништво:

Петар Милошевић (главни уредник),
Предраг Степановић.

Материјална средства
за објављивање
овог броја Невена обезбедила је
Српска самоуправа
III кварта Будимпеште.

О раду Задужбине Јакова Игњатовића

Задужбина је и ове године у сарадњи са „Српским недељним новинама“ и Српском самоуправом у Старом Будиму (која је обезбедила потребна материјална средства) издала нови број „Невена“, прилога за културу, књижевност и уметност, под редакцијом Петра Милошевића. Исто тако настављено је издавање серије на мађарском језику о српско-мађарским културним и научним везама (саставио Никола Ластих). Ово је већ дванаести број ове серије. Задужбина је пружила материјалну помоћ и за издавање књиге Милана Дујмова о свештеницима Епархије будимске.

У сарадњи са Музејом Српске православне епархије будимске, Српском самоуправом у Сентандреји, Српском самоуправом Стари Будим – Бекашмеђер и удовицом Стојана Вијичића, Маријетом Вујичић – поводом осамдесет година од рођења Стојана Вујичића – Задужбина је учествовала у свечаном отварању камерне изложбе (поклон Маријете Вујичић) у Музеју Српске православне епархије будимске. Том приликом положен је венац на гробу Стојана Вујичића на сентандрејском гробљу. У сарадњи са Српском самоуправом Стари Будим – Бекашмеђер и Удружењем Српски форум, у оквиру мањинских дана у Старом Будиму приређен је културни програм у којем је наступио КУД Табан.

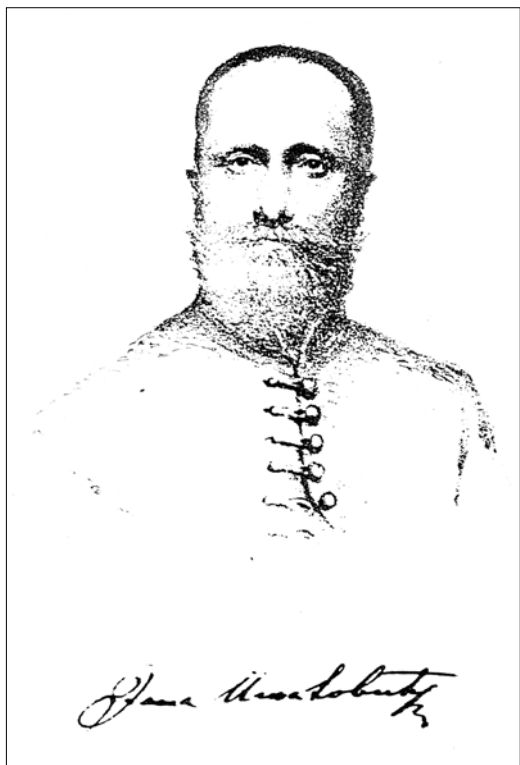
Задужбина је учествовала у низу културних приредби, као што су на пример свечана промоција књиге *Саборно гробље у Сентандреји* (издање Српске академије наука и уметности и Музеја Српске православне епархије будимске), посета Драгана Великића Будимпешти приликом уручења награде града Будимпеште, па и разне приредбе поводом „Месеца српске културе“.

Пружили смо и ове године скромну помоћ Српској православној црквеној општини у Будимпешти и доделили стипендије српским студентима Учитељског факултета Универзитета Лоранд Етвеш у Будимпешти. Додељене су награде ученицима Основне школе и гимназије Никола Тесла.

Материјална средства које је Задужбина добила од грађана који су јој препустили 1% пореза на лични доходак, као и прилоге појединаца, Задужбина је употребила углавном на финансирање издавачке делатности и стипендије.

И овом приликом се захваљујемо грађанима на помоћи и молимо их да нас и надаље помажу (подрески број Задужбине је: 19656939-1-42).

Радомир Ластих
Драгомир Дујмов

2003–2013

Десет година – десет бројева Јубилеј нове серије „Невена“

Да ли је Марко Марковић, данас већ покојни главни уредник некадашњих „Народних новина“, слутио да ће његова нада изражена у предговору нашег претходника бити испуњена? Јер ево шта је рекао пре тридесет година у тексту „Umjesto predgovora“ за први број старог „Невена“:

„Prilog se pokreće pod naslovom Neven, koji ima veliku tradiciju u historiji naše ovdašnje štampe. Zaslužni književni radnik Mijo Mandić (1857–1945) pod ovim naslovom je počeo uređivati i štampati zabavni i poučni mjesečnik u svome rodnome mjestu Kačmaru, štampajući ga u prvo vrijeme u Baji. Namijenjen prije svega krugu čitalaca-Bunjevaca, list se održao – s manjim prekidima – sve do posljednjeg rata (počev od 1893. godine izdavan je u Subotici). Naslov Neven je nosio i omiljeni i popularni list Jovana Jovanovića-Zmaja, »Čika Jove« (1833–1904), pokrenut 1880. godine za mlade čitaoce. Zaglavlje priloga smo uzeli sa 1. broja Nevena koji se pojavio 15. januara 1884. godine u Baji.

(...) Nalazimo se pred božičnim i novogodišnjim praznicima, kada ljudi zaboravljaju svoje svakidašnje brige i spremaju se da na dostojan način proslave dane mira i veselja. Nema praznika bez darivanja – običaj je i kod pripadnika naših narodnosti od Batanje do Bizonje. Naš skroman praznični poklon predstavlja ovaj prilog namijenjen svim pripadnicima hrvatske, srpske i slovenske narodnosti. Nadamo se da »Neven« neće uvenuti.“ (Marko Marković)

Стари је „Невен“ излазио између 1982. и 1988. годишње двапут или трипут, и доживео 14 броја. Угасио се не много пре разилажења заједничких организација српске, хрватске и словеначке заједнице у Мађарској. У том завршном периоду заједништва „Невен“ је био плод и одраз последњег блеска и ваљда врхунца заједничке јужнословенске књижевности у Мађарској. Припадници старијег нараштаја били су још живи и активни и управо тих година излазе њихове прве самосталне збирке песама и књиге прозе, а истовремено се јавља и нов нараштај, тадашњи млади књижевници, од којих данас многи играју водећу улогу у књижевном стваралаштву свог матерњег језика на овим просторима.

Нова серија „Невена“ почела је да излази када су српски интелектуалци и књижевници у будимпештанској Задужбини Јакова Игњатовића 2003. године одлучили да обнове тај некадашњи књижевни лист, чиме су у исти мах одали почаст тада већ преминулом, некадашњем председнику уређивачког одбора Стојану Вујичићу (1933–2002). Тако нови „Невен“ овим садашњим бројем доживљава мали јубилеј: 10. годишњицу покретања нове серије. (Постоји овде и један мање важан али занимљив континуитет: „Српске народне новине“ а сада и „Српске недељне новине“, од почетка па још и данас, излазе у потпуно истом формату као стари „Невен“ из 1980-их.)

У знак двоструке годишњице (десет година нове и тридесет година од покретања старе серије „Невена“) објављујемо текст Стојана Вујичића из 1. броја старог „Невена“: пародијски напис „Из наших књижевних прикрајака“, у којем душење има таквих алузија које данашњем читаоцу вероватно неће бити сасвим јасне, али текст добро одражава атмосферу наших некадашњих књижевних и културних прилика, а написан је на изузетно духовит начин, достојан узорима којима се посвећен.

Петар Милошевић

„Пиши као што оћутиш!“

Из наших књижевних прикрајака

Срећној успомени Frigyesa Karinthyja i Stanislava Vinavera

Наш popularni narodnosno-narodni pjesnik i šansonjer M. D.-Bodoljaš priprema za tisku svoju novu knjigu hvalospjeva i prigodnica pod naslovom *Dugo pod zavičajem*. Važniji ciklusi: *Diljem Bodolje; Dolem, šorem, Prnjavorem; Ljoli; Mamac moga djetinjstva* (zavičajne pjesme ikavicom i ćirilicom).

Posle mikroeseja *Apologija žene* naš iskusni makroesejista u nastavcima P. S. priprema duži iscrpljujući memoarski elaborat pod uzbudljivim naslovom *Antologija žene*. Memorandum će sadržavati pored antoloških i ontološke primese! Sa brojnim citatima od Prousta (*U senci precvalih devojčica*), Margaret Mitchell (*Prohujalo s vihorom*) i M. Buleta (*Naprstak*).

Naš nadobudni kritičar, javni radnik i dečji Dr. P. M. priprema pod naslovom *Leti pčela malena* knjigu svojih sabranih eseja o poeziji naših najmlađih pesnika (pjesnika odnosno pisnika), iz koje će konačno i sami saznati šta to oni zapravo rade! S obzirom na 150. godišnjicu rođenja Đure Jakšića, strukturalističke i semioleške analize njihovog izvornog i instinktivno-narodnosnog iskaza – plačite i piš(k)ite – biće izvedene striktno po Đuri (Lukácsu)! Knjiga će biti luksuzno povezana u pelene. P. M. istovremeno pokreće široku akciju za opismenjavanje naših najslađih, već afirmisanih i renomiranih stihotvoraca.

U pripremi je sasvim nova antologija naših starih i isluženih pesnika, pod avangardnim naslovom *Uokolo!* Moto: „Stan'te, dica, otrgla se žica!“

Prispeli su novi konkursni radovi iz našeg starijeg i skorijeg narodopisa: *Buše i zabušavanja* (priprema se dvojezično izdanje!); *Klade i poklade* (pod šifrom: „Drvlje i kamenje“); *Od tornja do ambara* (narodnosna verovanja i uveravanja); *Divenice i divani* (starinska jela i predanja); *Dodole nekad i sad* (Prilozi iz naše narodnosne meteorologije. Pod šifrom: „Otkud vetar duva?!“).

U ediciji *Iz naše sadašnjosti*, koju već duže vremena namešta naš poznati alkemičar i kalendarograf Lj. Sv. L. objaviće se iscrpnija narodopisna monografija *Buše i zabušavanja u našoj narodnosnoj stvarnosti i praksi*. Istovremeno se prerađuje za štampu i *Tipologija svinjokolja*, kapitalno životno delo našeg iskusnog i dobro informiranog zavičajnog inspektora i etnoproblavljača sa severa Bačke. Ovaj realistički sintetičko-kobasičarski literarni i znanstveni proizvod filovače se pod lirskim zaglavljem *Krvava stvarnost*.

Tvorac naše izvorne traperističke proze Pr. S-ić – zbog iscrpljenosti svoga prvenčeta – priprema za štampu znatno skraćenu novu verziju svoje tetralogije *Prepolovljeni*, pod prinudnim naslovom *Udrobljeni*. Zbog kratkoće nova verzija romana se prethodno neće objavljivati u nastavcima.

Povodom 150. godišnjice rođenja našeg narodnosnog romantičara Đure Jakšića, tvorca pesmice *Na Liparu* („Jeste li mi rod, siročići mali?“), naš proslavljeni prigodničar M. D. uskoro će se oglasiti poemom *Na Gitaru* (u vlastitoj interpretaciji).

Imajući u vidu tradicionalnu ljubav naših narodnosti prema knjima, redakcija našeg vodećeg narodnosnog lista na opću želju najšireg kruga muških čitalaca uskoro pokreće novu rubriku *Furt turf*. Rubriku će lično sređivati iskusni glavni redaktor lista.

Slušaći su obaviješteni našim pečuškim krugovalom o nazočnosti uglednika prigodom otvorenja hrvatskog (ili srpskog) klubeka u Pečuhu. Na prigodnom domjenku je zamućeno sudioništvo brojnih višenarodnosnih uzvanica. Otvorenje će emitirat „Naš ijekran“.

S. D. V.

Папагај у Рондели и Сентандрејско јеванђеље

200 година од прве професионалне српске позоришне представе, Пешта, 24. август 1813, аутор: Јоаким Вујић – 20 година од прве премијере Српског позоришта у Мађарској, Будимпешта, ускршња субота 1993, аутор Милан Рус

200

Када вас пут наведе у Пешту, прошетайте улицом Реги пешта, која сече Вацку улицу у најужем центру града, те прођите испред пивнице (као Одисеј крај острва Сирена) и откријте на забату куће бр. 4 спомен-плочу која обележава место извођења прве мађарске позоришне представе 1790. Овде је стајала Рондела, стражарска кула некадашњих градских бедема, у којој је од 1774. радило немачко позориште, а од 1812. наступала Мађарска позоришна дружина.

Овде је одржана и прва професионална српска позоришна представа, коју је осмислио и остварио Јоаким Вујић.

Вујић је рођен 1772. у Баји (дунавском градићу у Мађарској), школе је похађао у родном граду, у Новом Саду, Калачи, Острогону и Пожуну. Његов буран живот има три веће фазе.

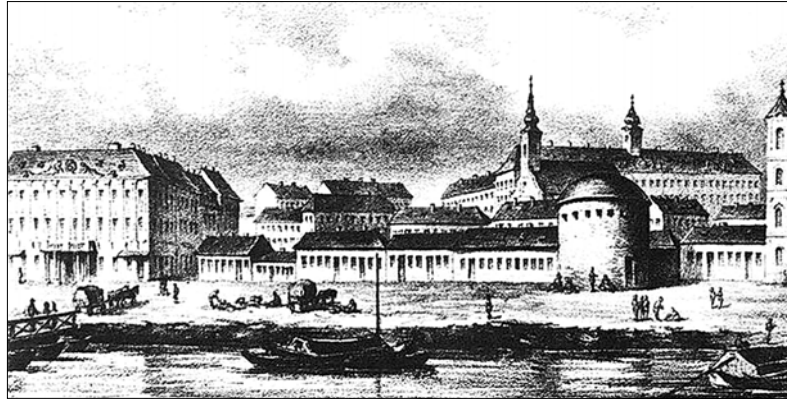
Прву фазу чине године учења и учитељевања, путовања и авантура, када Вујић ради као школски и приватни учитељ у разним местима Мађарске и Аустрије (Пешта, Беч, Загреб, Земун), потом као бродски писар стиже у Малу Азију, на Крим, у Цариград и Египат, где гледа лов на крокодиле и доживљава авантуру с гусарима, и све то описује у својој аутобиографији. Већ тада показује књижевне амбиције, између осталог преводом Дефоовог *Робинсона*.

Друга фаза почиње сусретом с позориштем, које од тада постаје главно опредељење у Вујићевом животу. Оженивши се 1810. Вујић доспева у Сентандреју близу Будима, и запошљава се као учитељ у градићу који се традицијом везује за Велику сеобу (1690) а у литературу улази касније кроз романе Јакова Игњатовића. За Вујића је пресудна година 1812, када у Пешти учествује у позоришној представи једне мађарске драме са српском тематиком: то је комад Иштвана Балого, написан о Карађорђевој устанку: *Cserny Gyúró vagy Belgrádnak megvétele a Töröktől* („Црни Ђорђе или ослобођење Београда од Турака”). Представа је одржана 1812. у Рондели, за пештанске Србе и Грке, на мађарском језику, са огромним успехом. (У комаду је играла – и певала! – Роза Сепатаки, потоња Дерине, легенда мађарског позоришта.)

Јоаким Вујић без оклевања преводи комад на српски, али не добија дозволу за извођење.

Тада долази папагај!

После одбијеног комада с националном и историјском тематиком, Вујић преводи на српски (по-

Некадашња пештанска Рондела на обали Дунава

србљује) популарни позоришни комад немачког писца Аугуста Коцебуа *Der Paragoy*, то јест „Папагај” – у Вујићевом преводу: *Крепталница*. За представу у добротворне сврхе (за помоћ српској препарандији која је основана у Сентандреји 1812) молбу пише Јоаким Вујић у име српских студената у Пешти, а потписују је и мађарски глумац Иштван Балог и српски писац Милован Видаковић, који тада живи у Пешти.

Представа је одржана 24. августа 1813. у Рондели. Вујић је посрбио текст, урадио режију и наступио као глумац, а поред њега су учествовали српски ђаци и мађарски позоришни уметници: глумица Јулијана Балог и глумци Иштван Балог и Тамаш Фехер.

После тога Вујић посрбљује низ популарних комада и поставља их на сцену у оквиру пригодних представа у Баји, Сегедину, Новом Саду, Земуну, Темишвару, Панчеву, Араду.

Трећи период свога живота Јоаким Вујић проводи у Србији. Обавља дужност директора Књажевско-српског театра у Крагујевцу, где ради до 1839, када због политичких промена напушта позицију и поново узима пут под ноге, да би најзад умро усред немаштине 1847. у Београду.

20

Данас у Будимпешти успомену Јоакима Вујића и прве професионалне српске позоришне представе активно чува Српско позориште у Мађарској, чије се седиште налази на „пештанском Бродвеју” (улица Нађмезе), десетак минута шетње од некадашње Ронделе.

Случај је наместио да се 200. годишњица извођења *Крепталнице* поклопи с 20. годишњицом првог подухвата Српског позоришта у Мађарској

– премијерног извођења *Сентандрејског јеванђеља*. Тада још без свог седишта и своје сцене, позориште је на ускршњу суботу 1993. године извело представу у мађарском Народном позоришту, у чијем је гледалишту седло – симболично а кудикамо и буквално – цело Српство у Мађарској.

Аутор *Сентандрејског јеванђеља*, професионални глумац и директор позоришта, Милан Рус, писац, редитељ и главни глумац у представи, осмислио је позоришну игру у стилу народног ускршњег „приказања” (црквеног приказивања), с текстом у једноставном и не сувише избрушеном симетричном дванаестерцу, на једноставном народном језику с дијалекатским елементима говора Срба у Мађарској. Са истог подручја потичу народне песме и игре и стил црквеног појања, унетог у представу. У њој су осим Милана Руса играли млади Срби из Будимпеште и околине, студенти, гимназијалци, чланови фолклорне групе и чланови сентандрејског певачког друштва „Јавор”, док је кореографију плеса урадио будимпештански кореограф Антун Кривоковић.

Представа је 1993. играна свега једанпут! (Уосталом, то и доличи једном ускршњем приказују.)

Јубиларном обновом *Сентандрејског јеванђеља* на ускршњу суботу 2013. године, сада већ на својој сцени у центру Будимпеште недалеко од некадашње Ронделе, Српско позориште у Мађарској прославило је два значајна јубилеја у исти мах: 200 година од *Крепталнице* и 20 година од *Сентандрејског јеванђеља*. (А овога пута било је и репризе током целих ускршњих празника.)

Најзад, о Деда мразу ове јубиларне године, 6. децембра 2013, позориште је извело драму Златана Дорића *Чудо у Рондели*, која говори о догађају чија се 200. годишњица управо слави. Па као што је пре двеста година Јоаким Вујић приредио представу у тадашњем простору Мађарске позоришне друштвене и као што је пре двадесет година српско позориште играло у мађарском Народном позоришту, и ова двоструко јубиларна представа о Јоакиму Вујићу изведена је у мађарском Народном позоришту, у дупке пуној сали за шестсто четрдесет гледалаца.

Петар Милошевић

Пролог „Сентандрејског јеванђеља”

Ви који сте дошли да славу гледате
О Богочовеку да ли се сепате
Нек сине у Вама ово чудо свето
Нек заплаче свако од бола проклетог
Јер су разапели Творца свих небеса
Нашег добротвора, нашег спаситеља.
Стубови земаљски сви се затресоше
Чврсте стене исто све се распадоше
Само тврда срца и глупави људи
Не кукају тужно над Христовој смрти.
Место да се моле молитвама Богу
Они псују, лају, тако пропадају.
Други у бирцузу добро се ценкају
Спомињући стално вечну славу Божју
Добар дућан праве, добро се напију
Док не купе после угојену свињу.
Ни ви богати на Христа не мислите
На сиромашкој се крви богатисте
Блудним сте животом сви већ заражени
Нема за вас спаса на небу и земљи.
И ви блудне женске што под кровом брака
Живите од туђих срамних загрљаја
Место да јецате због погибља Христа
Чија Света Слава са икона блиста.
Да сви ови грешни до памети дођу
Насликаћемо вам Христову Голготу.
Ја вас само молим, да лепо ћутите,
Да можете дело јасно да сватите.

ФОТО: ИВАН ЈАКШИЋ

Финале обновљеног *Сентандрејског јеванђеља*, Будимпешта, ускршња субота 2013.

Ново издање „Барањских свезака”

Монографија о Вуковом сараднику

Душан Павлов: Адам Драгосављевић и његово доба.
Барањске свеске – Прометеј, Печуј – Нови Сад, 2013

Филолог и педагог Адам Драгосављевић, рођен 1800. године у Бремену (мађ. Beremend), поново се нашао у жижи пажње јавности, пошто је светлост дана угледала студија Душана Павлова (1933–1993), дугогодишњег професора Катедре за српскохрватски језик и књижевност Високе наставничке школе у Печују, који је оновремено припремио докторски рад о Вуковом савременику, но, стицајем околности, дисертација никада није предата на одбрану. Она је остала у рукопису и тек се негде крајем 2011. године почело поново говорити о њој, када се на скупштинској седници Печујско-барањског српског удружења расправљало о плановима за наредну 2012. годину. Организација је формирана са циљем да потпоможе чување и обнову културно-историјских споменика, негује културне и верске традиције српског народа у Печују и у Барањској жупанији, не заостављајући при томе ни културне вредности Срба у целој Мађарској, па је тако од 2006. године покренута серија „Барањских свезака” које годишње једанпут излазе на два језика: српском и мађарском. Едиција је покренута са циљем да се јавност упозна историјатом и богатством културе српског народа у мађарском делу Барање, и да мађарски народ упозна српску културну баштину и споменичко наслеђе. У ту широку категорију,

наравно, спадају и личности, установе, догађаји... Сваке године уредници „Барањских свезака” посебну пажњу посвећују годишњицама и настоје да издање прилагоде неком јубилеју. Нажалост, 2012. године, иако су намеравали да обележе 150. годишњицу смрти Адама Драгосављевића, филолога и педагога, Вуковом савременику рођеном у Мађарској, нису успели да објаве писано сведочанство о овом истакнутом културном посленику пореклом из Бремена. Разлог је једноставан – беспарица.

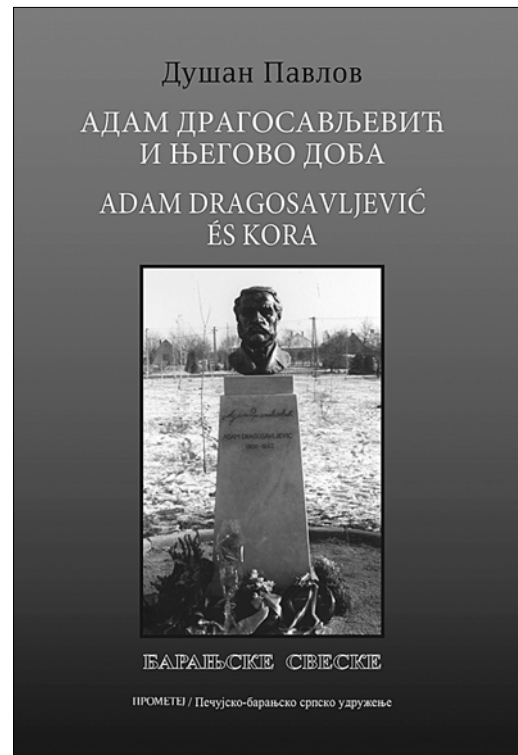
Међутим, током наредне 2013. године указала се прилика за објављивање таквог издања, захваљујући успешном конкурсном раду Канцеларије за сарадњу са дијаспором и Србима у региону при влади Србије, па је студија Душана Павлова „Адам Драгосављевић и његово доба” угледала светлост дана баш на дан отварања 58. међународног сајма књига у Београду. Не само да је изашла, него се нашла и на штанду издавачке куће „Прометеј” из Новог Сада, коју предводи директор Зоран Колунија, човек који годинама гаји сарадњу са Србима у региону и дијаспори и настоји да се међу „Прометејевим” издањима сваком приликом нађе понешто и из сфере богате српске културно-историјске прошлости везане за Мађарску, Аустрију, Хрватску...

Довољно је само поменути капиталну књигу „Сентадреја – српске повеснице” из пера врсног познаваоца културне историје Срба у Мађарској Динка Давидова („Прометеј”, 2011), а ево сада и VII број „Барањских свезака”, заједничко издање Самоуправе Срба у Печују, Печујско-барањског српског удружења и Прометеја. Иако је рад Душана Павлова по обиму много скромнији од капиталног дела Динка Давидова, ипак је драгоцен и припада му место на културној палети Срба у мађарском делу Барање.

Већ саме насловна корица књиге има неку чудну магију прошлости. Испод наслова „Адам Драгосављевић и његово доба” види се споменик подигнут Адаму Драгосављевићу међу венцима (аутор бисте је академски вајар Пал Фаркаш), а у позадини се простире Драгосављевићев родни Бремен сав под снегом.

Увод у рад Душана Павлова даје Предраг Степановић, умировљени професор Универзитета Лоранд Етвеш у Будимпешти. Степановић се одмах одазвао позиву и молби Печујаца да напише „Предговор” у којем између осталог каже следеће: „О Адаму Драгосављевићу значајнију студију је написао још Ђорђе Магарашевић (1857–1931), а онда као да је пао у заборав. Да се то ипак не би у потпуности догодило, да би се обновило сећање на нашег заслужног Барањца, потрудио се дугогодишњи професор Катедре за српскохрватски језик и књижевност Високе наставничке школе у Печују Душан Павлов (1933–1993) који је припремио докторски рад о Адаму Драгосављевићу, али га, стицајем околности, никада није предао на одбрану. После више од четврт века, рукопис тог рада за издање је уступила његова кћи др Милица Павлов и тиме омогућила да се српска културна јавност подсети свог заборављеног трудбеника и поново упозна са његовим животом и радом.

У првом поглављу студије Душан Павлов детаљно описује животни пут Адама Драгосављевића који је током свог живота упознао много, што песник каже, »људи и ћуди«, па нам тај додаток пружа увид и у људске, друштвене, а делимично и политичке односе тог доба. Потом следе тематска поглавља из којих се лепо оцртава целокупна делатност овог вредног посленика. Из преписке са Вуком види се његов став у вези са српским књижевним језиком по чему је био Вуков истомишљеник. Поред школског рада, који је сачињавао важан и никад заостављен део Драгосављевићеве целокупне делатности, он је много времена посветио сакупљању речничког блага и народних песама и тиме дао драгоцен допринос стварању савременог

Душан Павлов
(1933–1993)

Рођен је у Новом Сентивану (Мађарска, жупанија Чонград) 25. октобра 1933. Школовање је отпочео у родном месту те је наставио у Кањижи (тада у Југославији, данас у Србији), да би основну школу завршио у Сегедину. Матурирао је у Будимпешти где је потом на Универзитету „Лоранд Етвеш” дипломирао 1957. као професор српскохрватског и мађарског језика. Исте године запошљава се у Печују на Високој наставничкој школи, на Катедри за српскохрватски језик и књижевност, да би током седамнаест година био шеф исте катерде. Написао је низ скрипата из области српске књижевности. Објављивао је чланке у „Народним новинама”, недељнику Јужних Словена у Мађарској, и учествовао у раду Демократског савеза Јужних Словена у Мађарској. Од 1983. до 1993. године био је заменик директора у Гимназији „Мирослав Крлежа” у Печују. Преминуо је 18. маја 1993. године у Печују где је и сахрањен.

српског књижевног језика. Схватио је и важност откривања књижевних старина па је упорно трагао за сруљама и другим књигама по црквама и приватним библиотекама, у чему су га подржали и Вук Караџић и Павел Јозеф Шафарик, с којим је такође био у контакту. Цео тај сложени, а често и мучан рад лепо се може пратити и упознати кроз студију Душана Павлова, која је уз све своје врлине писана и читким, лаким језиком, као да је унапред и смишљено била намењена не само у научне сврхе, него и широј јавности, за прошлост и развој српске културе заинтересованој публици.”

У поглављима која се односе на преписку са Вуком Стефановићем Караџићем и Павлом Јозефом Шафариком наилазимо на многе вредне податке, језичке полемике, сегменте који се тичу радова на књижевним старинама. Захваљујући Душану Павлову, пред нама се уздижу великани који су својим филолошким и сакупљачким радом обележили 19. век. Ту су и њихове фотографије, а добиле су место и слике из 1987. године када је Адаму Драгосављевићу у родном Бремену постављена биста. Те фотографије је уступио Ђура Поповић.

Уредници „Барањских свезака” потрудили су се да се о Адаму Драгосављевићу објави и текст на мађарском језику. Ради се о сумирању рада Душана Павлова. Ту је највише истакнуто животни пут и рад Барањца Адама Драгосављевића, који је некадашњем шефу Катедре за српскохрватски језик и књижевност Високе наставничке школе у Печују значио надахнуће, извор и изазов који заслужује посебну пажњу на пољу истраживања, јер је дао значајан допринос стварању савремене српске културе.

Премда у јавности није остао толико упамћен и није у толикој мери истакнута његова личност као у случају Вука и Шафарика, ипак је вредно присетити се Адама Драгосављевића, филолога и педагога, учитеља и управитеља школа, који је такође много чинио за развој нашег језика. То подвлачи и сам Душан Павлов на крају своје студије када, цитирајући Ђорђе Магарашевића, пише следеће: „И поред тога што је остала необјављена и савременицима готово непозната, Драгосављевићева... књижевна радња у том (у горе обухваћеном – Д. П.) послу не треба да остане неопажена, као што заслужује спомена и свачији такви посао. Сви такви људи беху неимари при грађењу велике и досада још недовршене културне зграде – потпуне културне историје српског народа.» (Ђ. Магарашевић – „Летопис”, књ. 190. стр. 76.)”

Иако 2012. године, када се обележавала 150. годишњица смрти Адама Драгосављевића, није изашао седми број „Барањских свезака”, ипак је издање постало јубиларно, пошто се 2013. године навршава 20 година од смрти Душана Павлова.

Предраг Мандић

Венцловићев Сентандрејски буквар 1717

Буквар за науку

Приредили и пропратне студије написали Томислав Јовановић и Димитрије Е. Стефановић Радионица „Венцловић”, Будимпешта – Арте, Београд, 2013

Један од приређивача овог издања Томислав Јовановић своју пропратну студију почиње следећим реченицама: „Најранија сазнања о постојању буквара код Срба досежу до 1597. године. Тада је у штампарији Ђованија Антонија Рампацета (Giovanni Antonio Rampazetto) у Венецији штампан *Буквар* трудом дечанског монаха Саве и благословом игумана Стефана, родом из Паштровића.” Пошто су се српске књиге почеле штампати више од сто година раније, можда није згорег да уводно дамо кратак преглед издања која су том буквару претходила. При том ћемо се ослонити на капиталну књигу *Историја српске ћирилице* бившег новосадског професора Петра Ђорђића.

Прва књига штампана ћирилицом (*Часловац*) изашла је 1491. године у Кракову на рускословенском језику. Само две године касније, почетком 1493, на Цетињу је прорадила прва српска штампарија коју је основао зетски војвода Ђурађ Црнојевић а водио ју је јеромонах Макарије. Из те штампарије почетком 1494. изашла је прва српска штампана књига *Октоих* или *Осмогласник*, на рускословенском језику. Штампарија је крајем 1496. обуставила рад, а Макарије је отишао у Влашку, вероватно у Трговиште, и тамо наставио исти посао. Током XVI века било је више штампарија у којима су се у малом броју штампале књиге на рускословенском језику, тако на пример у манастиру Рујну, у Грачаници, Милешевци, Београду. По времену настанка прва међу њима била је штампарија у Млечима (Венеција) коју је основао Божидар Горажданин и у којој су радили милешевски калуђери браћа Ђурађ и Теодор Љубавићи. Они су 1519. одштампали *Служабник*. Та штампарија је касније пренесена у Горажде на Дрини, а одатле у Трговиште у Влашкој. У Млечима је, међутим, 1520. Божидар Вуковић Подгоричанин основао другу штампарију и издао девет књига. После Божидарове смрти штампарију је наследио његов син Виценцо, а касније је исту преузео млетачки штампар Антонио Рампацето који је 1597. штампан први српски буквар у два издања „трудом јеромонаха Саве Дечанца” (Петар Ђорђић, *Историја српске ћирилице*. Београд, 1971. стр. 189).

Све те штампарије које су биле кратког века и у њима штампане књиге, наравно, нису могле удовољити потребама Срба па се традиција преписивања књига наставила. Тај посао је узео изузетно великог маха после Велике сеобе 1690. јер је код Срба избеглих из старих крајева владала оскудица у књигама, а посебно се осећао недостатак богослужбених књига. Вредни монаси, у првом реду они из манастира Раче на Дрини, улагали су огроман напор да ту оскудицу ублаже. Један од тих заслужних посленика на српској писаној књизи био је Гаврил Стефановић Венцловић (1690? – 1749?). О њему други приређивач овог издања *Буквара* Димитрије Е. Стефановић у пропратној студији надахнутим речима овако говори: „Венцловићев животни пут и стваралаштво вишеструко су везани за Сентандреју. У капели брвнари Светог Луке, која је одмах после Велике сеобе на обали Дунава подигнута, Гаврил је примио монашки постриг. Око исте капеле организована је преписивачка школа рачанских и других монаха под руководством Кипријана Рачанина. (...) У тој школи Гаврил се поучавао и постао њен најплоднији и најдаровитији посленик. Многе странице његовог стваралаштва у Сентандреји угледале су света.”

Рукопис *Буквара* саставни је део једног кодекса који се, по свему судећи, до 1870. чувао у Сентандреји. „Те године”, каже Д. Е. Стефановић, „Гаврило Витковић је започео вишегодишњу акцију истраживања и прикупљања великог броја српских старина у Аустро-Угарској и њиховог пребацивања у кнежевину Србију. (...) Поводом те акције Венцловићев *Буквар* је још исте године морао да се нађе у књижници Српског ученог друштва у Београду јер га Стојан Новаковић следеће године спомиње у својој штампаној историји српске књижевности...”. Данас се тај рукописни кодекс са *Букваром* налази у Архиву Српске академије наука и уметности.

Из наставка цитиране студије сазнајемо да је Стојан Новаковић претпостављао да је *Буквар* са неидентификованог руског предлошка на срп-

скословенски преписао Кипријан Рачанин. После њега су многи стручњаци не само претпостављали него и тврдили исто. Тако, на пример, Петар Ђорђић у већ цитираној књизи из 1971. године говори о „*буквару* Кипријана Рачанина из 1717. г.” (стр. 127–128). Средином деведесетих година двадесетог века, анализирајући текст *Буквара*, Љупка Васиљев је дошла до закључка да рукопис потиче из пера Гаврила Стефановића Венцловића и своје откриће је 1996. објавила у једној студији. Радећи на тексту *Буквара* и анализирајући га из више научних аспеката, приређивачи овог издања, Томислав Јовановић и Димитрије Е. Стефановић, њен став су потврдили.

Садржај *Буквара* је на свој начин и за данашње читаоце занимљив. Одмах на првој страници ученику се објашњава како православни хришћанин треба да се крсти. Потом следи азбука са различитим типовима писма. После азбуке долазе савети деци да слушају и пазе на премудрост Божију чиме ће „исправити у знању разум”. Оно што учитељима саветује, данас не би баш важило за напредну педагогију јер гласи овако: „Не одустај да кажњаваш дечака, јер ако га бијеш палицом, неће умрети од ње, а бијући га палицом, избавићеш душу његову од зле смрти.” (Народна верзија: Ко жали батину, не жали дете.)

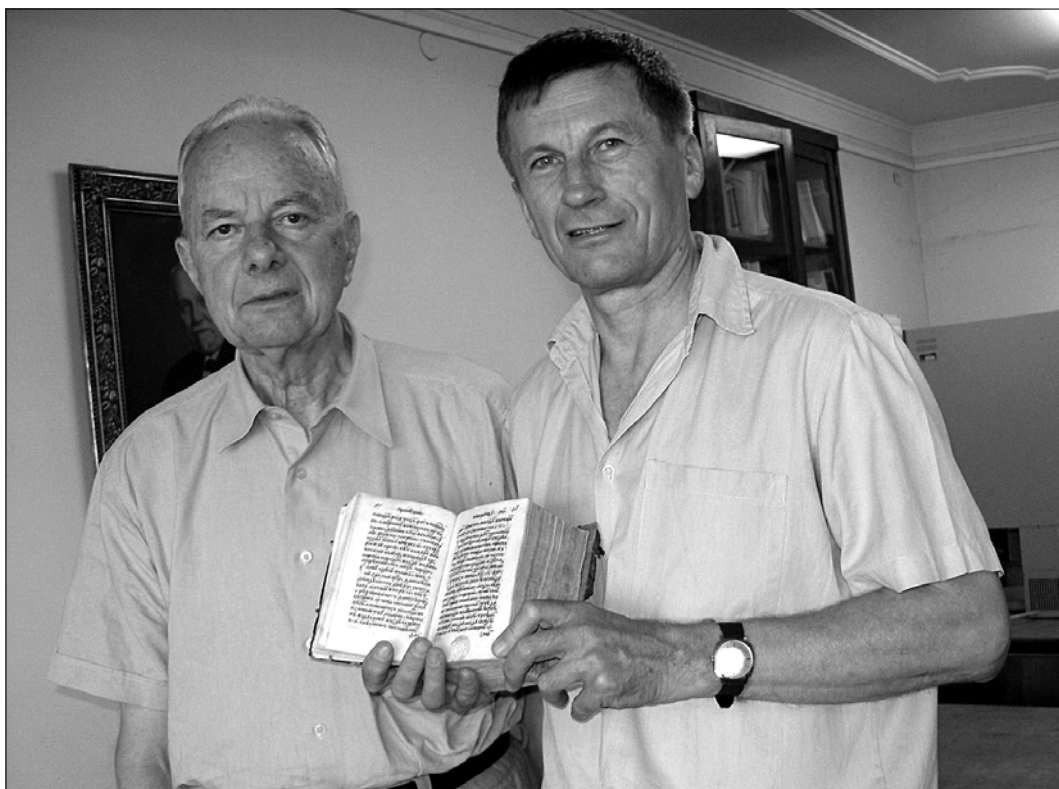
Увжбава се у буквару, нараво, и читање слогова и речи па и реченица, а велики део садржаја посвећен је разним молитвама и поукама, учењима старих црквених писаца, саветима како треба да се живи итд.

Само издање најстаријег познатог рукописног буквара код Срба на 346 страна урађено је по најстрожим научним критеријумима. Најпре следи фототипија рукописа на левим страницама и паралелно с њом приређени (штампани) рускословенски текст на десницама (6–226). Под насловом „Рашчитани текст по изговору” штампан је исти текст савременом азбуком (227–266), потом долази превод на савремени језик (267–306). Приређени рускословенски текст и рашчитаване по изговору дело је Димитрија Е. Стефановића, док је превод на савремени српски језик сачинио Томислав Јовановић.

Издање се завршава пропратним студијама, кратким поговором и резимеом на мађарском и енглеском језику.

Уредник и иницијатор овог вредног, за науку важног издања је Петар Милошевић, а корице је осмислио Милан Ђурић. Укусно опремљен, *Венцловићев сентандрејски буквар* за ширу публику може да послужи и као леп божићни поклон.

Предраг Степановић

Приређивачи критичког издања Димитрије Е. Стефановић и Томислав Јовановић у Архиву Српске академије наука и уметности с кодексом у којем се налази Венцловићев Сентандрејски буквар

ОТАЦ ЛАЗАР

Овај... нисам хтео... Пардон. И ми Срби овде... и ми смо, како да кажем. Мађари. У неку руку... пардон још једаред, зајебо сам се. А шта ви то вечерас... Шта ће то бити?

ВИДАКОВИЋ

Дозволите, оче, да ја објасним...

ОТАЦ ЛАЗАР

О, госн Видаковић... списатељ... Па ми се познајемо.

ВИДАКОВИЋ

Сви се Срби овде познају... Свет је мали. Дакле, господин Вујић је скупио ђаке српске, да уз помоћ наших пријатеља Мађара, правих глумаца, овде у Рондели прикажемо изигравање славног Августа фон Коцебуа које се зове „Папагај“.

ОТАЦ ЛАЗАР

Папагај, велиш? Јел ви то мене... па мене цела епархија зове Лаза папагај!

ВИДАКОВИЋ

Нисмо знали... Опростите. А зашто?

ОТАЦ ЛАЗАР

Зато што све памтим... све могу да поновим. А не могу ништа да смислим, иако нисам глупав ко што се мисли.

ЈОАКИМ

Па и није „папагај“. Ја сам то посрбио и назвао „Крешталица“, то није о вама... не би ми вас...

ОТАЦ ЛАЗАР

(медитира) Значи... позориште. Српско а у Мађарској! Знам ја шта је позориште... Гледао сам једаред, давно, неке Талијане у Солуну. Имали су велике носове... Оволик... Скакали су... било је смешно. Ништа нисам разумео, али било је лепо. А где су вама носови?

БАЛОГ

Ово није такав комад. Али, биће лепо... Јулија ће певати...

ОТАЦ ЛАЗАР

Ова? (Одводи Балогоу у страну, шапће му мангунски) Те глумице, кажу да су то лаке женске. (Покаже Јулију) Ево ова! Ја јесам свештено лице, али волим да чалабрцнем. Па ако би могли коју реч да јој шушнете за мене...

БАЛОГ

То ми је рођена сестра.

ОТАЦ ЛАЗАР

Јел? Нисам знао. Па ондак, пардон и... немојте јој ништа шушнути. Зајебо сам се! Него где смо ту ми? Црква наша света... мајка наша...

ВИДАКОВИЋ

Како то мислите? Нема цркве у „Папагају“.

ОТАЦ ЛАЗАР

Ма немојте! Е, то неће ићи, драги моји циркусанти. Ја сам зато и дошао. Послала ме епархија да видим шта ви то ту... додуше требало је још пре неколико дана, а и кренуо сам... ал знате како је, свратиш овамо, онамо... али ни сад није касно. Јел ви знате да ће на то ваше зевзечење можда доћи и владика?

ВИДАКОВИЋ

Знамо. Ми смо позвали цвет грађанства српског у Пешти... Па наравно и наше честито свештенство.

ОТАЦ ЛАЗАР

А где је у том вашем „Папагају“ српство? Где су дични и јуначни наши Обилићи и Марко Краљевић и Муса Кесеџија... Пардон, зајебо сам се... А камо вам Косово наше свето и велико? Наша историја славна?

ЈОАКИМ

(очајан) Балог, ја ћу се убити.

ВИДАКОВИЋ

Тога заиста нема у „Папагају“, иако Јоаким улази у историју. Директ.

ОТАЦ ЛАЗАР

Какав Јоаким? Шта ће Јоаким у историји? Зна се коме је тамо место! Него, то неће тако ићи, браћо Срби. Прво... епархијско певачко друштво ће отпевати... нешто духовно, српско, неки оченашчић, јектенијанце... или апостолчић, да ова Рондела просто звони. А онда ће изићи владика... ако дође... да одржи говор, врло патриотичан, врло спрски, а нарочито историски.

ТОМА

Јел без Јоакима?

ОТАЦ ЛАЗАР

Јел ви то мене...? Добро, добро... Е ондак морате утурити једну-две јуначке песме наше и облигатно сцену парања Мурата из „Косовског боја“; оно кад му Милош проспе дроб.

ЈОАКИМ

Томо, донеси сабљу из реквизите, ја се морам убити.

ТОМА

Лашан, Вујић ур! (Тихо.) Сваташ овог озбиљно?

ОТАЦ ЛАЗАР

А што владика воле парање Мурата! Једаред, за Видовдан, били неки глумци... играју „Бој на Косову“. Три пута заредом су парали Мурата... О, не може ни ово ваше проћи без парања Мурата. Брез свега може, али брез тог не може!

ЈУЛИЈА

Јел могу то парање да изведем ја?

ОТАЦ ЛАЗАР

Не! Осим ако бисте ви били Косовка девојка... Премда као Маџарица... просто не знам дал би то ишло. Јербо... историја... Мора Мурата парати Милош Обилић! Мислим историски.

ЈУЛИЈА

Штета! Могла би ту нешто и да отпевам! Нешто из опере.

ТОМА

Лепо пева... Размислите ви још, владика ур. У позоришту – све може!

ОТАЦ ЛАЗАР

Па сад... ако лепо пева... није ни та историја црквена и мртвена. Што не би Мурата распарала и нека женска? Ко зна шта је било... на том Косову.

ЈОАКИМ

Чекајте... Молим вас. Какво парање Мурата? Ово је Коцебу... његов славни комад, господине, „Папагај“.

ОТАЦ ЛАЗАР

(жадне се) Опет ви!

ЈОАКИМ

Не, не, не циљам на вас. (За себе.) О Боже господе, скроз ћемо пропасти. Убићу се!

ВИДАКОВИЋ

Не знам шта да вам кажем. Тешко је угурати српство у „Папагају“.

ОТАЦ ЛАЗАР

Није тешко. Српство се може свугде утурити ако је човек патриотичан.

ТОМА

Ја кажем, може. Све се може утурити у позориште.

(...)

(У тај мах улети као фурија – ујна, гђа Каталин, зрела, лепа, самосвесна жена.)

ГЂА КАТАЛИН

Обећао, јел да? Па мислиш ако си обећао да можеш ту да је цмачеш и развлочиш ко мачићи опирачу?!

ЈОАКИМ

(збуњен) Али, драга ујна...

ГЂА КАТАЛИН

Нисам ја за тебе ујна! Имам ја своје честито српско име; Каталин Капошвари.

ЈОАКИМ

Ја сам то у одушевљенију...

ГЂА КАТАЛИН

Видела сам! У одушевљенију – па навалио ко на чушпајз. Ухватила сам вас на легалу, али добро, добро... диванићемо ми, зато сам и дошла.

БАЛОГ

(приђе, љуби јој руку) Добар дан гђо Каталин.

ГЂА КАТАЛИН

(не слуша га) А лепо сам јој казала: Екатерина боље да ома идеш у куплерај него у то... то...

ТОМА

Позориште.

ГЂА КАТАЛИН

Какво позориште! Видела сам ја малопре својим лепим очима шта се ту ради. (Спази оца Лазара.) Ју, наопако, оче, а шта ви овде радите, срам и стид да вас буде!?

ОТАЦ ЛАЗАР

Ја сам ту само због српства.

ГЂА КАТАЛИН

Због српства – па у позориште? Свашта! Да нисте и ви овде неком нешто обећали, лоло једна поповска?

ОТАЦ ЛАЗАР

Гђо Капошвари – ја сам свештено лице!

ГЂА КАТАЛИН

Па кад сте свештено лице, што нисте у цркви, него у куплерају?

ТОМА

У позоришту.

ГЂА КАТАЛИН

Свеједно је то!

(...)

ВИДАКОВИЋ

Него, господична Екатерина нам је напоменула да имате извесне захтеве...

ГЂА КАТАЛИН

А да... Умало да заборавим. Ја дакле захтевам да моја Екатерина у тој вашој „Крешталици“ штрика, везе и хекла.

БАЛОГ

Мислите... да се то убаци у комад?

ГЂА КАТАЛИН

Него? Моја Екатерина у целом Табану – а ви знате да је Табан

срце и душа Српства пештанског – најбоље штрика, везе и хекла. Ја захтевам да се то у то ваше... убаци. – Имамо и ми Срби чиме да се подичимо! Да се то види и на позорници – иначе моју Екатерину водим кући и закључавам у шпајз.

ВИДАКОВИЋ

Занимљив предлог... али, драга госпођо, мало је тешко...

ГЂА КАТАЛИН

Ништа нама Србљима мештанским није тешко кад имамо да се похвалимо да смо најбољи. (Вади из торбе припремљен прибор који ће дотурили Катерини.) Сад ће она, срце моје, вама то и показати. Хеклај, Екатерина.

ЕКАТЕРИНА

Хеклам, ујна.

(Заиста хекла брзо и спретно – остали збленуто гледају у њу, окупљају се – згледају се међусобно.)

ОТАЦ ЛАЗАР

Права Српкиња!

ГЂА КАТАЛИН

(Мења Катерини прибор) Вези, Екатерина!

ЕКАТЕРИНА

Везем, ујна!

(Ради спретно и брзо – Видаковић се приближи и загледа у мотив.)

ВИДАКОВИЋ

Косовка девојка поји Орловића Павла!

ГЂА КАТАЛИН

Не, него Косанчић Ивана! То је Иван. (Мења Катерини прибор.) Штрикај, Екатерина!

ЕКАТЕРИНА

Штрикама, ујна! (Приближи јој се Јулија.)

ЈУЛИЈА

Ал вам добро иде клот!

ЕКАТЕРИНА

И клот и фркет, драга моја, а знам и да мешам.

ЈУЛИЈА

Ви сте најбоља штрикерка међу глумицама.

ЕКАТЕРИНА

Марш, кучко оперска.

ЈУЛИЈА

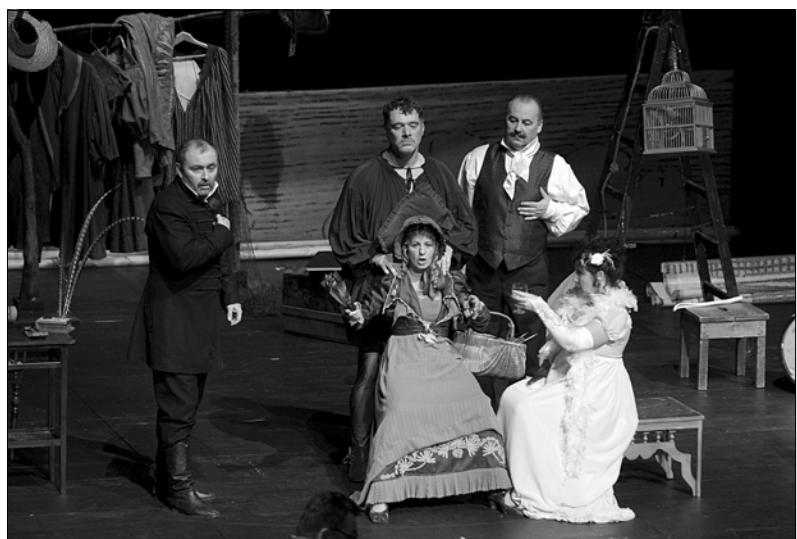
Мислим, озбиљно! А и брзо радите; ви за дан можете наштрикати трудничку хаљину.

ВИДАКОВИЋ

А колико... овај... да траје то...? Мислим...

ГЂА КАТАЛИН

Кратко! По пола сата за сваки рад. Да публици не буде досадно.

„Чудо у Рондели“ – Милан Рус, Мирјана Савин, Зорица Јурковић, Тибор Ембер, Јозо Маториц; представа у мађарском Народном позоришту 6. децембра 2013.

ОТАЦ ЛАЗАР

(*Тргне се и пође*) У, Бог ме мој... Ја се забленуо... одох! Јел могу да пријавим у епархији да ће осим оног што смо ми договорили бити и спрског штрикања?

БАЛОГ

Комотно, само идите. (*Лазар изјурри.*) Удесићемо то некако, госпођа Каталин... биће у реду... Надамо се да је то све.

ГБА КАТАЛИН

Није!... Представа се мора завршити јел веридбом, јел венчањем. Ал о том по том – морам прво разговарати с тим Дилбером... А још једном и са овим. (Покаже на Јоакима.) Идем сад... Поручила сам ту блузу, нов шешир... биће највећи и најлепши у публици. (*Полази.*) (...)

За то време, неопажено се приближио сцени Јанош, представник Магистрата. Свечано обучен, достојанствен, озбиљан.

ЈАНОШ

Јоштет киванок. Добар дан... или већ скоро добро вече, господо позоришна. Дозволите... ја сам Јанош Рус, чиновник Пештанског магистрата.

БАЛОГ

Добар дан... изволите, седите... Којим добром?

ЈАНОШ

Е па сад... да ли је добро – видећемо! (*Пали лулу, прави намерно дугу паузу.*) Били сте дужни да Магистрату, одељењу цензуре, предате текст „Крешталице”. То није Коцебу – то је прерада, ми не знамо шта ту пише.

ВИДАКОВИЋ

Опростите... сметнули смо с ума... али све друго је у реду... Имамо одговор високог пештанског Намесничког већа... Уважени Палатин Јосиф је дао дозволу. (*Развија неки папир из џепа, чита.*) „За једну позоришну представу у добротворне цели „У Рондели”...

ЈАНОШ

Знам! Тамо радим. Али текст који ћете играти нисте предали. Тек кад сам видео плакат са српским именима дејствујућих лица, сетио сам се да ми то нисмо добили.

БАЛОГ

(*узима једну свеску*) Кедвеш Јанош, то је ипак формалност, ни сад није касно... Изволите. (*Даје му текст.*)

ЈАНОШ

Није формалност. А да је касно – јесте. Представа може бити забрањена и на један минут пре почетка.

ЈОАКИМ

Е, сад ћу се доиста убити.

БАЛОГ

(*Јаношу*) Не бисте ваљда... Па и ви сами сте Србин... презиме Рус је најбројније у пештанских Срба...

ЈАНОШ

Моја је мајка Мађарица... А отац се српства одрекао, што је можда жалосно, али је истина. Ја, као што чујете, српски слабо говорим... иако волим Србе и жао ми је што је отац то тако преломио.

ЈОАКИМ

Моја прерада је... да тако кажем... невина. Имена сам заменио тек онако, да зрителима буде милије...

ЈАНОШ

Верујем ја. Али већ само присуство господина Баллога... опростите, Пишта... доста је сумњиво за све

нас... Тамо у Магистрату. (*Балогу.*)

Шта ћете ви овде?

БАЛОГ

Ја... да помогнем... да све ово буде... Нас троје...правих глумаца, иако смо Мађари, учинили смо да...

ЈАНОШ

Да ви као Мађар величате Србе и српство, као лане у свом чувеном комаду „Црни Ђорђе”... Мислите да смо ми то заборавили?

БАЛОГ

Знам да нисте... Јесте ли можда гледали мој комад?

ЈАНОШ

Наравно! Сећам се особито одушевљења српске публике... песама... аплауза, суза... веће одушевљење, кад је реч о вашем комаду, видео сам само код нас у цензури, кад смо вам комад после дватри дана забранили.

БАЛОГ

Да, то је било врло жалосно. Али од судбине се не може утећи.

ЈАНОШ

Мени се нарочито свидео онај говор Црног Ђорђа после битке. (...) Кад сам то гледао, било ми је жао што се отац помађарио. Ја, знате, као и ви, волим нас Србе.

БАЛОГ

То је диван народ... зато сам ту тему и обрадио.

ЈАНОШ

Да, разумем. Иако смо ми комад забранили, било ми је тешко што сам у томе учествовао... Али кад је човек овде пола Србин пола Мађар, онда мора бити већи католик од папе. Разумете? А ви сте ту величали неког Србина, Карађорђа – а шта је с нашим царом? Ништа. Нула!

ВИДАКОВИЋ

Разумемо... Власт је увек... како да кажем...

ЈАНОШ

Власт је власт. Сви воле власт. И ја водем. А Мађари што воле власт... ништа горе него кад се Маџар дочепа власти – а још ако је није заслужио! А ту ни Срби нису ништа бољи.

ЈОАКИМ

Шта ће бити са нашом представом?

ЈАНОШ

Да, морам пожурити у Магистрат, однети ово... чекају ме... Ја сам на вашој страни, али, ко мене пита? Да ли ће представе бити изгледа да ћемо ипак сазнати у последњем тренутку.

ЈОАКИМ

Немојте тако... толики труд...па онда званице...

ТОМА

(*показује декоре*) Видите као сам све лепо удесио...

ЕКАТЕРИНА

Шта ће бити са мном? Хоћу да будем глумица.

ЈАНОШ

Будите, то нико не брани. Идем сад, надајмо се најбољем, иако...

ВИДАКОВИЋ

Ако дозволите, поћи ћу са вама. Ја сам један од угледника српских који смо потписали гаранцију за ово... Познајем неке угледнике... а и мене знају...

ЈАНОШ

Пођите, неће шкодити. Уосталом, ја волим позориште, ако не буде вечерас ваша „Крешталица” –биће нешто друго, публику никад не смеш вратити кући...не смеш је разочарати.

ЈОАКИМ

Ја ћу се убити!

ЈАНОШ

Зашто? Ту је господин Балог... он ће нешто извести, Тома такође... Госпођица Јулијана може певати нешто из опере... слушао сам, били сте очарављујућа... публика ће бити задовољна.

ЈУЛИЈА

Хвала на комплименту.

ЈОАКИМ

(*завати, заурла*) Али то није то. Ово је... историја... прва српска представа са правим глумцима...

ЈАНОШ

Све знам! Али морали сте ово предати раније. (*Показује текст.*) Сад би све било јасно! Овако... (*Врти главом.*) Видећемо.

ВИДАКОВИЋ

Идемо, господине Рус. Кад нас два Србина заложимо у Магистрату своју реч...

ЈАНОШ

Оно што знам – да ништа не смеће убацити у представу што нема у овом тексту који носим у цензуру... Никакво србовање... никакве глупости о Краљевићу Марку или, не дај Боже, о Косову... Ни песме ни приче, разумете?

БАЛОГ

Да. Ми смо... дисциплиновани. Увек знамо текст.

ЈАНОШ

Знате ви добро о чему ја говорим! Као, играте Коцебуа, а ондак-пола представе о српству... о светиљма... јунацима... славној историји. То ни за живу главу не смеће радити, иначе ће бити зло. А посебно немојте ту да трпате нашу... овај, вашу православну цркву. Доста је од ове државе што вам дозвољава србовање о вашим славама... у сватовима... На Видовдан... онда србујте колико хоћете – али вечерас – да се нисте усудили ни случајно. А нарочито -ни реч рђаву о Турцима. Наша је држава сад у добрим односима с Турском. Разумете? (...)

ВИДАКОВИЋ

Ако владика дође, говориће он.

ЈАНОШ

То је доста незгодно; владика је паметан човек, а тај српски говор...

беседа, на почетку мора бити... како да кажем... рђавија од мађарског говора... глупавија.

ВИДАКОВИЋ

(*Гледа у папир говора који је написао за оца Лазара.*) Па, потрудили смо се... Колико смо могли... Неће ту бити проблема... Мислим...

ЈАНОШ

Знате, Маџар, овде, у Пешти, мора бити увек паметнији од Србина. Разумете то!?

ВИДАКОВИЋ

То је тако већ унапред. Од кад смо дошли. Пристали смо на то. Навикли чак и кад није тако.

(...)

ЈАНОШ

Наравно, било би добро да ни у говору нема... србовања... српства... барем не превише.

ВИДАКОВИЋ

Неће. Уосталом, ми смо баш зато и одабрали за прву представу један швапски комад, да нам се не каже да сувише србујемо... овде, у Пешти.

ЈАНОШ

И то сте јако добро урадили. Боље Коцебу, него нешто наше... овај... ваше. То лакше прође цензуру. ... Ми Срби овде смо један мали народ, који тражи своје место... али морамо знати ко Срби смо још и више – где смо. Чудно је то с нама... с вама Србима. Први роман, објављен нам је овде, у Угарској... Света гора и Хиландар наш... Никад нису били у Србији... Први људи који знају ноте... пишу музику, научили су то у Угарској... Свети Сава наш умро је далеко од Србије... Изгледа да све велико и важно за нас Србе мора да се догоди далеко од Србије. Ето, зато се мој отац... мој баба... Милорад... одрекао српства. (*Коначно одлази к Видаковићем.*) (...)

Улазе Стефан Дилбер, Петар Трифић и Јефтимиј Стојадиновић – три млада, весела момка; то су Јоакимови „глумци”. Певају неку веселу, безобразну песму.

ЈОАКИМ

(*љутито*) Хвала Богу милосном да сте нас удостојили и дошли! Срам вас било! Гђе сте до сада?

ЈЕФТИМИЈ

Што се ви једите? Одоцнили, па одоцнили, није смак света.

ПЕТАР

Свратили мало до бирца да дрмнемо по коју, да разбијемо страх.

ЈОАКИМ

Нисте се ваљда и напили – ко да сте прави глумци?

СТЕФАН

(*весело*) Нисмо. Ал’ за мало. Тек да се окуражимо и прочистимо грла – ради певања. Такви смо, шта се ту може. Боље немате.

ЈОАКИМ

О Боже, ко ме гурну да с вакима театар сербски градим?

ЕКАТЕРИНА

Стефане, љубави, шта ће бити с нама? (*Љуби га.*)

СТЕФАН

(*искротно*) Немој тако... да сви виде... Знам да је наша љубав тајна.

ЈОАКИМ

(*чуо је*) И ваша? Наздравље!

ЈУЛИЈА

(*просиће*) Не знам само за кога је тајна.

Радослав Златан Дорић

(1940–2010)

Дипломирао је на Академији за позориште, филм, радио и телевизију – одсек режије, у Београду 1964. Радећи као позоришни редитељ живео је у Нишу, Мостару, Сарајеву, Београду, Новом Саду. Дуже времена је радио за Народно позориште у Сомбору, Позориште на Теразијама, Народно позориште у Београду. Као драмски писац представио се комадом *Сарајевски атентат*, а објавио је књиге драма *Војвођанска драмска триологија* (1997), *Нова драмска триологија* (2002.)

ДРАМА ДРАМА ДРАМА ДРАМА ДРАМА ДРАМА

ЕКАТЕРИНА

Стефане, ту је ујна! Бојим се, може свашта бити.

СТЕФАН

Како ујна? Па зар није она на смрт болесна? Зар не треба ових дана да умре а ти да је наследиш?

ЈУЛИЈА

Ова, колко ја шацујем, неће скоро и неће без велике секире.

(...)

Улази весело, расположен, Видаковић.

ВИДАКОВИЋ

Победа... све је у реду у Магистрату! Једино не смео ништа убацивати... осим говора. Али тако смо и мислили. Дакле представе ће бити. Јоакиме, улазиш у историју.

ТОМА

Рекао ја сам; све биће добро. Јоаким бачи, не мораш убијати себе.

БАЛОГ

На облачење! Костими. перике, бркови...

Улази госпођа Каталин са новим, заиста огромним шеширом.

ГЂА КАТАЛИН

Представе неће бити!

ВИДАКОВИЋ

Молим?

БАЛОГ

Како неће бити?

ГЂА КАТАЛИН

Ја морам да истерам ствар на чистац. Ко је овде Стефан Дилбер?

СТЕФАН

Ја сам, милостива. Изволите.

ЕКАТЕРИНА

(шапне му) То је ујна.

СТЕФАН

Ово? Па та неће скоро... Кад ти мислиш да ћеш ову наследити?

ГЂА КАТАЛИН

Молим?

ЕКАТЕРИНА

Ујна, да расправимо све после представе.

ГЂА КАТАЛИН

Ни говора! Представе неће бити док ја...

БАЛОГ

(узбуђен, клекне) Честита Српкињо... Молим вас као Бога – после представе. Глумци морају да се припреме. А биће и хеклања и штрикања и веридбе! Све како сте тражили. *(Љуби јој руке)* А и шешир је диван. Биће највећи у сали. (...)

Музика. Мрак. А кад се сцена осветли, пред нама ће блеснути декор „Крешталице” у свој својој истинској лепоти. У неколико кратких, неповезаних сцена, претпајајући их једну у другу, проћи ћемо кроз читав ток „Крешталице”. Никакав дилетантизам, никаква пародија: то морају бити глумачки сјајно, неочекивано добро одигране сцене. Ни трага од невестина која смо нагостили у претходној слици, напротив! Бриљантно, зрело, добро.

(...)

БАЛОГ

(љуби Јулију) Била си сјајна! А види се да си ми сестра.

ТОМА

(Јоакиму) Откуд ти, Јоаким бачи? Зар ти ниси убио себе? Ди је тај штрањака?

ЈОАКИМ

Не спрдај се... тако сам возбуђен...

ТОМА

(задиркује га) Треба и теби миришљави со? Одма дође!

ЈУЛИЈА

(грли Јоакима) Оче театра сербског!

БАЛОГ

(шали се) Не отац – мајка! Не, не, и отац и мајка одједаред.

ЈОАКИМ

(збуњен, узбуђен) Молим вас, немојте ме...

ОТАЦ ЛАЗАР

(уплакан, узбуђен) Ао, Бог те материн, ал је било лепо! Лепше нег они Талијани с носовима. Још је само владика фалио, па да буде... значи – то је позориште?! Ђаво! Прави ђаво!

БАЛОГ

То! Позориште је Бог!

ТОМА

Иген! Позориште је чудо!

ВИДАКОВИЋ

Но, Јоакиме, јеси ли ушао у историју? Директ!?

ЈОАКИМ

(снужден) Не знам. Ушао сам у позориште... догодило се.

ВИДАКОВИЋ

Нисам ни мислио да ће све испасти тако добро! Одлично! Скоро без грешке.

ЈЕФТИМИЈ

(загрљен са осталим ђацима) Како нисте? Кад ми глумимо, ту нема... Јесам бољи од вас госн Балог?

ГЂА КАТАЛИН

(брише сузе, узбуђена) Дивно! Дивно! Све је било лепо: и хеклање и вез – али штрикање! Најлепше у целом комаду!

ДИЛБЕР

Честитамо, ујна! Били сте највидљивији у публици. А како вам се допала веридба на крају комада?

Г-ДА КАТАЛИН

Куш! Сотоно! Ал било је лепо... и биће! Чека нас у фијакеру... ту пред Ронделом онај прави... одабрани... Онај трећи.

ЈОАКИМ

Трећи? Наздравље. Па честитамо, Екатерина...

ДИЛБЕР

Да није и то неки што обећава?

ГЂА КАТАЛИН

Језик прегризо. Он није глумац ко ви... он је... он је...

ДИЛБЕР

Знам – ваш наследник – чим пандркнете!

ГЂА КАТАЛИН

(насмеје се) Начекаће се онда! Пожури, Екатерина, да тај трећи не утекне!

(...)

Тома иде околу и свима сипа пиће.

ВИДАКОВИЋ

(готово свечано) Чудо у Рондели. Позориште... српско позориште у Мађарској.

ЈАНОШ

Да, то ће ићи тешко... али то мора бити... кад тад! То се више неће зауставити.

ГЂА КАТАЛИН

Не дај Боже! Ми Србљи овде морамо имати... А кад ја кажем да морамо, ондак ћемо имати.

ЈАНОШ

Е, ако ујна каже... онда није важна ни власт, ни политика, ни магистрат – важна је ујна.

(...)

Јоаким ће полако, неопажено отићи са сцене у дубину, где ће се, једини од глумаца, пресвући.

ОТАЦ ЛАЗАР

(пијуцка) Све је било нађон сеп... ал, нећете замерити, најбољи сам био ја... овај... моја говораница.

ФОТО: ИВАН ЛАКШИЋ

Михајло Несторовић, Олгица Несторовић, Бранислав Унгиновић, Милан Рус, Јозо Маторић, Тибор Ембер

Ал сам распалио! А што Србин воле кад га фалиш, кад му подиђеш – таког народа нема на свету... Оно кад сам поче како смо најбољи... најхрабрији, најпаветнији и најлепши народ... сви плачу... и сви у то верују, а знају да лажем. А тек кад сам одвалио да смо ми небески народ – лудило!

ВИДАКОВИЋ

Збиља, ту сте мало... претерали. То није било у тексту.

ОТАЦ ЛАЗАР

Није, ал један мој пајташ... кад мало цврцнемо у Табану код „Два пиштоља”, има обичај да устане и дрекне: „Ми Срби смо небески народ!” и ома нас сви чаште и певају! Воле кад их лажеш. Него, кад би ви, госн Видаковићу, моју говораницу дигод објавили... да се упамти како сам и ја једаред био најпаветнији Србин у Пешти?

ВИДАКОВИЋ

Али то сам вам ја... *(Геста – написао.)*

ОТАЦ ЛАЗАР

Јао, јесте! Пардон, зајебо сам се, заборавио... ал добро сам распалио.

ЈАНОШ

Ни мој говор није био рђав... мало сам бркао оно ми Срби и ви Срби, али шта ћете – прорадило у мени оно српско. Срби овде... осетљивији су него у матици... мораш мерити сваку реч. И ја водем што је све било лепо... Био је мој тата... плакао. Каже ми после на уво – „Јао ми је што сам се помађарио.” Доцкан! Мени једино није свиђало се... што од свих нас Срба, најпаветнији је био папагај.

ОТАЦ ЛАЗАР

Мислите на мене?

ЈАНОШ

Не, не, не дао Бог! Мислим на тицу. Тако паметна! Тако племенита. Тако умне речи – а тица! Није неко од нас Срба...

ОТАЦ ЛАЗАР

(уздахну) Е, да је био владика, па да је он то... уместо папагаја, где би нам био крај. У том тренутку, обучен, с кофром и завежљајем у руци – као са оне познате гравуре – улази некако свечан и озбиљан Јоаким Вујић.

ВИДАКОВИЋ

(зачуђен, као и сви остали) Ене, де! Шта то би, Јоакиме?

ЈОАКИМ

Би што би... Одлазим... свугде где има Срба... људи и језика... идем да сејем семе позоришно. Морам.

ВИДАКОВИЋ

Знао сам... Осећао сам да ће тако бити. Знаш ли куд идеш?

ЈОАКИМ

(осмехне се) Не знам! Ако кажем да идем у историју, питаћете ме шта ће ми кофер.

ВИДАКОВИЋ

Да, у историју не треба да носиш кофер.

ЈОАКИМ

Ако ме питате зашто идем, нећу знати ништа друго да кажем осим оног што сам већ рекао: да створим позориште међу Србљима... једном, можда чак и у матици Србији.

БАЛОГ

Биће тешко... Срби немају глумаца...

ЈОАКИМ

Свугде ће бити неких ђака... неких шерта... неких радозналих...

ЕКАТЕРИНА

Шта ће бити са мном?

ЈОАКИМ

Ти ћеш... удаћеш се за трећег. Али једном ће негде неко бити велика српска глумица... Изгледа да у том бојем и ђаволском послу у исти мах... што се зове позориште, има више неизрецивог него оног што се речима да исказати... Све то... даске које живот значе... две даске и једна страст... све је то којешта! Има нека тајна... шта ли је, нека опсена прелепа... Нека слика у души за којом поћеш... или не поћеш. Бог – каже Балог! Ђаво – каже отац Лазар. Чудо – каже Тома. А ја просто кажем – позориште и мислим да сам рекао све. Живели! *(Сви нију – ђуте – слушају)* Кад те позориште додирнуло... у душу... срце ми додирнуло... разум мој, ако га имам. Ноћас путујем... Не сутра... не прекосутра – С а д! Јер ако преспавам и размислим шта ме чека на путу мом театарском, варљиво, нестварно, тегобно... узвишено...!

Нећу отићи никад и никуд. У позориште одеш или не одеш у том трену пакленом... кад те додирне. Осетио сам... баш овде у Рондели... с вама, како је све то ништа и како је то за мене с в е! За мене – Јоакима Вујића... можда само за мене. То носим на пут свој. Позориште. Као проклетство. Као срећу недостижну. Као усуд свој. Као овај кофер. *(Сви, тихо свечано, почињу да певају)*

ЗАВРШНА ПЕСМА

(...)

Нек прва ластва театра сербског полети данас у свет бели пред вашим оком театар наста догодило се – чудо у Рондели!

Чудо у Рондели
Чудо у Рондели.

КРАЈ

(Одломци)

МИЛАН ЂУРИЋ

Ни мање, ни више

Ја сам само човек,
ни мање,
ни више

Нисам звер
што шумом срља
и своја чеда мори

Ја сам само човек,
ни мање,
ни више

Ни биће светла
ко божанску
снагу поседује
и чистотом плени

Ја сам само човек,
ни мање,
ни више

Смрт ми
над главом бди,
чекам њено обећање
са вером у вечност мисли

Ја сам само човек,
ни мање,
ни више

Моја љубав
је проста као дах,
она јесте и ја јесам

Ја сам само човек,
ни мање,
ни више

Сан

Бескрајни паперјаст
зидови, ти,
дете душа верклаш
свој стално нов троточкаш
наизглед жуто црвени.
Дахом својим охрабрујеш
линије камено урезане
у длан света,

у непроменљиво веру поседујеш
и вештине наследне
да не поклекнеш.
За трен пред тебе стаде,
препаде мрки лик,
човек као вране крик,
о тебе се огребе.
Звез, звез,
трептаја стакленог рез
дубоко у савест,
оштар поглед у месо крочи
тачно у источни недоглед.

Спокојан

Потпуно спокојан седим
наша мајка од блата
ме упорно држи
близу себе, на свом длану.
Гледам кроз тебе, људе,
зграде, простор и време
тако чекам надоласеће доба.
У устима ми укус минулог
као орах, пријатан и горак.
Срећан сам,
јер поседујем себе, нас.
У правцу логичког кретања сам
правилно поређао
све своје виталне органе,
прецизно као неку анатомску карту,
упуство за употребу.
Шта чекаш, употреби ме!
Онима у предвечерју
преко рамена за успомену
бацих свој шупаљ зуб,
окрњке ноктију и мобилни
уз грохотан смех.

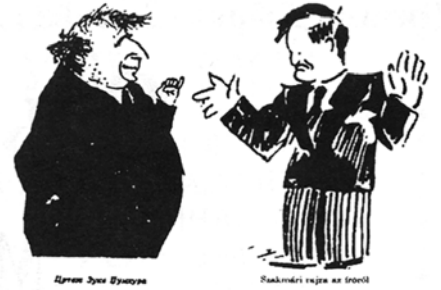
Чекање

Изврнут, на уврнути начин
чекам.

Немам разлога за бригу,
али бринем.

Нешто мора да се мења.

ВИ
НА
ВЕР
ОВ
Е И
КАРИ
ТИЈЕ
ВЕ

Предраг Степановић

Триптих

Сан

Ex Ponto plagium

Сањао сам да сам умро. Као свака крштена душа која се није бавила политиком па се није већ за живота продала ђаволу, надао сам се да ћу бити примљен у рај. Чувар рајских врата свети Петар, одмеривши ме, поставио ми је, претпостављам уобичајено, питање.

„Шта си радио у животу, сине?“
„Предавао сам књижевност на факултету.“

Овај одговор га, изгледа, није у потпуности задовољио па је наставио да пита.

„Шта си још радио?“
„Писао сам романе.“
„И шта си још радио?“
„Писао сам приповетке.“
„Шта си осим тога радио?“
„Преводио сам оно што су други писали.“

„И шта још...?“
„Ништа, Свети Оче.“

„Бавио си се све самим бесмисленим стварима, сине. Марш у пакао.“

И онда сам се пробудио.
Онда сам се пробудио.

Утеха

Пробудивши се из сна у којем ме свети Петар одбио од рајских врата и упутио у пакао, признајем, био сам прилично утучен. У таквом расположењу човек, природно, тражи неку утеху па сам је и ја нашао.

„Јесте да би било лепше у рају“, помислих, „али у паклу ћу бар имати више старих пријатеља“.

Безизлаз

Када су прочитали Утеху, моји непријатељи су се подругливо насмејали и упутили ми следећу претњу:

„Не заваравај се, наивни и луди човече, да ћеш у паклу у миру проводити дане у кругу неколицине пријатеља. Ми ћемо бити тамо у пуном броју.“

Цртеж Милана Ђурића: *Без панике, молим*

БЕНЦЕ АКНАИ

Песме без наслова

Када будеш била сама
сети се мојих песама
и знај да те воли неко
макар то још нисам рек'о

Хоћу још с тобом тисућу кава
јер си кул цура баш она права
па ево признајем баш бих хтио
да будем у теби један дио

*

Сретан ти рођендан
Вараждинко мала
Са тобом је слатка
Свака моја кава

Прелепа девојка
украш мог бицикла
Наздравићемо се
када будеш стигла

Слушам музику и пијем сок.
Хоћу да будеш ту и кажеш: Бок!
Али сад ми то остаје сан
као Мађарима океан.

Лаку ти ноћ Сишћанко мала
Јако си ми драга постала
Буди сретна осмех на лице
Лепе снове красна краљице

Разина љубави није ниска.
Отићи ћу за те чак до Сиска.
Живот нам пуно радости крије.
Љубићу те код рафинерије.

Јако волим ту цуру
и њену температуру.
Све што је за њу везано
за љубав није прерано.

За љубав не треба пара
хајмо сада до Мостара.
Од тебе ми никад доста,
бићеш моја испод моста.

Хајмо у Дубровник после
да се сјединимо посве
а на крају у Котору
имаћемо врелу зору.

Цуро из сенћанског позоришта,
да ли је то љубав или ништа?
Играш ли се са мном к'о на бини?
Ако је љубав гријех, извини.

Наша љубав је у току
ајмо флертаг у Душноку.
После на Цвјетном насељу
развалићемо постељу

Пјесма једна, дјевојке двије
У вама ми се љубав крије
У мени стално жеља ври
па чујте цуре ја сам free

Ово је љубавна кура
лијек ми је тастатура
Не треба никакав лекар
само да смо нас двоје пар

За Јованкину смрт

Земља је остала сама
отишла је прва дама,
ал' нек буде јасно свима
с Титом је у небесима.

Сад тамо негде у рају
њих двоје слатко ћаскају
и сећају се оних дана
кад љубав би међу нама.

(Аутор је рођен 1983. у Будимпешти, студирао је хрватски и српски језик и књижевност на Славистичкој катедри универзитета Лоранд Етвеш у Будимпешти.)

ДРАГАН ЈАКОВЉЕВИЋ

Ехо човека

Као срдита
сеновита киша
длановима заклањаш
светлосне нити
које те створише
а онда
рашчинише.

Привучене у пламен
уминуће
са својим делом,
а теби оставити
празне руке
и ехо
човека
у сазвежђу
ничијих ствари.

Заборав

Заборављам.
Људе,
њихове боје,
лица,
белеге
на аурама.

Крцати рингишпил
троши
свој минут
и без поздрава
убрзава
кретање.
Бучно хрли
у наручја
будућих.

Вода жубори
и отиче
а да и не зна.

Огледало

Милозвучне речи,
то ордење
којим ислужена војска
губитника
саму себе награђује,
док још не жели
да зна
за исход
свога војевања.

Војсковође
и редови,
краљеви
и поданици,
они прерано избрисани
из књиге живих
и они
тек уписани,
сви би да једном бар
осете сласт
знамења које прија
и заводи.
Из дана у дан
ритуално приносе
по неки део
себе
на жртвеник,
и верују
како следе
путању
неке своје
звезде.

Али,
бљесак тог знамења
заводи,
храни
и опија чула
небројеним
ваздушастим облицима.
Најпре се само чују,
а када им успе
да колоне неверних

преведу
у верујуће,
речи поприме боје
и сласт
лицидарских срца
која се лако дају
и лако
примају.

Када се два
лицидарска срца
зашарене
на грудима
нових власника
и нађу
сопствене ликове
у огледалу
оног другог,
чаролија хита
ишчезнућу.

Огледало,
тихи убица
испразних
речи.

Зрно лудости

Бејаш све
што су други
у мени
желели да воле.
Фијук,
глувом ветру знамен,
на старој стази
заблуда
које потом
испресецаше земљу.

Птица бејаш
у туђем кавезу,
без права на бег
пре но што постаде
играчка
у рукама
безвременог детета.

Зрно лудости
на студи,
чији облик
не допушта сведоке
из ове форме
живих.

Бејаш све
што су други
у мени
желели да воле.
Странац,
у свом савршеном
свету обмана
што тело притискају
и онда
када свест устукне
и крене
сама
да чека,
да верује
животу
у недоглед.

(Из ауторове двојезичне збирке „Зрно лудости”, 2013.)

Питамо Милана Руса

О путу од Деске до даске

Још ниси ни свукао костим Јоакима Вујића. Јуче је била премијера „Чудо у Рондели“, драме Златана Дорића, у којој си играо главну улогу.

– По мом мишљењу Дорићева драма је синопсис наших протеклих двадесет година овде у Српском позоришту у Мађарској. Није чудо што је Дорић ово дело почео да пише баш у Будимпешти. О Јоакиму Вујићу, о његовим крагујевачким годинама већ су написане две драме, али о пештанском периоду ово је прва и засад једина. Ја сам о Јоакиму Вујићу први пут чуо од Божицара Ковачека на новосадској Академији уметности, на часовима југо-драме, када сам студирао глуму. Ево мој дијалог са секретаром Академије при мом долажењу на студије:

„Добар дан.
Добар дан.

Дошао сам да студирам глуму на српском језику, пошто желим да направим српско позориште у Мађарској.

Али ви нисте Југословен.
Нисам.

Е, онда можете само у мађарску класу.

Али мој отац је Србин, и хоћу српскиј театар да градим у Мађарској.

Не може. Ви нисте Југословен.”

С таквим проблемима идентитета суочавао се и Јоаким Вујић у своје доба у Пешти. У Дорићевој драми Иштван Балог каже: биће тешко, Срби немају глумца. Јоаким одговара: свугде ће бити неких ђака, неких радозналих... Душанка Симић, Драгомир Дујмов, Тома Принц, Дејан Шимон, Драган Симић, Стеван Семлер, Горан Карагић, Хари Рус, Марица Мандић, Душан Вуковић – они су били учесници наше оснивачке представе 1993. Дакле нашли су се неки ђаци и радознали. Балог је био мајстор Јоакимов, а и 1993. па и раније нашли су се мајстори: Антун Кричковић, Стојан Вујичић, Петар Милошевић, па и Миклош Синетар, Петер Ленер, Ласло Феликс, Имре Керењи, Ласло Вамош – моји професори на пештанској Позоришној и филмској академији, на коју сам прешао на трећој години студија са новосадске академије, где су ми професори заната били Михаљ Вираг и Хајналка Фишер-Варади.

Глума је дакле занат?

– Да.

Детаљније?

– Не. Бити глумцем то је стање. Психолошко, душевно, и духовно. Дорић каже: „У позориште одеш или не одеш у том тренутку пакленом када те додирне.” Кад уђеш у глумачко стање, нема назад, траје доживотно. У старту треба размислити да ли се неком исплати или не да буде глумац. Можеш да се бавиш и другим послом, али заувек ћеш остати глумац, ту нема спаса.

У наслову спомињемо и Деску.

– Из северно-банатског села Деске родитељи ме воде од моје четврте године у сегединско Народно позориште да учим балет. Ту сам осетио први пут мирис кулиса. Шест година, још као дечац, а са братом Андријом вежбамо балет и наступамо на испиту, пред препуним партером и ложама

сегединског театра. Добијали смо бурне аплаузе.

Први комад у којем сам играо био је написан у стиху, а режирао га је Велимир Радић, мој учитељ из Деске. Григор Витез: *Плава боја снега*, а ја сам играо улогу генерала Разбиноса. Сећам се да се публика јако лепо забављала и учинило ми се да позориште има моћ да разведри тату, маму, чике и ујне.

Шта је још Дорић потрефио из живота садашњег српског позоришта?

– Сад ми се јавио отац Павле из Сегедина и каже да му се јако допао лик оца Лазара. Црква је у оно старо Јоакимово доба била присутна у свим могућим деловима нашег приватног, друштвеног, политичког и културног живота. У Дорићевом комаду Милован Видаковић каже: „Оче, нема цркве у *Папагају*.” Отац Лазар одговара: „Како нема цркве у *Папагају*?” Црква треба да је присутна у свему, и стварно смо покушали да с нашим представама придобијемо симпатију наше цркве. На пример *Сентандрејско јеванђеље* се јако допало преосвештеном, данас већ блаженопочившем владици Данилу, који је благословио нашу представу и рекао да је носимо у Србију да би била веронаука за одрасле. Једна друга наша представа није се у тој мери допала свештеству.

Такође је погодио Дорић неке персоналне проблеме с којима смо се током наших двадесет година суочавали. У Дорићевом комаду професионални мађарски глумци стижу тачно на почетак пробе нашминкани, костимирани, трезни и са знањем текста. Српски дилетанти стижу са два сата закашњења, пијани, урличући. Алкохол је нанео многе штете целом позоришном свету, па унутар тога и нама. Али ипак сматрам да је прослављање неког заједничког успеха предуслов за чување кохезије у ансамблу. Радио сам у многим позориштима где се после премијере свако спакује и оде кући. Већина тих ансамбала више не постоји.

У комаду се потеже питање зашто је Јоаким Вујић изабрао баш „Крешталицу”. Избор комада је важна ствар.

– Када тутњи рат у Босни, ми играмо *Краља Јована*. Та драма није била преведена на српски језик, ми смо је превели. Краљ Филип и краљ Јован уништавају град Анжер, затим се две војске и међусобно покољу. То смо играли 1995, а то се одиграло уживо и на балканској сцени. Позориште избором комада реагује на свет који га окружује. Осим одабира написаних текстова, у нашој радионици се пишу односно преводе текстови и компоује се музика за представе. Тако су настале наше следеће продукције: *Сентандрејско јеванђеље*, *Пастир вукова*, *Авала експрес*, *Стари пештански орфеум*, *Сомборска ружа*, *Милионер Микица*, *Чудо у Текелјануму*, *Мостови Париза*, *Вујичић blues*. Експериментишемо жанровима за које мислимо да су изостали из српске театарске историје: мистеријске игре, рок-опера, оперета, музичка комедија у матици нису настајале често.

Понекад играмо на мађарском језику: савремену српску драматургију

представљамо већинском национу. Дорићеву драму *Не дај, боже, да се Срби сложе* играли смо истог дана на истом месту са истим глумцима на српском и на мађарском језику. Исто тако и *Професионалца* Душана Ковачевића. *Мешовити брак* Стевана Копривице изведен је у адаптацији, то јест преради на мађарске прилике. Дугодраму Иштвана Ц. Нађа *Гранични случај* играмо у бугарско-српској језичкој верзији и на мађарском.

Познато је да си радио па и данас радиш у разним другим позориштима осим српског.

– На вежби сам био у мађарском Народном позоришту (Nemzeti Színház) као глумац полазник. Била ми је част да будем на сцени заједно са таквим глумцима као Ференц Калаи, Имре Шинкович, Иштван Бубик, Миклош Габор, Илона Береш и други. Овде сам педесет пута наступио у данас већ легендарној рок-опери *Краљ Иштван* (István, a király). После тога први ангажман сам имао у позоришту Кишфалуди у Ђеру. После треће пробе позвао нас је у своју канцеларију директор позоришта Јожеф Бор, мој недавно преминули редитељ, директор и пријатељ, и рекао: „Шта сте ви учили на тој академији? Па ви ништа не знате о занату. Мораћемо да вас научимо.” Занат се учи у провинцији од старијих колега и кроз широки репертоар којег нема у пештанским специјализованим позориштима. Играо сам дивне улоге у Ђеру и кроз игру стекао многе велике пријатеље, од којих многи, нажалост, више нису међу нама. Ритам и стил глумачког живота у провинцији, у позоришту у паланци, није се могао наставити када сам основао породицу и добио сина.

У Дорићевом комаду ујна симболизује проблеме приватног живота који утиче на даске.

– Мој професор са академије Тамаш Сиртеш каже да је позориште наш први дом, а тек затим долази наш приватни стан, породица итд. То је страшно, али је истина. Све је у нашем животима подређено позоришту. Тешко је супрузи једног глумца, зато сам изабрао за животну сапутницу Марицу Мандић, једину особу која то може да разуме. Што се тиче приватног окружења: „у позориште се свако разумева”. Сви имају предлоге шта треба да се игра, каква треба да буде подела улога, како да изгледа сцена. Пријатељи, комшије, политички руководиоци, гледаоци, навијачи, противници дају ми предлоге шта би било најпаметније да се уради како би се дошло до успешне представе. („Хеклај, Екатарина!”) Дорић је за ово смислио једну сумарну реч: „мудросерисање”.

У комаду се јавља и представник власти.

– Добили смо много похвала и признања и награда од мађарске владе и председника републике. Од српске нисмо. Међутим, данас цензура ради другачије него у Јоакимово доба: тада су се представе забрањивале административним одредбама биром за цензуру; данас се представе забрањују укидањем финансијских средстава за функционисање позоришта. Тренут-

ЦРТЕЖ МИЛАНА РУСА

но не знамо да ли од фебруара српско позориште у Мађарској наставља да игра. Директор мађарског Народног позоришта Атила Видњански, председник Мађарског театарског друштва и саветник министра за људске ресурсе, обећава нам да ће све учинити за континуитет нашег постојања.

У жижи Дорићевог комада стоје тешкоће позоришних почетака.

– Мрожекове *Емигранте* смо играли Јозо Маторић и ја, још као Хрватско и српско позориште и казалиште у Мађарској: 7. септембра 1991. Тада смо још сањали о заједничком театру. Прилике су се развијале у другом правцу, али је Јозо остао па још и данас ради у нашој екипи. Око тог језгра се створила трупа у којој од почетка раде глумци Зорица Јурковић, Тибор Ембер, Драгомир Дујмов, Катиа Шокац, Ратко Краљевић, Игор Рус. Посебно се желим присетити покојног Ђуре Чолића, генијалног извођача и глумца. Ту су још музичар Габор Ленђел и писац Петар Милошевић. Помагали су нам глумци мађарског порекла из Војводине Золтан Карачоњи, Левенте Теркељ, Чила Маронка, Силвија Крижан, Валентин Венцел, Сталин Ладик. Имали смо гостујуће редитеље из Мађарске и Србије: Бора Драшковић, Рале Миленковић, Зорка Томашевић, Карољ Вичек. Стални административни технички сарадници су Евица Шишковић, Катарина Бачи, Ката Остојић-Вег и Лајош Мезеи.

Двоструку годишњицу: двеста година од Вујићевог почетка и двадесет година од почетка садашњег позоришта, обележили сте представом *Дорићевог комада о Јоакиму Вујићу*.

– Нашу историју од двадесет година можемо поделити на два периода: пре Дорића и после Дорића. Био нам је мајстор и пријатељ. Он нас је кроз своје режије упутно у „процес професионалног пражњења представе”. *Чудо у Рондели* је драма коју је написао специјално за нас. Пре своје смрти ми је рекао: „Никад не могу преболети да Будимпешта није видела тај мој комад.” И ето, ипак се догодило „Чудо у рондели”.

Малопре, при набрајању сарадника вероватно сам изоставио неког; тај ће се увредити, али надам се да се неће дуго љутити; то ми се увек догађа. Прошло је двадесет година, волео бих да буде наредних двадесет. И само да не буде горе него што је било. Разних тема се накупило минимум за један роман, вероватно би био бестселер, али ја нисам романописац, па ћу и надаље наставити да своје доживљаје и мисли приказујем са позорнице.

Разговарао Петар Милошевић